

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912. Andra kammaren. Nr 47.

Onsdagen den 15 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes äfven nu förhandlingarna af herr vice talmannen.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att ledamoten af Riksdagen Andra kammare E. F. Hellberg till följd af katarr i mellanörat är i behof af 14 dagars ledighet från riksdagsarbetet, intygas härmed.

Stockholm den 15 maj 1912.

Flodquist,
leg. läkare.

§ 2.

Herr statsrådet *Berg* aflämnade Kungl. Maj:ts proposition angående löneförbättring för år 1913 åt andre läraren i byggnadslära vid Chalmers läroanstalt.

Denna proposition bordlades på begäran.

§ 3.

Till afgörande förelåg nu Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om den till handelsflottans pensionsanstalt utgående s. k. föringsersättningen.

Ang. den till handelsflottans pensionsanstalt utgående s. k. föringsersättningen.

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 188, som hänvisats till behandling af dess andra tillfälliga utskott, hade

Andra kammarens protokoll 1912. Nr 47.

Ang. den till herrar *Indebetou, Ödman* och *Lithander* hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt utreda i hvad mån handelsflottans pensionsanstalt utgående s. k. föringsersättningen. beslut densamma tillkommande tullmedel samt därefter låta godtgöra anstalten sådan eventuell förlust och fastställa nya och efter nutida förhållanden anpassade beräkningsgrunder för denna föringsersättning.

(Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, gaf herr tal-
mannen på begäran ordet till

Herr *Indebetou*, som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! Den här föreliggande frågan är ju af en så säregen art och representerar ett sådant specialintresse, att man icke kan begära, att kammarens ledamöter i allmänhet skola haft tillfälle att ägna frågan någon djupare eller mera ingående uppmärksamhet, och detta så mycket mindre på denna tid, då vi äro så öfverhopade af många andra frågor. Men då den representerar en yrkesgren, sjömansyrket, som är en af de sämst ställda, så tror jag icke, att jag förgäfves vädjar till kammarens öra, om jag ingår på en närmare redogörelse för hvad frågan i själfva verket innebär.

Jag får då börja med att erinra om, hurusom i midten af 1600-talet sjöfolket hade rätt att införa vissa varor från utländsk ort tullfritt. Denna rätt togs ifrån dem år 1748, och de erhöilo då i stället den s. k. föringsersättningen, en ersättning, utgående i kontanta medel i stället för rätten att hit till landet införa varor tullfritt. Denna föringsersättning går igen ända upp till närvarande tid och återfinnes i den nuvarande kungl. förordningen för handelsflottans pensionsanstalt. Sjöfolket fick denna ersättning på så sätt, att folket erhöil densamma genom tulltjänstemän vid afmönstring å sjömanshusen. Den beräknades dels efter fartygets storlek, dels efter den utländska trade, hvarifrån fartyget kom, och dels med hänsyn till manskapets ställning om bord. Detta var en besvärlig procedur för tullverket, som vid hvarje afmönstring fick räkna ut, hvad hvarje man skulle ha, och å andra sidan inneburo icke de bidrag, sjöfolket erhöil, den fördel för detsamma, som man tänkt sig. För att undandraga tullverket besväret härmed och samtidigt hjälpa sjömännen, förelade Kungl. Maj:t Rikets Ständer år 1863 ett förslag att upprätta en pensionsanstalt för handelsflottan och att indraga föringsersättningen. Kungl. Maj:t utfärdade sedan i öfverens-

stämmelse med ständernas beslut år 1864 ett reglemente, hvori i detalj villkoren för sjöfolket att bli pensionsberättigadt voro intagna. Reglementet uppdelar sjöfolket i fyra klasser. I befälhafvareklassen, skeppare af första klassen, utgå pensioner till belopp af 160 kronor om året; i andra klassen, skeppare af andra klassen, med 120 kronor om året, i tredje klassen, styrmans- och maskinistklassen, med 100 kronor om året och i matros- och eldareklassen med endast 60 kronor om året. Vidare bestämdes, att de tre förstnämnda grupperna skulle hafva 100 pensionsrum vardera, under det att den sista gruppen skulle hafva icke mindre än 600 pensionsrum. Det är naturligt, att för dåtida förhållanden voro dessa pensioner bättre afvägda till sina proportioner än de nu äro, och att pensionernas antal mera passade då än för nutida förhållanden.

Ang. den till handelsflottans pensionsanstalt utgående s. k. föringersättningen.

(Forts.)

För att få medel till denna pensionsanstalts upprätthållande beslöto Ständerna, såsom jag nämnde, år 1863, att en summa af 24,000 kronor skulle årligen utbetalas af tullmedel till denna anstalt. Siffran 24,000 motsvarar ungefär den summa, som under föregående år utbetalats i föringersättning inom landet, d. v. s. den kontanta ersättning till sjöfolket, som då indrogs till anstalten. Men detta kunde icke förslå på långt när till alla pensionsrummen, hvarför Ständerna beslöto, att det årligen skulle utgå ytterligare 25,000 kronor af allmänna medel och 25,000 kronor af handels- och sjöfartsfonden eller sammanlagdt 74,000 kronor. Därjämte skulle pensionsanstalten af tullmedel erhålla 1,000 kronor för hvarje 5,000-tal gamla läster, hvarmed den i utrikes trade gående svenska handelsflottan ökades.

Dessa 24,000 kronor, som jag nyss nämnde, motsvarade äfven lastningsförmågan hos vår dåvarande handelsflotta i utrikes fart, eller 120,000 gamla läster. Därvid gällde då liksom än i dag, att om fartyg ginge en eller 50 gånger mellan Sverige och utlandet, skulle det dock räknas, som om fartyget ginge endast en gång på utrikes fart. Sålunda upptages i begreppet utrikes fart ett fartygs resa icke mer än en gång, äfven om fartyget gör upprepade resor mellan Sverige och Danmark såsom i Öresund eller mellan Trelleborg och Sassnitz. Detta passade för dåtida förhållanden, då segelfartygen voro öfvervägande till antalet, men det är något annat nu.

År 1871 ändrades bestämmelserna något, så att de 25,000 kronor, som utgingo af allmänna medel, och de 25,000 kronor, som utgingo från handels- och sjöfartsfonden, komme att utgå direkt af tullmedel, hvarigenom tullverket komme att uppehålla pensionskassan, liksom tullverket förut haft skyldighet att till sjöfolket utbetala föringersättningen.

Jag tror, att allt gått bra, att icke någon motion kommit fram och att inga klagomål hörts af, om man bibehållit den gamla beräkningen af läster, men detta gjorde man icke, utan

Ang. den till
handelsflot-
tans pensions-
anstalt utgå-
ende s. k.
föringsersätt-
ningen.
(Forts.)

år 1874 utfärdade Kungl. Maj:t en förordning, att den dåvarande beräkningen af fartygs lastningsförmåga efter läst skulle utbytas mot en beräkning efter registerton, och härifrån härleda sig alla svårigheterna. Kungl. Maj:t utfärdade då en bestämmelse, att en nyläst skulle anses motsvara 3,14 registerton för segelfartyg och 4,5 registerton för ångare, d. v. s. Kungl. Maj:t uppskattade på den tiden ett segelfartygs lastningsförmåga per registerton till mera än en ångares, under det att det nu för tiden är tvärt- emot. Jag kan icke neka till, att dessa siffror för dåtida förhållanden voro ganska väl afvägda. Dock hördes det opposition redan då. Lotsverket klagade redan år 1875, att dess beräkningar voro omoderna, emedan de troligen voro gjorda med hänsyn till fartyg, byggda på 1860-talet. Om man tänker på den utveckling, handelsflottan genomgått sedan dess, inser man, att man icke år 1912 kan räkna efter de förhållanden, som voro rådande på 1860-talet. Resultatet af dessa siffror, omsatta i ton, skulle blifva, att dåtida segelfartyg skulle lasta 1,35 viktton på hvarje kubikenhet registerton, men ångare endast 0,97 viktton, eller icke fullt 1,000 kg. på hvarje kubikenhet registerton.

Enligt nutida beräkningar, hvilket äfven framgår af skepps- mätningsofverkontrollören Larssons i utskottets betänkande in- tagna skrifvelse, skulle fartygs lastningsförmåga uppgå till, för segelfartyg 1,6 och för ångare till ungefär 2 ton per reg. ton. Dåtida fartyg, det vill säga lastångare, voro i allmänhet af trä och byggda på järnspant och hade stora, tunga maskiner, som konsumerade ungefär dubbelt så mycket kol som ångarna nu göra. Följden var naturligtvis den, att lastångarna fingo offra så mycket af lastningskapaciteten för maskiner och kol, att de därför blefvo sämre ställda. Men nuförtiden är det motsatt förhållande. Jag tänker mig, att om vi hade ångare af samma konstruktion som då, men med nutida maskiner, skulle vi komma till någorlunda samma siffror; det vill säga kubikenheten, regis- terton, skulle äfven på dylika fartyg motsvara nutida lastnings- förmåga eller 2 ton i vikt per registerton. Hufvudorsaken låg i dessa gamla kolätande maskiner.

Allteftersom åren gingo efter de nya förändringarna i af- seende å mätning af fartyg, märktes, att pensionsanstalten icke kunde fylla den uppgift, som ställdes på densamma, och man fann, att många flera voro berättigade till pensioner, än som kunde få sådan, och fordringarna för erhållande af pension voro minsann icke små. De äro än i dag desamma. Sålunda måste en sjöman ha uppnått 55 års ålder och ha seglat minst 25 år i utrikes fart, däraf minst 6 månader årligen, och aldrig ha rymt, för att kunna få pension; skulle han ha rymt, erfordras fem års extra tjänstgöring. Alla sådana bestämmelser finnas kvar i det nuvarande reglementet, och då tycker man, att gallringen bland sjöfolket skulle bli så stor, att det skulle återstå en mycket liten

kontingent, som komme i åtnjutande af pensionsersättning. Men det finns dock många flera pensionsberättigade, än som kassan räcker till för. Och detta missförhållande gör, att under de senaste 10 eller 15 åren har denna fråga varit föremål för utredningar och behandlats i motioner; äfven från sjöfolket ha klagomål framkommit. Och jag vet, att här i denna kammare finnas män, som hört liknande klagomål framställas från sina hemorter öfver det nuvarande beräkningssättet. Om man t. ex. ser efter, hurudana förhållandena varit under föregående år, så finner man, mina herrar, att det varit icke mindre än 572 pensionsberättigade sjömän, som icke kunnat erhålla dessa stora pensioner af 60, 100, 120 och 160 kronor. Man finner, att af den tredje klassen eller styrmansklassen har det varit 19 stycken personer, som i 11 år gått och väntat på 100 kronor i pension. Man får ej förundra sig öfver, att dessa personer måste känna sig oförnöjda och klaga öfver sådana förhållanden.

Ang. den till handelsflottans pensionsanstalt utgående s. k. föringsersättningen.
(Forts.)

Frågar man sig, hvad orsaken härtill kunnat vara, så är den ingen annan än den, att de af Kungl. Maj:t år 1874 utfärdade bestämmelserna äro gällande än i dag och icke passande för nutida tonnage. Detta har varit anledningen till att vi tagit upp motionen i den form, den framkommit. Vi ha sett, huru föregående årens Riksdagar afslagit en begäran från Kungl. Maj:t på 90,000 kronor och beviljat endast 31,000 kronor till pensionernas förbättring. Man har sålunda icke kommit så långt på den grund, att man icke gått till själva upphovet till missförhållandet, utan man har trott, att det bara var för mycket sjöfolk och att kassan fått hvad den skulle ha. Men så är icke förhållandet.

Nu har utskottet här gjort en ganska lång utredning och vänt sig till statskontoret och generaltullstyrelsen, och dessa två ämbetsverk ha i ett gemensamt utlåtande sagt en del saker, hvarvid de stödt sig på utlåtande från skeppsmättningsöfverkontrollör Larsson i Stockholm; på detta utlåtande från verken stöder sig utskottet i sin ordning och yrkar afslag på hela skrifvelseförslaget. I utskottets utlåtande finnes intagen denna skrifvelse från statskontoret och generaltullstyrelsen, och jag skall be att få läsa upp följande utdrag ur denna skrifvelse:

»I hvad mån det sålunda stadgade förhållandet mellan den äldre och den nyare enheten må anses mer eller mindre exakt eller om tilläfvats, på sätt motionärerna sökt göra troligt, ett förändradt byggnadssätt för fartygen verkat rubbning i den en gång fastställda proportionen, därom kunna ämbetsverken med hänsyn till den begränsade tid, som för utlåtandets afgifvande stått till förfogande, ej afgifva något yttrande.»

Ja, mina herrar, jag tycker, att det är ganska egendomligt af utskottet, att det afstyrkt ett skrifvelseförslag på grund af ett utlåtande från ämbetsverk, som tydligen sagt, att de icke

haft tid att utreda frågan. Detta synes mig vara ett mycket, mycket svagt motiv.

*Ang. den till handelsflot-
tans pensions-
anstalt utgå-
ende s. k.
förlingsersätt-
ningen.*

Vidare säga ämbetsverken:

»Ämbetsverken tro sig emellertid kunna, med hänvisning till hvad skeppsmättningsöfverkontrollören i hosföljande utlåtande anfört rörande omöjligheten att exakt evalvera viktenheten nyläst till rymdenheten registerton, beteckna alla beräkningar af dylikt slag såsom fruktlösa.»

(Forts.)

Ja, hvad säga ämbetsverken härmed? Jo, de mena, att utredningen skulle vara så svår, att de icke år 1912 anse sig kunna fastslå en siffra för öfvergången från den gamla viktenheten, nyläst, till den nya rymdenheten, registerton. Men när Kungl. Maj:t år 1874 kunde för dåtida fartygsförhållanden räkna ut, att en nyläst skulle beträffande segelfartyg motsvara 3,14 dräktighetston och beträffande ångare 4,5 dräktighetston, så tycker jag, att Kungl. Maj:t år 1912 icke borde vara sämre situerad och mindre kompetent att göra en sådan utredning, som Kungl. Maj:t år 1874 gjorde, då ju Kungl. Maj:t år 1912 har bättre statistiska tabeller till sitt förfogande. Jag kan icke underlåta att i dessa ämbetsverks skrifvelse spåra en mycket stor likgiltighet för detta ärende: det är besvärligt att röra i dessa saker. Ja, det är litet besvärligt, men icke så besvärligt som man tror.

Sedan säga ämbetsverken:

»Vidkommande motionärernas yrkande, att den förlingsersättning, hvaraf pensionsinrättningen kunde finnas hafva redan gått i mistning på grund af beräkningsättets bristande exakt-
het måtte varda anstalten godtgjord, så kunna ämbetsverken, äfven om en utredning af ärendet skulle gifva vid handen, att beräkningsgrunden för anslagets utgående varit mindre tillförlitlig, likväl icke anse tillrådligt att åt de nya bestämmelser, som af sådan anledning tilläfventyrs kunna varda meddelade, gifves retroaktiv verkan.»

Ja, det kunna ämbetsverken delvis ha rätt i, att det skulle vara för mycket begärtdt, att åt dessa bestämmelser skulle gifvas retroaktiv verkan, som man kan läsa att vi indirekt begärt i klämman i motionen. Men kvar står dock det förhållandet, att, om en utredning skulle gifva vid handen, att denna pensionskassa och dessa pensionstagare under årtionden gått miste om belopp, som de bort ha, det icke är så underligt, att motionärerna tycka, att det vore rättvist och befogadt, om pensionsanstalten finge tillgodoräkna sig de summor, som en eventuell utredning skulle gifva vid handen att tullverket undanhållit kassan. Men sedan denna motion skrefs, ha andra omständigheter tillkommit, nämligen dels en kunglig proposition i ämnet, dels Riksdagens beslut i anledning däraf, som göra, att vi icke hålla så strängt på detta yrkande, utan betrakta de 31,000 kronor, som

i år beviljats af Riksdagen, såsom ränta å det kapital, hvarom denna anstalt under årens lopp gått miste.

Vidare stödja sig dessa åberopade ämbetsverk på skeppsmättningsöfverkontrollör Larssons utlåtande af den 24 april i år. Han säger däri bland annat:

»Det är gifvetvis omöjligt att utan en vidt omfattande och tidsödande utredning exakt bestämma tontalet af de för det närvarande i utrikes fart använda svenska fartygen, men med ledning dels af kungliga kommerskollegii berättelser angående sjöfarten, dels ock af samma ämbetsverks skeppslista för år 1911 torde man kunna beräkna detsamma i rundt tal för

ångfartyg till 540,000 reg. ton,
segelfartyg » 132,000 » » .»

Han har här kommit till något högre siffror än vi, beroende på att han haft en senare statistik att tillgå. Men det är i alla fall egendomligt att se, huru hans siffror stämma med våra på några tiotal när.

Vidare säger han:

»Vidare borde man känna motsvarigheten mellan en förutvarande svår läst, som utgör en vikt, och en registertons enligt nuvarande beräkningsgrunder, hvilken däremot motsvarar en rymd.»

Ja, det där kan ju låta mycket märkvärdigt, men veta herrarna, huru enkelt det i själfva verket är? Jo, det förhåller sig så, att en gammal läst, som svarade mot 0,576 nyläster, utgjorde 5,760 svenska skålpund, som i sin ordning motsvara 2,45 ton i vikt. Konstigare är det icke att finna ut den saken: det kan hvarje realskolepojke räkna ut.

Öfverkontrollör Larsson framhåller visserligen svårigheten att härvidlag lämna fullt exakta siffror. Men då vill jag säga, att jag icke begär exakta siffror, jag önskar endast medeltals-siffror. Man behöfver icke räkna ut siffrorna för hvarje fartyg, utan endast medeltalssiffrorna, och detta går ganska lätt.

Så säger öfverkontrollör Larsson vidare, att det är svårt att beräkna det riktiga förhållandet mellan två sådana enheter som viktenhet och rymdenhet. Men därvid behöfver man icke egentligen gå till väga på annat sätt, än att kommerskollegium här som i så många andra fall skickar ut cirkulär till hvarje rederi och frågar, huru mycket hvart och ett fartyg, som går på utländsk trade, lastar; mer behöfves icke. Sedan man fått in dess uppgifter, så kan man lätt genom en hopsummering få reda på lastningsförmågan hos allt svenskt tonnage i utrikes fart under ett visst år. Af boken »Sveriges skeppslista» får man vidare reda på registertonnaget hos alla dessa fartyg och sedan dividerar man summan af lastkapaciteten hos alla dessa fartyg med summan af kubikrymdmättet, och då får man ett medeltal, som passar för hela landet. Denna uträkning tar nog endast

Ang. den till handelsflotans pensionsanstalt utgående s. k. föringsersättningen.
(Forts.)

Ang. den till handelsflottans pensionsanstalt utgående s. k. föringsersättningen. ett par, tre dagars arbete, sedan man fått in uppgifterna. Redarna skulle icke göra några svårigheter att lämna dem. De ha för öfrigt icke rättighet att vägra att inlämna sådana uppgifter till kommerskollegium.

Denna fråga är mycket lätt affärdad af utskottet, och dock rör den alldeles för mycket en meddellös del af vårt folk för att afspisas, som här skett af såväl dessa ämbetsverk som utskottet.

Jag vill nu, för att följa utskottets utlåtande, fästa uppmärksamheten på, att denne öfverkontrollör Larsson har beräknat lastningsförmågan för moderna ångare till 2,2 vikton per registerton och för äldre ångare till 1,7. Det blir noga räknadt 1,95 vikton i medeltal på en kubikenhet, och då jag beräknat denna siffra till 2 vikton, så skulle det sålunda blifva 0,05, som skiljer våra uppgifter. Jag får sålunda säga, att vi ha ganska stort fog för våra siffror, då vi erhållit ett sådant stöd för dem af de ämbetsverk, på hvilka utskottet stöder sitt afslagsyrkande.

Skeppsmättningsöfverkontrollören kommer äfven till följande glädjande siffra, nämligen att de i utrikes fart gående svenska fartygens lastningsförmåga, åtminstone med hänsyn till de siffror, han där fastslagit, skulle uppgå till i rundt tal 1,300,000 vikton, under det att den föringsersättning, som förra året utbetalades, endast motsvarade en lastförmåga af knappa 700,000 ton i utrikes fart. Sålunda äfven där ser man, att hans beräkning af lastförmågan är nästan dubbel mot den, som förut gjorts af tullverket, och att vår beräkningsgrund af två ton, i stället för 1 ton, håller streck.

Sedan säger skeppsmättningsöfverkontrollören, att sålunda skulle på grund af handelsflottans tillväxt med afseende på den utländska traden komma 81,000 kronor till anstaltens förfogande utöfver de 24,000 kronorna, hvilka motsvarade utländska trafiken år 1864, och det skulle sålunda bli 105,000 kronor. Denna siffra har utskottet tagit för god och har därför sagt här nedanför, att då anstalten fått 107,000 kronor, men snarare skulle ha 105,000 kronor, till anstalten således utbetalts ett belopp, som med 2,000 kronor öfverskrider, hvad anstalten borde hafva fått. Men utskottet har därvid glömt de 50,000 kronor, som tullverket under alla omständigheter skall betala. Det är ett fel, som alla i utskottet måste erkänna, men på det faller naturligtvis utskottets slutkläm, att anstalten icke skulle hafva något att klaga öfver, då den fått mer än hvad den skulle ha. Nej, mina herrar! Den har fått i stället 48,000 kronor för litet.

Nu kan man ju säga, att detta skall medföra en utgift för statsverket, och att det sålunda icke är någon idé att här gå till mötes pensionsanstaltens klagomål eller motionärernas kraf. Då vill jag bara säga, att det veta vi icke ännu, innan utredningen är färdig, om dessa siffror, som jag anfört, äro fullt rik-

tiga, men skulle verkligen en utredning gifva vid handen, att anstalten skulle få något mera än hittills, är det bara ett rättfärdighetskräf, som fylles gentemot sjöfolket.

Nu vet jag väl, att utskottet, när det skref sitt utlåtande, äfven tänkte på de 31,000 kronorna, som förut beviljats af Riksdagen i år för att förbättra matrosernas pension från 60 till 90 kronor. Det gjordes redan vid 1909 års riksdag, beloppet har sedan beviljats år efter år, men detta har icke alls med pensionsanstaltens reglemente att göra, utan det är — hvilket vi måste observera — bara en gåfva från Riksdagen till matros- och eldareklassens pensionärer utöfver hvad reglementet bestämmer. Hvad jag begär är endast, att reglementets bestämmelser skola tillämpas efter nutida förhållanden, och då komma pensionsrummens antal att ökas, så att de personer, som gått och väntat i 11 år för att få 100 kronor i pension, få hvad de äro berättigade till. Jag vågar påstå, att det är fullkomligt rättvisa kraf, som för sjöfolket här framställas.

Sedan jag skref denna motion, har visserligen Kungl. Maj:t kommit fram med en proposition till Riksdagen med begäran om ytterligare 31,000 kronor för att öka ut antalet pensionsrum i de tre första klasserna, och för den propositionen vill jag uttala min och, jag försäkrar, hela Sveriges sjömanskärs tacksamhet. Jag tror, att Riksdagen redan bifallit denna proposition i år, och då få dessa stackare, som väntat i 11 år, slippa vänta längre än ett år till, och de nytillkommande få icke vänta mer än högst fem år. Då det möjligen kan sägas här från herrarnes i utskottet sida, att det är bättre, att sjöfolket får dessa 31,000 kronor hvarje år, än att man går in på denna besvärliga utredning, så vågar jag påstå, att det är icke så förhållandet, ty det är gifvet, att om en pensionär vet, att han från anstalten har ett år efter år påräkna ett pensionsbelopp, som genom reglementet är bestämdt, så är han säker på, att han får detta, men om detta är beroende af Kungl. Maj:ts propositioner eller tillfällig riksdagsmajoritet, så kan det hända, att han ena året får en pension och att han mister den ett annat år.

Om vi nu skulle tänka oss, att Riksdagen och Kungl. Maj:t hvarje år beviljade dessa anslag, skulle det praktiskt sedt bara medföra en inskränkning i pensionsrätten, i det att de skulle få vänta fem år längre på pension, än reglementet afsett. Men för staten skulle det icke göra någonting uti ekonomiskt hänseende, om staten skulle genom den utredning, jag begärt, få betala större bidrag från tullverket; ty då toges ju medlen från tullverket i stället för att som nu tagas från den allmänna statsbudgeten.

Denna proposition om förbättring af pensioneringen inom de tre första klasserna är visserligen glädjande för i år, men innebär icke den trygghet, som skulle åstadkommas genom motionens yrkande.

Ang. den till handelsflottans pensionsanstalt utgående s. k. föringsersättningen.

(Forts.)

Ang. den till
handelsflot-
tans pensions-
anstalt utgd-
ende s. k.
föringsersätt-
ningen.
(Forts.)

Beträffande hvad jag nyss yttrade angående de 31,000 kronor, som redan af Riksdagen beviljats, nämligen att de utgjorde en ränta å det kapital, som jag anser att anstalten gått miste om, skall jag icke hålla på denna del af motionens kläm, som kanske har stött vederbörande inom såväl utskott som kanske också ämbetsverken, utan jag skall, herr talman, be att få yrka följande: att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt utreda, huruvida icke förändrade och efter nutida förhållanden anpassade beräkningsgrunder böra fastställas för den handelsflottans pensionsanstalt tillkommande föringsersättningen.

Med detta yrkande har jag icke begärt någon retroaktiv verkan, utan endast att utredningen må sättas i gång, så att dessa stackars sjömän må veta, att de ha tryggade pensionsförhållanden att vänta, i stället för att vara beroende af tillfälliga riksdagsbeslut.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Knäppinge, *Ekerot*, *Ödman*, *Lundström* i Göteborg, *Olsson* i Broberg, *Lithander*, *Olsson* i Berg, *Olsson* i Järnsida, *Akerlund* och *Nydal*.

Vidare anförde:

Herr Westman: Herr vice talman, mina herrar! Det är ingalunda af någon afvoghet mot sjömanspensioneringen, utan fastmera på grund af det sätt, hvarpå föreliggande fråga framförts, som utskottet intagit den ståndpunkt, som utskottet gjort.

Den föregående talarens motion afser att höja inkomsterna för handelsflottans pensionsanstalt genom att åstadkomma en ökning i den så kallade föringsersättningen. Man har funnit på den utvägen, att pensionsanstaltens inkomster skulle kunna ökas, utan att det såge ut, som om högre statsbidrag begärts, och detta skulle ske genom ökning af den så kallade föringsersättningen. Man påvisar då, att den nuvarande beräkningsgrunden för föringsersättningen icke är riktig, eller rättare, att det stadgade jämförelsetalet mellan ton och läst numera på grund af förändrad fartygsbyggnadsteknik icke skulle vara riktigt. Ja, jag vill icke inlåta mig på denna fråga. Jag håller det för sannolikt, att den nuvarande beräkningsgrunden är föråldrad, och utgår därifrån. Men för att komma fram till det resultat, man vill nå, så utgår man ifrån, att föringsersättningen är en rättighet, som tillkommer sjömännen. Detta har också tagit sig uttryck i motionen, där det talas om, att pensionerna skulle kunna höjas utan något ingripande från statskassan, och att pensionsanstalten skall bli i stånd till att med egna medel möta de för hvarje år allt högljuddare krafven på bättre och rättvisare pensionering af vårt sjöfolk.

Det är mot denna åsikt, som jag vill inlägga en bestämd gensaga. Då pensionskassan bildades, yttrades i statsverkspropositionen vid 1862—1863 års riksdag följande: »Då föringen — ehuru ursprungligen tillkommen i följd af 1667 års sjölag såsom penningersättning åt skeppare och besättning på utrikesifrån kommande fartyg för deras då upphädda rättighet att medföra en kvantitet varor utan erläggande af tull — likväl numera icke kan betraktas såsom en sjöfarandes lagliga rättighet, utan fasthellre, när den vid hvarje riksdag i sammanhang med tullbevillningen till beloppet fastställes, kan anses för ett statsanslag beroende af Rikets Ständers medgifvande — —.» Föringersättningen är sålunda rätteligen ett statsbidrag likaväl som andra motsvarande anslag. Föringersättningen är underkastad statsmakternas bestämmande, kan höjas eller sänkas när som helst, och beräkningsgrunden kan förändras. Därutaf att det nuvarande beräkningssättet för föringersättningen icke står väl tillsammans med det ursprungliga beräkningssätt, som föreskrives i förordningen om pensionskassan, följer sålunda ingalunda med nödvändighet, att föringersättningens belopp skall bestämmas på sätt som motionären påyrkat. Det är mycket möjligt, att Riksdagen på grund af förändrade förhållanden kan vilja förändra själfva grunden för föringersättningens utgående. Saken är sålunda inte alls så enkel, som motionären föreställt sig, nämligen att Riksdagen helt enkelt bör begära, att Kungl. Maj:t skall godtgöra anstalten för en eventuell förlust, som motionären anser hafva uppstått under de gångna åren.

Den beräknade bristen för de gångna åren uppgår enligt den uppgjorda sannolikhetsberäkningen till 800,000 kronor, och att Kungl. Maj:t utan vidare skulle låta tillföra anstalten ett belopp af 800,000 kronor af tullmedel, antager jag att för hvar och en af herrarna ter sig som en fullkomlig orimlighet.

Det beräkningssätt, som användts, och de belopp, som utgått till anstalten för de gångna åren, hafva godkänts af statsmakterna, och någon anmärkning har icke däremot förekommit. Det vore då naturligtvis alldeles absurdt att tänka sig, att man nu skulle börja att räkna dessa belopp retroaktivt och tillgodoföra pensionsanstalten på en gång ett belopp af den storlek, som jag nämnt. Motionären har nu i det anförande, som han nyss höll, också frångått den ståndpunkten och nöjt sig med att begära, att för framtiden ett förändradt beräkningssätt skulle fastställas. Om detta varit motionens innebörd från början, tror jag väl, att utskottet möjligen intagit en annan ståndpunkt till densamma.

Det är emellertid att märka, att, om Riksdagen skulle aflåta en sådan skrifvelse, som motionären nu ifrågasatt, detta skulle innebära, att Riksdagen uttalar sig för att Kungl. Maj:t för framtiden skall höja det ordinarie anslaget till sjömanspensions-

Ang. den till handelsflottans pensionsanstalt utgående s. k. föringersättningen.
(Forts.)

Ang. den till handelsflottans pensionsanstalt utgående s. k. föringsersättningen.
(Forts.)

kassan med ett belopp, som man för närvarande inte exakt vet, men som enligt motionärernas och andras beräkningar icke skulle understiga en 45,000 kronor om året. Det är då en fråga, huruvida icke Riksdagen först, innan en så väsentlig höjning i det ordinarie anslaget sker, själf skulle vilja taga under ompröfning, huruvida förhöjningen verkligen bör äga rum. Det är ju möjligt, såsom jag förut antydt, att Riksdagen skulle draga sig för en så väsentlig höjning i det ordinarie anslaget och kanske skulle vilja förändra grunden för föringsersättningens beräkning. Jag förmodar äfven, att den ståndpunkt, som Riksdagen flera gånger har intagit, då frågan om handelsflottans pensionsanstalt varit före, icke förändrats, den ståndpunkten nämligen, att någon definitiv lösning af sjömanspensioneringsfrågan icke bör äga rum, förrän ålderdomspensioneringskommittén framlagt sitt förslag.

Sjöfolket — det är att observera, endast det sjöfolk, som går i utrikes sjöfart — intar en särställning, därigenom att de pensioner, som det erhåller från handelsflottans pensionsanstalt, utgå, utan att sjöfolket bidrager till desamma, utgå såväl till befäl som till manskap, och utgå oberoende af personernas ekonomiska ställning. Innan man vidare utvecklar detta institut, tror jag, att man bör betänka sig, och särskildt tror jag, att man bör vänta, till dess att man får se det förslag, som ålderdomspensioneringskommittén kan komma att framlägga. Pensionsanstalten har ju dessutom numera fått bidrag på extra stat af först 31,000 kronor och sedan, genom innevarande Riksdags beslut, ytterligare 31,000 kronor, eller tillsammans 62,000 kronor på extra stat, således ett belopp, som vida öfverstiger det belopp, hvilket enligt motionärernas beräkningar skulle ytterligare tillkomma anstalten i föringsersättning. Det är hufvudsakligen på detta skäl, som utskottet afstyrkt den föreliggande motionen.

Jag vill också erinra om hvad statsutskottet yttrade vid 1909 års riksdag, då en begäran om ett väsentligt ökad bidrag till sjömanspensionskassan afstyrktes. Utskottet sade då: »Att nu på extra stat bevilja ett förslagsanslag, hvarigenom en pensionering till obegränsadt antal af sjöfolk, som gått på utrikes sjöfart, kunde genomföras, skulle innebära något väsentligt nytt och kunde medföra vidtgående konsekvenser. Det vore icke lämpligt att nu taga ett sådant steg, då man därigenom beträffande en viss yrkesklass skulle kunna föregripa den pågående utredningen i den vidtomfattande frågan om allmän ålderdoms- och invaliditetsförsäkring.»

Hvad statsutskottet där yttrade anser jag fortfarande hafva full giltighet, och på grund däraf får jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Indebetou: Herr talman, mina herrar! Vi hafva nu hört en juridisk utläggning af hvad Kungl. Maj:t och Riksdagen hafva rätt att göra beträffande handelsflottans pensionsanstalt, och att Kungl. Maj:t har rätt att ändra denna föringersättning m. m. Jag vill icke, såsom varande icke-jurist, ingå i någon som helst statsrättslig diskussion med den föregående ärade talaren, utan skall inskränka mig till endast ett par ord med anledning af hvad han sade.

Ang. den till handelsflottans pensionsanstalt utgående s. k. föringersättningen.

(Forts.)

Han yttrade bland annat, att nu har Kungl. Maj:t begärt 31,000 kronor, och de äro redan erhållna, och dessutom begärt 31,000 kronor till, så att det hela skulle bli 62,000 kronor, det vill säga mera, än hvad motionärerna tänkt sig i sin motion. Jag förvånar mig, att den föregående talaren berörde den sidan af saken efter mitt föregående anförande, däri jag tydligt och klart påvisade, att de först beviljade 31,000 kronorna icke alls ha med detta reglemente att göra. Ty om man har ett pensionsreglemente, utfärdadt i svensk författningssamling år 1864, då frågar jag, hvad man skall med det att göra, om det icke skall följas, och hvad pensionärerna skola ha att hålla sig till, om icke just till detta reglemente. Skall man slå in på den bogen, att pensionernas utgående skall vara beroende på vissa riksdagsbeslut och att det skall återopas statsutskottsutlåtanden det ena året efter det andra, då är jag rädd för att det stackars sjöfolket får bra litet med pension.

Sedan sade den förre talaren, att vi skulle vänta, till dess ålderdomspensioneringskommittén blir klar med sitt förslag, och att man skall tänka sig, att sjömännen skola föras in under denna allmänna pensionering. Ja, jag kan meddela den ärade talaren och kammaren, att den uppfattningen har icke kommerskollegium, utan kommerskollegium anser, att, på grund af de säregna förhållanden, hvarunder sjömännen utöfva sitt yrke, de skäl, som föranledt det allmänna att till förmån för personer, sysselsatta i denna näringsgren, anordna en särskild pensionering, allt fortfarande äga giltighet. Samma tanke uttalades i det första förslaget till inrättande af en socialstyrelse, som var framlagdt, fastän det icke kom fram så vid riksdagen. Då ämbetsverken således ställa sig tvifvelaktiga, huruvida sjöfolkets pensionering skall förläggas under den allmänna, så kan jag för min del icke anse, att vi kunna vänta på denna ålderdoms- och invaliditetsförsäkring, om hvilken vi icke veta, när den kommer.

Om det finnes orättvisa i den nuvarande beräkningsgrunden, om den förordning, som Kungl. Maj:t utgaf år 1874, stått orubbad i 38 år, om man märker, att den däri fastställda beräkningsgrunden icke alls räcker till, med den utveckling, som sjöfarten sedan dess har tagit, då kan man väl icke säga, att det finnes rättvisa i att söka stå kvar på denna felaktiga grund; utan det är väl en ganska billig begäran att hemställa till Kungl. Maj:t

Ang. den till
handelsflot-
tans pensions-
anstalt utgå-
ende s. k.
föringsersätt-
ningen.

(Forts.)

om utredning i syfte att få en ny beräkningsgrund, hvori den orättvisa, som vi påpekat, kan undanröjas. Och vidare, om det skulle vara så, att vi motionärer hafva en felaktig uppfattning af saken, så kan jag icke förstå, hvarför utskottet skall hysa någon fruktan för en utredning; hafva vi åter rätt i vår uppfattning, så är det gifvet, att det nuvarande tillståndet är orättvist, och då vädjar jag till kammaren, om det är minsta fara i att kammaren här uttalar sig för en sådan skrifvelse, som innefattas i det yrkande, som jag nyss öfverlämnat till talmannen.

Jag tror, att de, som förfäktat de smås intressen i samhället, här hafva ett lätt tillfälle att praktiskt visa detta och att göra det på ett så effektivt sätt, att det ganska snart blir omsatt i realiteten och icke blir bara en utredning, ty här kan det verkligt gå att inom ett år efter nästa få den här saken klar.

Under sådana förhållanden vidhåller jag, herr talman, mitt föregående yrkande.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr vice talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå och bifall i stället till det af herr Indebetou under öfverläggningen gjorda yrkandet; och fann herr vice talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Herr Indebetou begärde emellertid votering, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det af herr Indebetou under öfverläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 136 ja mot 45 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 4.

Vid härpå skedd föredragning af Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, angående herr Olssons i Blä-

dinge motion, nr 236, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder mot jordkulturens ödeläggelse genom försumpning, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen; och skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första kammaren.

§ 5.

Föredrogs Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, angående herr Martins motion, nr 228, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning m. m. i fråga om de till Danviks hospital utgående så kallade rekognitionsafgifter.

*Ang. de till
Danviks
hospital ut-
gående s. k.
rekognitions-
afgifter.*

Därvid yttrade:

Herr Martin: Jag tillåter mig hemställa om en liten formell ändring i klämman så till vida, att efter ordet »kunna» orden »och böra» skulle utgå, samt efter ordet »vidtaga» skulle fogas: »i syfte att vinna lättnader» o. s. v., samt att efter sista ordet skulle tilläggas: »samt vidtaga de åtgärder, hvartill utredningen kan föranleda».

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag med denna lilla ändring.

Herr Bäckström: Herr vice talman! Då innebörden af utskottets slutyrkande genom den af motionären föreslagna, mera formella ändringen icke blir afvikande från den mening, utskottet velat ge uttryck åt, ber jag, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets såväl motivering som slutyrkande med den af motionären föreslagna ändringen.

Herr Molin i Dombäcksmark: Då nu såväl motionären som utskottets vice ordförande å utskottets vägnar enats om en ny kläm, och då jag mot densamma icke har något väsentligt att erinra, ber äfven jag, som här står såsom reservant, att få instämma i det framställda yrkandet.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på bifall till samma hemställan med den ändring däri, som under öfverläggningen framstälts af herr Martin; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Jämlikt 63 § riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första kammaren.

§ 6.

Härefter föredrogos hvart för sig:

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning af Första kammarens beslut på grund af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af arbetsförmedling för sjöfolk m. m.; samt

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning af väckta motioner om antagande af sådana förändrade bestämmelser i riksdagsordningen, att valperioden till Andra kammaren utsträcker utöfver den nuvarande samt om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan ändring i bestämmelserna om val till Riksdagens Andra kammare, att valperioderna blifva fyraåriga och börja efter hvarje förnyelse af kammaren; och

nr 23, i anledning af väckt motion angående förlängd funktionstid för landstingsmän och eventuellt för stadsfullmäktige.

Kammaren biföll hvad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 7.

*Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.*

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget konstitutionsutskottets utlåtande nr 24, i anledning af väckta motioner om ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

I anledning af två inom Riksdagen väckta, till konstitutionsutskottet hänvisade motioner, nämligen nr 16 inom Första kammaren af herr *Carl Gustaf Ekman* och nr 108 inom Andra kammaren af herr *Ericsson* i Vallsta hemställde utskottet, att Riksdagen måtte antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

§ 60.

När ärende skall slutligen afgöras, böra därtill hörande handlingar uppläsa, såframt någon kammarens ledamot sådant äskar. Ej må något mål, däri öfverläggning ägt rum, till slutligt afgörande företagas, förrän kammaren på talmannens hemställen förklarar öfverläggningen slutad; börande därefter proposition framställas. Kan fråga blifva föremål för bifall eller afslag, bör talmans första proposition lyda på bifall. Om denna besvaras med nej, och anmärkningar i saken blifvit under öfverläggningen gjorda, bör den följande propositionen i enlighet med

dem uppställas. Innefattar ett förslag flera delar, som ej lämp-
ligen kunna i ett sammanhang afgöras, bör särskild proposition
å hvardera delen framställas i enahanda ordning, som nu är
föreskrifven. — Proposition skall alltid endast med ja eller nej
besvaras, och talmannen tillkännagifve sin uppfattning af det
svar, som lämnats, hvarvid skall bero, såvida ej votering be-
gäres, hvilken då ej må vägras; enhvar i öfrigt obetaget att
låta sin särskilda mening i protokollet antecknas. Ingen må för-
söka att beslutet genom ny öfverläggning upprifva. — Då voteras
skall, bör voteringsproposition jämte tydlig kontraposition ge-
nast författas, justeras och anslås, samt omröstningen strax där-
efter verkställas; men ej må proposition göras, om votering skall
äga rum, ej heller någon omröstning därom tillåtas. Omröst-
ningen skall ske öppet och medelst namnupprop. Befinnas i
mål, där blott enkel pluralitet erfordras, de afgifna rösterna lika
delade, nedlägga talmannen i en därtill afsedd rösturna en ja-
sedel och en nej-sedel, båda lika samt hvar för sig slutna och
hoprullade, och afgöres då omröstningens utgång genom den
sedel, som en af kammarens ledamöter på anmodan af talman-
nen ur rösturnan upptager.

*Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

§ 65.

När i fråga om statsutgifter eller bevilning, eller om regle-
mentariska föreskrifter för riksbanken, dess inkomster och ut-
gifter, eller om ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken, eller
om riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och
utgifter, kamrarna fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt
utskotts förslag varda sammanjämkade, skola bägge kamrarna
hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stan-
nat; kommande den mening, som därvid erhåller de flesta leda-
möters af båda kamrarna sammanräknade röster, att gälla såsom
Riksdagens beslut. Om vid sammanräkningen af de afgifna
rösterna dessa befinnas lika delade, nedlägga Andra kammarens
talman i en därtill afsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel,
båda lika samt hvar för sig slutna och hoprullade, och afgöres
då omröstningens utgång genom den sedel, som en af Andra
kammarens ledamöter på anmodan af talmannen ur rösturnan
upptager.

§ 75.

Alla val skola ske med slutna sedlar, och iakttages därvid,
att namnsedlarne, såframt de skola blifva gällande, böra vara
enkla, hoprullade, omärkta och fria såväl från all tvetydighet i
anseende till personernas namn, som från oriktighet i anseende
till deras antal. Mellan personer, som vid val undfått lika antal
röster, skiljes genom lottning, när så erfordras.

Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

Häremot hade herrar *Trygger, Clason, Bellinder, Karl Johan Ekman, von Geijer, Kjellén, Jansson* i Djursätra, *Nyström* och *Fornander* reserverat sig.

Efter föredragning af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Nyström, som anförde: Mina herrar! Den här motionen innehåller ett förslag, som kommer igen år efter år och ju i regel brukar vinna denna kammares anslutning. Men den bör dock icke få passera, utan att man ännu en gång framhåller för kammaren de risker, som äro förbundna med förslaget.

Det argument, som ensamt anföres mot detta förslag och alltid har anförts, är det som utskottet uttalat, då utskottet säger, att det med den slutna omröstningen är lättare för representanten att själfständigt fatta sitt beslut. Samma tanke har af en gammal riksdagsman en gång uttalats med de orden, att den slutna voteringen är samvetsfrihetens palladium. Detta är vårt argument mot förslaget.

Jag går nu öfver till att se efter hvad utskottet har att anföra mot detta argument. För det första heter det, att riksdagsmannauppsdraget är ett offentligt uppdrag, och följaktligen skall riksdagsmannen offentligen tala och handla. Men det uppdrag, riksdagsmannen får af sina valmän, är väl dock i första rummet afsedt att utöfvas efter hans personliga öfvertygelse, att utöfvas fritt och obundet, så att inga andra omständigheter kunna inverka på hans göranden och låtanden än hans eget rättsmedvetande. Det är detta som hindras, ifall omröstningen blir öppen.

Nu säger utskottet, att detta sätt att resonera, som jag använt, innebär en förödmjukande uppfattning af representantens karaktär. Jag vill då först och främst anmärka, att det dock är en allmän erfarenhet, att högst få personer här i världen kunna handla fritt och oberoende utan hänsyn till förhållanden, som egentligen icke ha med saken att skaffa.

Men hvad som är viktigare än detta, det är, att detta förslag just är byggt på denna förödmjukande uppfattning.

Afsikten med förslaget liksom afsikten med den öppna omröstningen i andra länder är just att tvinga riksdagsmännen att handla mot sin personliga öfvertygelse, där denna skiljer sig från meningen inom det parti, som de tillhöra.

Att förslaget framställs här har också, om än omedvetet — ty det är möjligt, att motionärerna icke tänkt på det — samma grund: man vill hålla ihop partiet, man vill hindra, att någon enskild individ, i någon viktigare fråga åtminstone, skall skilja sig från partiet, äfven om hans personliga öfvertygelse bjuder honom därtill. Resultatet af den öppna omröstningen i andra länder bekräftar till fullo hvad jag sagt. I länder med öppen

omröstning är partidisciplinen mycket strängare än hos oss, äfven om den här på senare tider blifvit sträng nog. Det skulle aldrig i engelska underhuset kunnat tima något sådant, som här skedde i går i de gemensamma voteringarna. Partidisciplinen är där så sträng, att regeringspartiet aldrig skulle kunna skänka röster åt ett förslag, riktadt mot regeringens propositioner. Så sträng har denna disciplin blifvit, att Englands underhus nedsjunkit till en inregistreringsbyrå af kungliga förslag.

Det är denna stränga partidisciplin, som man vill införa hos oss, och som kommer att bli följd, om den öppna omröstningen införes. Det är följaktligen detta, som är det hufvudsakliga argumentet för den öppna omröstningens införande: denna förödmjukande omfattning af människokaraktern, en uppfattning, som dock är befogad, eftersom det är något, som vi alla känna till.

Det finnes också några andra argument mot den slutna omröstningen, hvilka äro af den beskaffenhet, att de hellre bort vara borta ur betänkandet. Där står t. ex., att man kan befara, att den röstande, om han röstar med slutna sedel, icke alltid fattar sina beslut med hänsyn till hvad det allmännas bästa kräfver. Jag vill fråga: Hur kan man veta, att den, som röstar öppet, gör det? Hur kan man för öfrigt veta, att den, som röstar vare sig slutet eller öppet, endast har det allmännas bästa för ögonen och icke något annat? Det är klart, att en dylik garanti vinnes lika litet genom den öppna som genom den slutna omröstningen.

Här står vidare, att med den slutna valedeln i hand kan den röstande ledas af mindre goda bevekelsegrunder. Ja, här gäller detsamma, som jag nyss sade, nämligen att äfven vid den öppna omröstningens utförande kan den röstande ledas af mindre goda bevekelsegrunder, t. ex. fruktan för sitt parti, hvilket är den sämsta af alla bevekelsegrunder.

Vidare säges det, »att redan den omständigheten, att en representant med det nuvarande omröstningssättet kan tänkas afgifva sin röst på annat sätt, än man af hans uppträdande under de föregående förhandlingarna haft anledning förvänta,» är något, som bör förekommas. Jag förstår egentligen icke hvad man menar med det. Om man med »de föregående förhandlingarna» menar diskussionen under dagen och därvid tänker på, att en person uppträd och pläderat för en viss sak, då förstår jag icke, hur man ens skulle kunna tänka sig möjligheten, att han vid voteringen röstade på ett annat sätt, än han talat. Menar man däremot frågans läge förut, innan den kom under debatt, så är det väl icke något brott, om en representant af den förda diskussionen låter förmå sig att rösta på annat sätt, än han förut tänkt, under förutsättning att diskussionen gifvit honom en annan uppfattning i saken.

*Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

*Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Men så kommer det sista motivet och det, som synes vara hufvudmotivet. Det heter nämligen, att valmännen kunna äga befogade anspråk på att få veta, huru deras representanter uppträda och rösta.

Denna sats är en ganska farlig sats, ty ifrån denna ståndpunkt: att valmännen kunna ha berättigade anspråk på att följa riksdagsmännen i alla deras göranden och låtanden, är steget mycket litet till ett annat yrkande och kraf, som också en gång i svenska Riksdagen framställt, nämligen att valmännen skulle ha rätt att gifva sina riksdagsmän föreskrifter. Den saken uppörde mycken strid under frihetstiden, då frågan kallades principalfrågan, ty valmännen ansågos som riksdagsmännens principaler och skulle följaktligen ha rätt att befalla dem, hur de skulle ställa sig. Det ser nu ut, som om vi genom tingens inre kraft allt mera skulle föras tillbaka till frihetstiden. Det är tydligen också ett memento detta, att man nu vill taga ett steg, som förr eller senare kan leda till ett annat, som måste försätta oss midt in i frihetstidens partistrider och till en ståndpunkt, som man då var nog klok att afböja.

Nu heter det vidare i samma stycke, att valmännen genom den öppna omröstningen skola sättas i tillfälle att utan svårighet erfarå, huruvida de valda representanternas verksamhet i Riksdagen motsvarat deras förhoppningar. Det är klart, att om valmännen utsett en riksdagsman, så ha de gjort detta på grund af sitt förtroende till honom och, åtminstone enligt hittills gällande uppfattning och åskådningssätt, lämnat honom full frihet att efter sitt eget omdöme afgöra hvarje sak. Hvad har egentligen valmännens stora flertal för möjlighet att kritisera hvad deras valda representanter göra? De kunna ju icke sätta sig in i frågorna så som vi måste göra, de kunna icke veta hvad som sagts under debatterna och hvad som förmått deras representanter att i den ena eller andra frågan rösta så eller så. Att utsätta en riksdagsman för kritik af folk, som icke kan utöfva denna kritik, är ett misstag och måste leda till betänkliga följder.

Slutligen, huru skulle valmännen kunna få veta, huru deras riksdagsmän ha röstat? Det kan endast ske på det sättet, att i protokollet införes, namn för namn, huru hvar och en röstat. Det står visserligen icke något om detta i förslaget, men jag föreställer mig, att det skulle gå till på det sättet, att dylika voteringar skulle protokollföras precis som anförandena. Men då kommer väl äfven den del af protokollet, som innehåller voteringarna, att kunna justeras af riksdagsmännen, och om man nu kan justera bort hvad man säger, så lär man nog också kunna justera bort hur man röstar och flytta sitt namn från den ena sidan till den andra.

Denna insinuation — jag medger det — är icke så vacker,

men den är dock icke sämre än utskottets egen insinuation, att representanten i de slutna voteringarna skulle kunna ledas af privata och mot det allmännas bästa stridande motiv.

De valmän sålunda, som skaffa sig riksdagsprotokollen, skulle enligt detta förslag möjligtvis kunna se, hvad som står i detta protokoll om voteringarnas resultat, men huruvida de skulle kunna lita på de protokollen, det vågar jag draga i tvifvelsmål, liksom man icke alltid kan lita på att det, som står i protokollet såsom uttaladt, verkligen också blifvit sagdt i kammaren.

Hur jag ser saken, kan jag icke finna något nyttigt i detta förslag, utan tvärtom faror af olika art, och särskildt den stora faran, att partibanden blifva ändå hårdare tillknutna, så att den frihet, som ännu finnes i den svenska Riksdagen, att rösta mot partiets paroll skulle försvinna. Jag ber er, mina herrar, att fundera öfver, om reformen är värd, att man utsätter sig för dessa faror. Enligt min mening är den det icke, och därför, herr vice talman, ber jag att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Vidare yttrade:

Herr Ericsson i Vallsta: Herr talman! Den föregående ärade talaren sade, att därest detta förslag antoges, så skulle måhända representanterna tvingas att rösta mot sin öfvertygelse för att följa partiparollen. Ja, men då är att märka, att man också kan tänka sig, att valmännen vid den öppna omröstningen kunna tvingas att icke rösta mot sin öfvertygelse. Jag tänker nu på en sak, som stått att läsa i tidningarna de sista dagarna, nämligen att en del af högern härom kvällen röstade med socialdemokraterna i en viss fråga. Om det ligger någon sanning i detta, skulle de representanterna icke hafva röstat efter sin öfvertygelse utan emot densamma. Hade vi då haft öppen omröstning, skulle detta näppeligen kunnat äga rum. Jag påstår nu icke, att denna uppgift ur pressen är riktig, men *om* det verkligen inträffat, så förhåller det sig så, som jag nu sagt.

Den föregående talaren sade också, att man väl icke gärna kunde tänka sig, att en person röstade annorlunda än han talat. Det är nog icke så alldeles säkert. Det har nog förekommit exempel på att flera reservanter anmält sig efter en frågas afgörande än sådana, som talat och röstat för bifall, och det är alldeles gifvet sålunda, att dessa icke alltid röstat så, som de uttalat sig.

Jag vill erinra om, att denna fråga åtskilliga gånger förut varit uppe här till och med så tidigt som 1867 och 1873. Såvidt jag kunnat taga reda på i handlingarna, motionerade herr Wallenberg redan 1873 i Första kammaren om denna sak. Konstitutionsutskottet afstyrkte förslaget, men vid behandlingen

*Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Ang. i Första kammaren uppträdde åtskilliga talare till förmån för
inforande af förslaget.

öppen om-
röstning i
Riksdagens
kammar.
(Forts.)

Sålunda meddelade grefve Posse, att det en gång under det gamla representationsskicket hände, att efter en votering reser- vanternas antal var större än antalet af dem, som röstade för bifall. Detta visade ju, att de icke röstade så, som de offent- ligen gifvit sin mening tillkänna.

Herr Rydin uttalade sig för reformen liksom han gjort 1867. Han förklarade, att representanternas betydelse lider af den nu rådande ordningen. Representantens uppgift är att vara en förmedlare mellan regeringen och folket. Han måste således visa, att han fattat en själfständig åsikt i hvarje fråga. Det är därför nödvändigt, att han får öppet tillkännagifva sitt votum och bära det därmed förenade ansvaret.

Herr Carl Ekman anförde, att det ej visat sig vara till skada för ärendenas behandling i utskotten, att man där röstar öppet, hvilket ej skedde före 1867. Samma åsikt förfäktades utaf flera andra talare vid detta tillfälle.

Herr Wallenberg hoppades, att frågan, som förts fram 1867, skulle vara löst 1877 eller 1887. Ja, den förhoppningen har kommit på skam, som vi finna, då vi ju fortfarande diskutera densamma. Han citerade en talare, som meddelat, att man under frihetstiden måst tvinga riksdagsmännen att hålla sina röstsedlar i munnen, för att de ej skulle få tillfälle att byta om vid voteringen. Detta hade anförts som skäl *mot* öppen vote- ring, men talaren fann det vara skäl *för*, då detta ju visade, att man gjort sådan erfarenhet, att man nu ej trodde sig kunna lita på det afgifna löftet att rösta så eller så.

Herr Widén var motståndare till den öppna omröstningen af det skäl, att den hörde samman med den offentliga kandida- turen, som ej införts hos oss, men väl i de länder, där man har öppen omröstning.

Det skäl, som af sistnämnda talare anfördes mot öppen om- röstning, torde väl nu få anses förfallet, då vi ju kunna säga, att vi numera ha offentlig kandidatur, såsom valrörelsen nu be- drifves.

Då frågan vid samma tillfälle behandlades i Andra kamma- ren, meddelade en ledamot af konstitutionsutskottet, att han skulle varit med om förslaget, om han varit närvarande, då be- slutet fattades. Han ansåg det vara bättre att öppet gifva sin mening tillkänna.

Detta inträffade vid 1873 års riksdag. Det förekom då också en mängd andra anföranden i frågan, som jag icke skall upp- taga tiden med att citera.

Valmännen följa nog i allmänhet med intresse sina riks- dagsmäns görande och låtande, och det måste väl vara synner- ligen obehagligt att vara föremål för den misstanken, att man

måhända sagt ett och röstat för ett annat. Tillfrågas man, hur man röstat, så bör man ju i alla fall gifva klart besked, och då kan man väl lika gärna rösta öppet, så är saken klar med detsamma.

Man har plägat invända mot den öppna omröstningen, att partitvånget då skulle komma att göra sig mera gällande, och att det således skulle blifva svårare att intaga en själfständig ställning. Men på det vill jag svara, att inte har man hört, att de män, som pläga mest deltaga i debatterna — och således ge sin mening tillkänna — äro mindre själfständiga än de, som alltid tiga.

Fruktan för offentligheten torde kunna — i många fall åtminstone — betecknas som feghet. Och det kan till och med misstänkas vara något ännu värre. Man skulle nämligen kunna blifva misstänkt att icke hafva röstat så som man talat. Och en sådan misstanke torde väl ändå hvarje folkrepresentant vilja fritaga sig ifrån.

Efter sedan Riksdagen förra året voterat gemensamt om F-båten, så ansåg sig en stor del af denna kammares ledamöter böra ge tillkänna, hur de röstat. Men det var ett 30-tal eller något däröfver, som icke sålunda gäfvö sin mening tillkänna. Jag var en af dessa, men det var icke därför, att jag icke ville ge min mening tillkänna, utan därför, att jag har en viss afsmak för dessa massinstämmanden och anser det därför bättre att rösta öppet. Jag tror också, att kanhända mer än en utaf kamraterna fått näsvisa frågor om hur de röstade just i den frågan.

I pressen har ofta nog framhållits, hur det ena eller andra partiet röstar för att förarga ett annat parti. Just i dessa dagar har man, som jag redan nämnt, fått läsa i tidningarna påståenden eller förmodanden, att en del af högern för några dagar sedan röstade med socialdemokraterna, då det var fråga om militärkommendering vid oroligheter, icke därför, att den gillade det socialdemokratiska förslaget, utan för något annat ändamål. Jag vill icke alls påstå, att detta är sanning, men om det är osant, så visar ju detta i alla fall, att öppen omröstning hade varit bra, ty då hade högern utan vidare kunnat fritaga sig från, ja, icke ens blifvit utsatt för den beskyllningen, och är det sant, så hade det varit lika bra att ha öppen votering, ty då hade det troligen icke kommit i fråga. Jag tycker, att det borde ligga i hvarje partis intresse att kunna skydda sig mot otillbörliga angrepp i detta afseende.

Herr Nyström sade, att valmännen ju icke kunna följa med och bedöma sin representants görande och låtande i alla möjliga frågor. Ja, det är nog sant, att de i allmänhet icke göra det, men i de stora frågorna följa de säkerligen med och vilja hafva reda på, huru deras representanter handlat och de, som

*Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Ang. införande af öppen omröstning i Riksdagens kamrar. (Forts.)

äro särskildt intresserade, följa nog också med i de mindre frågorna.

Jag vill till sist påpeka, att utskottet här i sitt utlåtande, då det citerar hvad 1909 års konstitutionsutskott anförde, bland annat säger: »Riksdagens ledamöter erhålla ju sitt viktiga och ansvarsfulla uppdrag på grund af det förtroende deras väljare sätta till dem till följd af den verksamhet de utöfvat och de uttalanden de före valen haft. Det kan då, efter utskottets förmenande, icke vara mer än rätt och billigt, att valmännen också sättas i tillfälle att utan svårighet erfarra, huruvida de valda representanternas verksamhet i Riksdagen varit sådan, att de motsvarat det dem gifna förtroendet och fortfarande äro däraf förtjänta.»

Jag kan visserligen ge herr Nyström rätt i, att det kan finnas olägenheter äfven med den öppna voteringen, men då jag tror, att olägenheterna äro större med den slutna än med den öppna, ber jag för min del, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nyström: Herr vice talman! Endast ett par ord med anledning af den föregående ärade talarens anförande.

Han nämnde, att vid lördagens votering några af högern röstat med socialdemokraterna i militärfrågan. Det var oförsiktigt af honom att bringa på tal lördagens votering, ty jag vill påminna om något annat, som skedde den dagen. I förhandlingsfrågan fannus det tre linjer, af hvilka socialisternas och liberalernas lågo hvarandra närmast, under det att högerns låg betydligt längre från liberalernas än socialisternas. Men trots detta röstade liberalerna för det förslag, som låg dem fjärmast, för att ur hufvudvoteringen få bort det socialistiska förslaget. Jag undrar, om detta var alldeles riktigt, om det var att rösta efter öfvertygelse eller efter politisk taktik.

Hvad åter den omständigheten angår, att några af högern, bland dem jag, röstade med socialisterna, så vill jag säga, att det var ren taktik. Det var tvenne förslag, som förelågo: det ena innebar en försämring af nuvarande förhållanden — det var det liberala — det andra förslaget var så beskaffadt, att det enligt min uppfattning var absolut omöjligt för hvilken regering som helst, äfven en socialdemokratisk, att söka genomföra. Det var sålunda i realiteten detsamma som nej till alla förändringar. Under sådana förhållanden var det, från min ståndpunkt sedt, klokare att rösta för det socialdemokratiska förslaget, som var det omöjliga, än att ge min röst åt ett förslag, som var dåligt, men dock möjligt.

Herr Edén: Herr talman! Den senaste af herr Nyström gjorda bekännelsen har naturligtvis icke kunnat undgå att i hög

grad väcka kammarens intresse. Hans förklaring till det faktum, som han erkände, föreföll dock mer än besynnerlig. Han ville göra gällande, att det *icke* var tillbörligt, att i en votering om *kontraposition* det liberala partiet sökte få fram ett sådant yrkande, som enligt partiets mening var det lämpligaste att sätta emot partiets egen ståndpunkt — men att det däremot varit rätt och försvarligt att i den *slutliga* voteringen rösta så, som herr Nyström gjorde i lördags, nämligen på det yrkande, som låg längst bort från hans egen. Ändock är det ju faktiskt så, att det i voteringar om kontraposition, såvidt jag kan förstå, *alltid* brukar vara frågan om hvad herr Nyström kallade taktik. Man voterar fram till kontraposition, hvad man anser hafva minsta utsikten att segra emot ens egen mening. Men när det gäller att fatta sin slutliga ståndpunkt, när det gäller att rösta i en sådan votering, som skall ge definitivt uttryck åt kammarens mening, då har jag för min del icke hört, att man brukar votera efter sådana synpunkter. Då brukar man väl votera för det, som ligger ens egen mening närmast, för att få den meningen såsom uttryck af kammarens åsikt. Herr Nyström kallade den taktik, som han använde vid tillfället i fråga, och som vi nu ha fått öppet erkännande af, att flera af hans parti hafva använt — jag tillåter mig konstatera detta — han kallade den, säger jag, »ren taktik». Jag får verkligen säga, att hvad man än vill kalla den taktiken, »ren» borde den icke förtjäna att benämnas.

Emellertid gäller det ju icke här frågan om, hur högern i ren desperation voterade i lördags kväll. Utan här är det fråga om den allmänna ordningen för omröstningens företagande i kamrarna. Och i denna fråga skall jag tillåta mig att till granskning upptaga hvad herr Nyström såväl i detta som i ett föregående anförande frambållit.

Herr Nyström börjar med att erkänna, att det förslag, som nu föreligger, i regel lyckas vinna denna kammares bifall. Ja, så är det verkligen. Det har i regel lyckats vinna kammarens bifall. Och detta därför, att denna kammare känt det såsom en önskan att försöka undanröja från voteringarna allt tvifvel om, att hvarje medlem af kammaren vill stå för sin röst. Jag kan icke se annat, än att den uppfattning, som denna kammare sålunda i regel följt i frågan, är en mycket sund uppfattning. Det är också, såsom utskottet visat, en uppfattning, som redan har slagit igenom i de allra flesta andra parlament, som de parlamenten ha mått väl af, och som jag är öfvertygad om, att svenska Riksdagen också skulle må väl af, bara den föreslagna ordningen kommit i tillämpning.

Mot detta gör nu herr Nyström gällande, att den slutna voteringen skulle vara »ett samvetsfrihetens palladium». Jag får verkligen säga, att nog är jag van vid min förträfflige väns starka uttryckssätt, när det gäller att drifva en sats, som till-

Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

talat honom. Men när man kan göra gällande, att en riksdagsman skall behöfva den slutna voteringen som ett samvetsfrihetens palladium, då förefaller detta mig vara att i hög grad underkänna hvad en riksdagsman bör betrakta som verklig samvetsfrihet. En riksdagsman bör betrakta som samvetsfrihet i voteringen det, att han röstar efter sin öfvertygelse, och detta gör han, vare sig man har öppen eller slutna omröstning. Men hvad det här gäller är, att det verkligen kommer fram till offentligheten, huru han röstar, och att han tager ansvaret därför. Skulle verkligen min utmärkte vän på stockholmsbänken vilja göra gällande, att hans samvetsfrihet skulle lida intrång, ifall han skulle votera öppet? Om jag känner honom rätt, skulle han votera på samma sätt, antingen han voterade öppet eller slutet, och jag förmodar, att han icke har en sådan uppfattning af sina kamrater i kammaren, att icke de skulle göra på samma sätt som han.

Han fortsatte emellertid med att säga, att högst få personer kunna votera eller — som han uttryckte sig — handla fritt, »utan hänsyn till vissa förhållanden, som kunna komma att inverka på deras omdöme». Ja, *det* är ju själfklart. *Detta* faktum, att vissa förhållanden, under hvilka voteringar företagas, kunna inverka på det sätt, hvarpå man voterar, det kommer igen i fråga om både den slutna och den öppna voteringen. Men här är icke alls fråga om att söka undanröja en sådan inverkan — det kan ingen mänsklig makt göra — utan här är endast fråga om att få in så pass mycket af öppenhet, af ärlighet — om jag får använda det ordet — i det offentliga lifvet, att man säger ifrån rent ut, på hvilken ståndpunkt man ställer sig, och tager konsekvensen däraf. Har man blifvit påverkad af vissa förhållanden, så säger man också detta, i fall en förklaring begäres, och därmed punkt. Voteringen gör man i alla fall, förmodar jag, efter öfvertygelse.

Herr Nyström förde sedan fram sin stora trumf mot den öppna voteringen. Han ville göra gällande, att denna votering skulle bli ett fruktansvärdt vapen i partidisciplinens hand, och han nekade sig icke att gå till den arsenal, som alltid står till buds, när det gäller att söka misskreditera en eller annan modern grundsats i Sveriges politiska lif, nämligen till frihetstiden. Han utförde det kraftprovet att finna en analogi mellan den öppna voteringen, som vi ifrågasätta, och den s. k. principalatstriden under frihetstiden, den strid, som gällde, huruvida valmännen skulle kunna ålägga sina representanter att rösta på ett visst gifvet sätt. Herr Nyström är både en alldeles för lärd och en alldeles för klok man för att kunna underlåta att medgifva, att här dock är fråga om två alldeles olika saker. I det ena fallet, på sjuttonhundralet, gällde det, att valmännen skulle kunna ålägga sina representanter att rösta, såsom valmännen önskade.

I det andra fallet, i fråga om den öppna voteringen nu, finnes ingen möjlighet för valmännen att på något sätt bestämma sin representants votum. Men väl finnes där hvad vi, som hålla på denna öppna omröstning, anse vara en nödvändig och nyttig sak, nämligen möjlighet för valmännen att *veta*, huru representanten har röstat. Representanten röstar alltjämt efter sin öfvertygelse, valmännen kunna på intet sätt inverka därpå, men när representanten kommer hem till sina valmän, så veta de helt och hållet hur han röstat. Detta är hela innebörden af den öppna voteringen.

Jag tillåter mig att vända en smula på frågan och skulle då vilja spörja herr Nyström: är det verkligen hans mening, att det skulle kunna vara till någon förmån, vare sig för en representant eller för hans valmän, att representanten skulle dölja, hur han röstat, om valmännen fråga honom om saken? Är det verkligen herr Nyströms mening, att det icke i vår tid skulle vara tillbörligt, att, om valmännen fråga en representant, han då säger ifrån, huru han röstat i en fråga, och hvad det är, som varit hans mening i hvarje sak? Den ståndpunkt, som herr Nyström intager i fråga om den slutna voteringen, är väl den, att det skulle vara en förmån, att en representant, när han kommer hem till sina valmän, och när valmännen stå inför spörsmålet, om de vilja återvälja honom, att representanten då skulle kunna insvepa sig i ett mystiskt dunkel och säga: »Ni fråga, om jag voterat så eller så, men det är slutet omröstning, och jag talar icke om det». Jag hade eljest trott, att det numera vore en själfklar sak, att, när man står inför val, och när valmännen fråga, hvar och en bör gifva öppen förklaring, hur han i det ena eller andra fallet röstat. Och då blir skillnaden mellan den öppna och slutna voteringen endast den, att om vi ha öppen votering, den förklaringen är gifven på förhand, så att man icke behöfver fråga, men att däremot, om man har slutet votering, det måste uppstå något slags examen — mer eller mindre pinsam — af representanten, innan valmännen få veta, hvad de vilja. Kännes detta senare som något »samvetsfrihetens palladium»?

Herr Nyström trodde emellertid, som sagdt, att den öppna omröstningen skulle medföra ett så utomordentligt starkt partityck, och hänvisade i den delen till främmande länders exempel. Jag tillåter mig däremot anmärka, att det beror naturligtvis helt och hållet på, hur man har sitt partiväsen konstrueradt, och i hvilken mån de föreliggande frågorna verkligen anses vara partifrågor eller ej. Herr Nyström trodde, att, om det varit öppen votering, de gemensamma voteringarna i går icke skulle ha kunnat utfalla på det sätt, som de nu utföllo. Han menade väl då, att det parti, som särskildt stöder regeringen, skulle ansett sig förpliktadt att till sista man rösta för de regeringsförslag,

*Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

som då förelågo. Det förefaller mig dock, som om herr Nyström just från dessa voteringar skulle kunna få ett färskt exempel på, att det är skillnad mellan frågor och frågor äfven i vår nuvarande politik. Det fanns en fråga, i hvilken partilinjerna obrottsligt uppehöllos vid gårdagens voteringar, därför att denna fråga verkligen var en sådan, i hvilken partierna kände sig stå på absolut motsatta ståndpunkter — jag behöfver väl inte säga, hvilken det var. Men det fanns också andra frågor, där partierna icke stodo så, frågor, som icke äro upptagna på programmen, frågor, hvilka betraktades som rent praktiska angelägenheter, och där man röstade efter den mening man under behandlingen bildat sig, utan att känna sig på något sätt bunden af regeringens förslag. Jag tror, att jag kan försäkra herr Nyström, att många medlemmar af det liberala partiet i går röstade mot regeringen — något som herr Nyström torde vara glad åt — men att dessa medlemmar utan tvifvel skulle ha röstat på samma sätt, äfven om voteringen varit öppen, af det skälet, att frågan icke gällde förtroende för eller misstroende mot regeringen. Så bör det vara, och så är det äfven i främmande länders parlament.

Äfven i det stora mönsterlandet England — det vet herr Nyström lika bra som jag eller, om jag vill vara artig, får jag väl säga: ännu bättre — brytas partibanden, när sådana frågor framkomma, som icke anses vara partifrågor. Det finnes en fråga, som i alldeles eminent grad intresserar herr Nyström, och det är frågan om kvinnans rösträtt. Den frågan har nyss behandlats i engelska parlamentet, och det är bekant, att i denna för herr Nyström så intressanta fråga ha partibanden brustit. Icke blott medlemmar af regeringspartiet utan till och med medlemmar af regeringen ha röstat mot hvarandra. Och sådana saker kunna, i ännu större utsträckning på grund af våra särskilda förhållanden, naturligtvis också inträffa i svenska riksdagen, om öppen omröstning där blir genomförd. Det är klart, att hvarje parti skall göra sitt bästa, om öppen votering kommer till stånd, för att samla partiets samtliga medlemmar om de frågor, som i eminent grad äro partifrågor. Men det göra partierna också nu, och alla partierna. Och det ligger i partiväsendets natur, isynnerhet hos oss, med våra egendomliga svenska förhållanden, att detta icke kan sträckas öfver en viss gräns. I sådana saker, där en representant icke bundit sig på något sätt genom anslutning till program, löften, förklaringar eller dylikt, i sådana saker har han ju förbehållit sig frihet. Och med all säkerhet skulle han göra detta äfven under den öppna voteringen. Jag får säga, att jag alltid har betraktat det som en olägenhet jämte de andra af den slutna voteringen, att man under den slutna voteringen icke kan direkt demonstrera, att det *icke* är nödvändigt att i en mängd frågor utan partifärg

ovillkorligen stå på en linje, som häfdas af vare sig regering eller partiledning. Det skulle i dylika frågor kanhända kunna inträffa det märkvärdiga, af herr Nyström tydligen icke förutsatta fall, att herr Nyström och jag komme att stå på samma sida, till och med mot regeringen i en eller annan punkt. Och tänk, om det till och med skulle hända, att icke blott herr Nyström och jag utan äfven herr Branting vore med på samma sida! Då finge man en ytterligare illustration till partibandens relativitet.

*Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Jag tror sålunda för min del, att den öppna voteringen skulle vara nyttig icke minst ur den synpunkten, att den skulle ordentligt för landet visa, att i vissa saker partibanden icke binda, därför att dessa saker icke äro partifrågor. Man röstar i dessa saker allt efter den åsikt, man bildat sig efter den förebragta utredningen eller af diskussionen, och de skäl, som kunnat komma fram, och känner sig icke på något sätt oblikerad af sin ställning till regeringen eller oppositionen.

Jag kan icke finna annat, än att de skäl, som anförts mot den öppna omröstningen, äro svepskäl. Jag skall icke använda så starka ord som herr Nyström, när han talade om samvetsfrihetens palladium, men jag tillåter mig uttala det omdömet, att den tiden nu borde vara inne, att den svenska Riksdagen skulle våga sig på att på sina medlemmar ställa det krafvet, att de verkligen stå för sin mening öppet och rent, ett kraf, som är sedan lång tid tillbaka ställdt af så godt som alla länders valmän på deras representanter. Det kommer icke, herr Nyström, att leda till någon egentlig skärpning af partilinjerna och partibanden, men det kommer att leda till mycket större ömsesidig öppenhet, det kommer att leda till större klarhet i bedömandet af frågorna, och för min del är jag öfvertygad om, att det kommer att leda till mycket större visshet både inom och utom riksdagen därom, att frågorna behandlas efter verkliga praktiska och reella synpunkter. För mig har sedan länge stått klart, att denna fråga om den öppna omröstningen är en fråga, som den svenska representationen ändtligen i sin egen värdighets intresse borde söka lösa.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Herr Nyström: Jag vill, innan jag går in på det öfriga resonemang, som den siste talaren hade, återkomma till vår olika uppfattning om hvad som skedde i lördags kväll. Den förre talaren påstod, att högern hellre borde ha varit med om att gifva uttryck för sin uppfattning i den fråga, som då var före, än understödja den socialdemokratiska uppfattningen. Herr Edén glömmar alldeles, att vår uppfattning var bortstruken i den andra voteringen. Där tog det liberala partiet herr Lindqvists admonition ad notam och gick med socialdemokraterna, så att

*Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

högern i sista voteringen icke hade någon möjlighet att få fram, hvad den ansåg riktigast, nämligen att ingen förändring skulle ske i nuvarande förhållanden. Vi hade att välja mellan ett dåligt förslag, som kunde försämra den nuvarande situationen, och ett enligt min tanke omöjligt förslag, som icke skulle leda till något, om Riksdagen upptog det som sitt. Detta sista förslag var praktiskt detsamma som nej, och då kan det icke anses, att vi handlat på annat sätt, än liberalerna gjort i frågan förut, då vi röstat med socialdemokraterna för att därmed hindra något, som dock kunde skada landet, då vi röstade för något, som absolut icke kunde ha något inflytande på den praktiska politiken. Denna uppfattning är ungefär densamma, som herr Edén nyss förklarade, att liberalerna hade haft i förhandlingsfrågan.

Hvad nu herr Edéns uttalande för öfrigt om den öppna voteringen angår, är det, som herrarna kanske märkt, om ni bakom de många orden ha sökt att få fram tanken, icke annat än ett uppreparande af, hvad som står i utskottsbetänkandet, och som jag förut enligt min tanke har vederlagt. Det är sålunda fortfarande ett postulat af herr Edén, då han säger, att den öppna voteringen är detsamma, som att riksdagsmännen stå för sina röster. Jag har sökt visa, att det är alldeles osäkert, om en öppet voterande riksdagsman står för sin röst eller för en annans mening, som han har varit tvungen att föra fram i form af sitt röstvotum.

Då herr Edén säger, att vi skola följa utlandets exempel, där denna öppna votering slagit igenom, som han säger, vill jag däremot påstå, att den har aldrig slagit igenom, och att den aldrig har annat än mekaniskt tagits från England. Då han säger, att dessa länder mått väl af den öppna voteringen, har jag däremot påpekat, att de mått illa af den öppna voteringen, ty i alla dessa länder är partischismen mycket större och starkare än hos oss. Hvem vet, i hur hög grad dessa öppna voteringsar bidragit till åtskilliga handgripligheter, som i dessa länders parlament förekommit mellan riksdagsmännen. Att prisa dessa länder såsom lyckliga på grund af, att de ha öppen votering, är något djärft.

Om principalatsfrågan yttrade jag, att denna öppna omröstning icke vore detsamma, som man under frihetstiden kallade för principalatet, utan att det var ett steg mot detta mål. I detta låg, att principalerna, d. v. s. valmännen, skulle ha rätt att bestämma, hur riksdagsmännen skulle rösta. Naturligtvis ha vi ännu icke kommit så långt, men om herrarna hörde på herr Edéns utveckling af saken, finna ni där ännu kraftigare uttaladt, än då jag talade om det, att här är meningen, att valmännen skola i hvarje särskild punkt följa sina representanters göranden.

De skola ha rätt, enligt herr Edéns tanke, att åtminstone, när riksdagsmannen kommer tillbaka hem, ställa honom till rätta för hvad han gjort och sagt. Men hvarför skulle icke detta kunna ske redan under riksdagen? Nästa steg blir naturligtvis, att valmännen, när de sett, hur han röstat i en fråga, skriva till honom och säga: »här blir det intet omval utaf, om ni icke röstar efter vår uppfattning». Därmed äro vi inne på principalet. Det är ett anfall mot riksdagsmännens själfständighet i två riktningar, dels gentemot partistyrelsen, dels gentemot valmännen. Det är denna reduktion af riksdagsmännens eget ansvar och egen själfständighet, som jag icke vill vara med om.

Naturligtvis kan det finnas frågor, äfven i de länder, som ha öppen omröstning och starkt partitvång, i hvilka partibanden lösas, men, mina herrar, det sker efter partiets eget beslut eller i England oftast på grund af regeringens tillkännagifvande, att en viss fråga är öppen, som det heter. Då äro de icke bundna. Men jag förnekar, att det någonsin sker där, hvad som hände här i går, att ett regeringsparti har rätt att uti en anslagsfråga eller uti flera anslagsfrågor rösta emot regeringen, då ju regeringen ändå är partiets chef. Förhållandet är det motsatta i England, så att det har någon gång förekommit, att man sökt störta en regering genom att föreslå en sänkning på 1 £ utaf den stat, regeringen lägger fram, och går ett sådant förslag igenom, så afgår regeringen också. Är detta ett framtidsperspektiv att sträfva efter, mina herrar, att icke ha möjlighet att rösta mot sitt parti och mot sin regering, om partiet och regeringen äro vänner, utan vara så bunden, som fallet är i England? Man har om Englands underhus sagt, att det i våra dagar är det mest ointressanta underhus i världen just på grund af den stränga partidisciplin, som där är hårdare än eljest. I andra länder, i Frankrike t. ex., kan den enskilda opinionen ändå få göra sig gällande. I Tyskland finnas många partier, som slåss mot hvarandra, och partiernas ställning till regeringen är där en helt annan än i England. I England däremot är ställningen den, att när regeringen lägger fram ett förslag, som är ett parti-förslag, hvilket de alla flesta äro, vet man på förhand, hvad som skall följa: underhuset skall antaga det, det kan icke göra annat, det får icke göra annat. I samma ögonblick, som det icke gör så, afgår regeringen, underhuset upplöses och medlemmarna få se sig om att bli återvalda. De kunna alltså icke rösta emot ett sådant förslag.

Det är åt denna stränga partidisciplin, åt denna betvingelse af öfvertygelsen, som detta förslag syftar. Jag håller sålunda och kommer alltid att hålla fast vid den uppfattningen, att det vore en olycka för vårt land, om vi häringe in den öppna voterings.

*Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

Herr Hildebrand: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att här få anföra några synpunkter. Jag kommer till samma slut, som den senaste ärade talaren, ehuru med en motivering, som är i någon mån olika.

Jag skulle då först vilja säga, att uti de moderna demokratierna är det, som om det lades ut en mängd varor i en öppen krambod, den ena mer lockande än den andra, och till dessa lockande demokratiska nyheter för säsongen hör den öppna omröstningen. Man finner dock något egendomligt och en brist på konsekvens, om man tänker på, hur majoriteten i denna kammare i regel ställt sig i voteringsfrågorna. Är det fråga om val till Riksdagen eller fråga om val till landsting, då finns det ingen, som är så ifrig att hålla på valhemligheten, den slutna voteringen, som just medlemmarna af kammarens majoritetspartier. Då skall det vara valskärmar, då skall det vara valkuvert, då vidtagas en hel del anordningar i syfte, att valmännens sätt att utöfva sin rösträtt skall vara fördoldt för utomstående, försävidt de icke själfva omtala sitt sätt att rösta. Men när sedan representanterna komma hit till Riksdagen, då skall det vara öppen omröstning, då kastas alla skäl, som tala för den slutna voteringen vid valen ute i landet, och samma parti, som då i ena fallet går fram och kräfver slutna omröstning, kräfver i det andra öppen.

Då tror jag, att den meningsgrupp, till hvilken både herr Nyström och jag höra, behandlar dessa frågor mera konsekvent. Vi äro för att bevara valhemligheten ute i landet. Vi anse, att det är riktigt att sörja för, att icke några obehöriga påtryckningar få göra sig gällande, och vi äro äfven för att behålla den nuvarande slutna omröstningen här inom Riksdagen. Det är en bristande konsekvens, mina herrar, hos herr Edén och de talemän, som påyrka den öppna omröstningen här i Riksdagen, under det att de äro de ifrigaste försvarare eller påyrkare af den slutna omröstningen ute i landet.

Det går därför icke bara att tala om riksdagsmännens och Riksdagens värdighet och lägga hufvudvikten därpå, såsom herr Edén gjorde. Jag har ju vetat förut, att herr Edén är ifrig anhängare af den öppna omröstningen, och när jag gick upp här i dag, kände jag mig alldeles öfvertygad om, att han skulle hålla ett mycket vackert tal. Jag hade också en känsla af, att den nyvunna partiledarställningen icke skulle minska hans sympatier för den öppna omröstningen, och jag har icke misstagit mig därutinnan.

Jag tror, att det icke finnes någon möjlighet att komma ifrån, att den öppna omröstningen skulle åtstrama partibanden på ett sätt, som vi för närvarande inom kamrarna icke ha någon som helst aning om. Jag ber de äldre riksdagsmännen tänka på det senare decenniets större riksdagsfrågor. Har det då icke

vid behandlingen af dessa ibland varit så, att partierna och partiledningarna förälskat sig i olika lösningar, hvilka icke kunnat förenas? Har det icke särskildt vid ett par tillfällen varit så, att en viss trötthet vid striden har uppenbarat sig i de djupa leden, har det också icke blifvit så, att till sist en lösning vunnits på det sätt, att en tillfällig majoritet bildats, genom att en del har skilt sig från partiledningen på ett håll, antingen öppet eller med den slutna voteringsens hjälp? Jag tror icke, att det är rättvist att säga, att detta är Riksdagen ovärdigt. Jag tror till och med, att i en viss situation den lösning, som här beredts vissa viktiga frågor, vunnits på detta sätt, och såvidt jag kan finna, skulle ett par af de viktigaste reformer, som genomförts under sista decenniet, ännu varit olösta, om vi hade haft den åtstramning af partibanden, som måste följa med den öppna voteringsen.

Häremot ställer då herr Edén ett bestämdt påstående, att andra parlament må så väl af den öppna omröstningen. Herr Nyström har redan ställt detta i tvifvelsmål, och jag vill göra detsamma. Hela den engelska författningen är byggd, praktiskt sedt, på ett utprägladt partiväsende, och jag tror icke, att vi här kunna bygga vårt riksdagsskick på samma sätt. Jag tror, att vi få skjuta hela det engelska statskicket åt sidan, då vi bedöma frågan om den öppna omröstningen här hemma.

Vidare ha vi den franska författningen med öppen omröstning. Jag vill belysa följderna härutaf med ett par uppgifter, som återfinnas i ett modert arbete utaf en af Frankrikes förnämsta vetenskapliga nationalekonomer. Det är sålunda en framstående man, som icke gärna kan komma med oriktiga upplysningar. Han har i sitt arbete — som kom ut i en ny upplaga förra året — påpekat, att inkomsterna utaf totalisator etc. i Frankrike vid kapplöpningar och vadhållningar icke gå in till statskassan, utan därutaf bildas en fond till nödställda kommuners hjälp. Det är en liten kommitté af deputeradekammaren, som bestämmer öfver medlens användning. Hur användas då dessa medel? Jo, denne franske författare förklarar uttryckligen, att de användas på så sätt, att de kommuner, hvilka skicka representanter till deputeradekammaren, som äro tillräckligt trogna emot den sittande regeringen och sålunda äro tillräckligt trogna mot majoriteten för dagen, få understöd, men icke andra.

Ja, dylikt går för sig, om det är öppen omröstning, om man dag efter dag kan kontrollera, hur representanterna rösta, och när det då icke bara är den vanliga partidisciplinen och krafvet på den, som verkar bestämmande, utan äfven helt andra faktorer, såsom just t. ex. en önskan att få medel ur den omtalade kassan, kan man ju förstå, att den öppna omröstningen

*Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

måste hjälpa till att alldeles ofantligt hålla partierna tillsammans, när det nämligen gäller att föra dem ihop till en majoritet.

Här har nu utaf herr Edén uttalats det påståendet, att det vore alldeles oriktigt, om icke en riksdagsman, när han kommer ut till valmännen och blir af dem tillfrågad, hur han ställt sig i de stora frågorna, då redovisar för sitt förhållande. Här skulle jag vilja säga, att jag ger herr Edén alldeles rätt. Enligt min uppfattning bör en riksdagsman, när han står inför sina valmän, redogöra för, hur han talat och hur han röstat, särskildt när det gäller de stora afgörande spörsmålen. Det synes mig, att man icke kan komma ifrån denna följd af vårt nuvarande riksdagsskick, men — och det är detta, jag här vill lägga stark betoning på — det är en ofantlig skillnad att rösta öppet, när i de stora frågorna lidelserna gå högt, när vågorna svalla, så att de kanske hålla på att förkväfvva någon enskild individ, som vill rösta på annat sätt, än partiledningen önskar, och att efteråt, när Riksdagen har slutat eller valperioden har gått till ända och det hela är lugnare, redogöra för, hur man handlat i de afgörande frågorna. Det är en skillnad så stor, att man enligt min tanke bestämdt kan kräfva af representanten, att han skall ge besked, och ärligt besked, åt sina valmän och ändå hålla på den slutna omröstningen inom Riksdagens kamrar.

Jag har under den korta riksdagsmannabana, som varit mig beskärd, sett åtskilliga exempel på oerhörda påtryckningar på tveksamma partiledamöter i den riktning, att de skulle rösta med partiledningen. Jag har sett, hur enskilda medlemmar af Riksdagen, som varit tveksamma uti en fråga, vändats under nödvändigheten att bestämma sig, och hur det gjorts fullkomligt upprörande försök ifrån partiledningens och partiledningen närstående personers sida att piska in dem till lydnad mot partiledningen, och jag tänker, att det är bra många i denna kammare, som vilja ge mig rätt uti, att sådana fall förekommit, äfven om de här icke vilja säga ifrån, hvilka fallen äro.

Det förefaller mig därför, att vi med den öppna omröstningen komma in på en fullständigt felaktig utvecklingsväg, och jag ber sålunda, herr vice talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Branting: Herr talman! Jag skall först be att få säga beträffande den speciella fråga, som något ventilerats utaf herr Ericsson i Vallsta först och sedan af herr Nyström, och äfven i någon mån af herr Edén, angående förhållandet vid lördagens dubbla voteringar i ett par frågor, att det förefaller mig, att därvidlag väl knappast det liberala partiet och högerpartiet ha anledning att gå alltför hårdt tillrätta med hvarandra. Jag tror, att bägge två ha gjort sig skyldiga till, om man så vill säga, taktiska åtgärder, om hvilkas lämplighet man kan tvista i det

oändliga, men jag tror icke, att någotdera partiet har anledning att spela upp sig till mentor för det andra. Detta må vara nog därom.

Här föreligger en fråga utaf ganska stor principiell innebörd. Jag vill då för min del säga, att jag ingalunda hör till dem, som utaf något slags doktrinär uppfattning anse, att saken är synnerligen enkel och afgjord med några få synpunkter, som tyckas ligga nära till hands, eller som man skulle kunna komma på det klara med utan vidare omständigheter. Jag vill tvärtom ge mina motståndare det erkännandet, att det icke är det minsta tvifvel om, att de ha ganska allvarliga skäl för de betänkligheter, de anfört mot att i hvarje fråga voterings skulle vara öppen. Jag tänker därvid på det åtstramande af partiband, hvilket liksom alla slags inflytelser öfver riksdagsmännen är betänkligt och kanske i särskildt hög grad då det är osynligt, ehuru därför icke mindre verkligt.

Det förekom här för några dagar sedan en fråga angående riksbankens omorganisation — jag tar detta exempel äfven därför att denna fråga ju icke ansågs vara af rent partipolitisk karaktär, utan möttes ifrån olika partier med ganska skiftande meningar inom partierna själfva. Där lär dock ha förekommit, — det har uppgifvits så, och jag har all anledning att tro, att det är riktigt — att enskildt och under hand har från medlemmar i olika partier sagts, att deras enskilda ställning till det då föreliggande s. k. reformförslaget bestämdt var för afslag, men trots att deras ord genom deras ställning möjligen skulle kunna ha haft en viss valör, ansågo de sig absolut förhindrade att stiga upp och tillkännagifva denna sin ställning, därför att det skulle utanför Riksdagen ha haft på deras ekonomiska förbindelser menliga återverkningar. Där ha vi ett exempel, som visar, att det finns också andra band, som också härvidlag äro att ta i betraktande, utom det, som något ensidigt framhäfts, nämligen det partiband, som partiledningen kan lägga på medlemmarna och som inom riksdagsgrupperna medlemmarna kunna lägga på hvarandra.

Det är sålunda efter min mening intet tvifvel om, att ur synpunkten af riksdagsmännens själfständighet den öppna omröstningen innebär vissa vådor. Men skall man nu, som talarna från högern, herrar Nyström och Hildebrand, göra, därutaf dra den slutsatsen, att vi alltså skola motsätta oss den öppna omröstningen, att vi med näbbar och klor skola försvara det enastående förhållande, att omröstningen uti vårt parlament är slutet — ja, då ställer man sig efter min uppfattning genom en sådan ståndpunkt i en fullkomligt ohållbar ställning. Man kommer därigenom till den konsekvensen, att det egentligen borde vara alldeles tyst om, hur riksdagsmännen rösta, och herr Nyström blef också, såvidt jag kan finna, alldeles bet på frågan, hur han

*Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

till sist skulle bete sig inför valmännen, ifall han blefve examinerad på omröstningar, om hvilka han kanske kunde ha anledning att antaga, att de icke vore till behag för den valmanskår, inför hvilken han stod. Saken är sålunda den, att man med denna högerståndpunkt i själfva verket drifves in uti en återvändsgränd. Man kommer till att förneka, hvad som dock är en alldeles elementär sanning, att *valmännen böra ha anspråk på att få veta, hur deras representanter rösta*. Man förnekar detta — jag vill ingalunda bestrida det — af goda motiv, i syfte att trygga riksdagsmännens själfständighet, i syfte att trygga, att den kanhända bättre insikt, som de fått i vissa frågor, skall kunna göra sig gällande. Men resultatet blir ändå, att man därmed förnekar en utaf grundprinciperna för själfva det parlamentariska systemet, för själfva systemet med en representation, i det att man mer eller mindre öppet skär utaf banden mellan valmännen och den valde representanten.

Då finnes det, när man kommer till sådana rent omöjliga konsekvenser, efter mitt sätt att se, ingen annan utväg, än att man får gå den motsatta vägen: man får ta den öppna omröstningen i fullt medvetande om, att den icke enbart har ljusa sidor, man får ta den i stället i förhoppning om, att man skall kunna öfvervinna de svårigheter, som med densamma äro förknippade, och ytterst är det väl ändå så, att dessa svårigheter ligga och bottna uti den bristande politiska upplysning och uti den bristande politiska karaktärsfasthet, som finnes både hos valmännen och hos deras representanter. Vill man sålunda på allvar få ett motverkande af dessa vådor, som icke blott stannar uti, såsom jag kallade det, en återvändsgränd, utan lofvar ett kraftigt motverkande af detta oberättigade tryck, som vi alla kunna vara ense om förefinnes, ja, då finnes äfven i detta fall ingen annan väg att gå än att vädja till den stigande politiska upplysningen. Valmännen måste lära sig, om det också sker under knot och svårigheter, att de i fall de lärt känna sin representant såsom en man, hvilken i det stora hela instämmer i deras synpunkter och företräder till deras belåtenhet deras intressen, få lof att tillåta honom att ha sin särskilda mening i frågor, där han på grund af sin uppfattning icke kan gå annat än *emot* för dem kanske kära fördomar. På samma sätt få representanterna här i Riksdagen lära sig, att de måste visa en viss fasthet gentemot ett otillbörligt tryck, de få lära sig att se till, att de verkligen kunna stå, i första rummet inför sitt eget samvete, för det votum, de afge, och kunna stå inför detta lika väl med den öppna röstsedeln i hand, som när de nu ha den bekväma utvägen att sticka fram den slutna sedeln.

Detta är egentligen den enda väg, som kan anvisas för att komma öfver dessa svårigheter. Den vägen är mödosam och svår och förenad med många vanskligheter och ett och annat

återfall. Det tror jag gärna, men i alla fall är det dock den enda vägen. Och när herr Hildebrand — det vill jag till sist säga — ville göra gällande, att det skulle vara någon inkonsekvens af dem, som förfäktat den öppna omröstningen i Riksdagen, att de samtidigt äro på det uttryckligaste sätt angelägna om att sörja för omröstningsfriheten bland valmanskårerna vid valen, vill jag alldeles tillbakavisa detta såsom ett af de allra mest uppenbara felslut, man kan begå. Ty det är ju klart, att där ligger saken på helt annat sätt. Dessa valmän, som gå fram till valurnorna en gång hvart tredje år här i Sverige och aflämna sin valsedel, stå icke för någon kår af uppdragsgifvare ansvariga för, hur de afgifvit denna sin röst. Det är skäl uti att åt dem betrygga all den själfständighet, som man kan betrygga, så att de få handla efter sitt eget bästa samvete och sin egen bästa öfvertygelse. Men däremot får ju den valde representanten sedan lof att stå till svars för, hur han sköter sitt mandat, och det kan han efter min öfvertygelse icke göra utan den öppenhet gent emot valmännen, som ligger bland annat däruti, att valmännen när som helst få rätt att veta, hur han röstat. Representanterna böra alltså rösta öppet och lagstiftningen bör ålägga dem att rösta öppet, så att icke allt detta luskeri med allehanda smussel om, att man säger ett och kanske sedermera icke så säkert handlar därefter, må komma in och förgifta vårt politiska lif. Ty där den misstanken, att sådant kan ske, sprider sig, är den sannerligen också ett så stort ondt, att den väl förtjänar att läggas i vågskålen mot de svårigheter af den öppna omröstningen, som här från högersidan ha uppvisats och som jag erkänner i viss mån förefinnas.

Summan af det hela blir alltså, att den öppna omröstningen har sina vanskligheter, men att dessa måste öfvervinnas, icke genom att försöka spjärna mot udden, icke genom att gå rakt emot den naturliga utvecklingen, som leder fram till att valmännen ha rätt att fordra öppet besked af sina representanter. Nej, svårigheterna måste öfvervinnas genom ökad politisk upplysning och skolning och genom ökad erkännande åt den politiska karaktärsfastheten, hvarhelst densamma framträder. På det sättet är det, som jag tror, att man skall kunna vända äfven den öppna omröstningens svårigheter till godo för det politiska lifvet och den politiska utvecklingen, hvarför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lundström i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Jag tror, att det sista af herr Branting nu hållna anförandet med sitt i mångt och mycket beaktansvärda innehåll, har gifvit bägge parterna mycket i handom, som kan användas lika bra af båda. Då det således icke torde löna sig synnerligen mycket,

*Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Ang.
inforande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kammrar.
(Forts.)

vare sig från den ena eller andra sidan, att söka anföra några ytterligare skäl, skall jag fatta mig synnerligen kort.

Hvad som orsakade, att jag begärde ordet, var den lockelse, som min ärade vän och kollega på uppsalabänken ställde för oss i utsikt, nämligen att vi, när den öppna voteringen vore genomförd, skulle få se honom och herr Nyström hand i hand gå till storms mot den nuvarande regeringen. Jag antar emellertid, att det skulle kunna gå för sig äfven med den slutna omröstningen, och lyckönskar honom af hjärtat därtill.

Det förefaller mig dock, som om just aftonens diskussion hade i alldeles sällspord grad gifvit oss ett bevis på, att den slutna omröstningen verkligen ännu icke är värd att öfvergifvas. Ty jag tänker mig, att det väl ändå i grund och botten icke är så många i denna kammare, som icke känna sig åtminstone obehagligt berörda utaf det rotande i lördagens omröstnings-siffror och röstsedlar, som här förekommit. När man till och med, medan ännu den slutna omröstningen råder, finner tillbörligt att undersöka, icke blott huru det egna partiet röstat, utan till och med huru medlemmar af ett annat, ganska hatadt motparti röstat, tycker jag verkligen man redan kan se, huru partifärlan hviner icke blott inom det egna partiet utan rent af öfver andra partier. Mig förefaller det, som om man i detta fall hade skäl att säga: »spåren förskräcka».

För öfrigt förstår jag icke rätt, hvarför det skulle hafva varit en så oerhörd förseelse, värd att så brännmärkas, om några af högern skulle i lördags röstat med det socialdemokratiska partiet — jag hörde icke till dessa, och jag kan därför, tror jag, tala ganska opartiskt i det fallet. Jag förstår ej, hvarför det skall vara det liberala partiet i denna kammare, som ensamt skall ha patent på att jämt och samt göra detta. Här utgifvas nästan dagligen paroller inom det liberala partiet att rösta på det sättet. Jag börjar nästan att tro, att den »fruktbarande samverkans smekmånad» efter lördagens debatter utvecklat sig till en hysterisk svartsjuka, och då får jag å mitt partis vägnar be, att vi icke måtte blifva svartsjukans föremål!

Herr Edén: Jag kan försäkra herr Lundström i Göteborg, att om här utvecklar sig någon partipolitisk svartsjuka, så skall åtminstone icke han bli svartsjukans föremål, i hvarje fall icke förr än det närmande, han i afton tyckes hafva gjort på något vis, blifvit älskvärdt upptaget af det föremål, mot hvilket närmandet är riktadt. Jag kan också säga, att om herr Lundström finner det behagligt, att man här, som han sade, rotat i lördagens omröstnings-siffror, så är det verkligen ej att förvåna sig öfver. Ty det har så pass många gånger från det läger han tillhör gjorts gällande, att öfver hufvud detta att rösta med socialdemokraterna skulle höra till de värsta förseelser, som man i denna

församling kan göra sig skyldig till, att jag väl förstår, att han nu känner det obehagligt att finna en framstående högerrepresentant på stockholmsbänken i spetsen för en hel liten högerfalang, som följt den vägen. Herr Lundström urskuldar visserligen nu dessa sina vänner därmed, att han icke kan förstå, hvarför icke äfven hans parti kan tillåtas att rösta med socialdemokraterna. För all del, herr Lundström var så god, mycket gärna! Det skall bli ett sant nöje att se herr Lundström och hans vänner i partiet rösta med socialdemokraterna — *på allvar!* Det är den stora skillnaden, att när vi liberaler rösta med socialdemokraterna eller de med oss, så sker det på allvar och därför att vi vilja ha fram en sak, och det sker icke med den afsikten, som herr Nyström här lät oss veta, att han haft med sitt votum, nämligen att göra det onda ännu värre — efter hans eget sätt att se. Detta, att votera för hvad man själf anser som en verklig orimlighet — det är nog en uppfinning af herr Nyström och hans följesmän.

En liten anmärkning också till herr Hildebrand. Han sade sig hafva väntat, såsom han uttryckte det — mycket smickrande för mig, om det också icke, förmodar jag, var så allvarligt menadt — att jag här i afton skulle hålla ett vackert tal för den öppna omröstningen, och han tillade, att detta varit för honom så mycket mera klart, som den nyvunna »partiledarställningen» icke skulle minskat mina sympatier för den öppna omröstningen. Jag får verkligen säga herr Hildebrand, att mina sympatier för den öppna omröstningen äro ofantligt mycket äldre, än hvad han kallade min partiledarställning, mycket äldre till och med än herr Hildebrands egen korta riksdagsmannabana, som han också talade om. Mina sympatier i detta fall äro fullständigt oberoende af dylika hänsyn, så oberoende, att jag för min del icke trodde, att herr Hildebrand skulle föra in det argumentet i denna diskussion. Man skulle annars kunna vända om det och undra, om herr Hildebrand håller på den slutna omröstningen på grund af en uteblifven partiledarställning.

För öfrigt var det ett ord i herr Hildebrands anförande, som jag tror särskildt behöfver bemötas. Herr Hildebrand påminde, att fall inträffat, då en viss trötthet i de stora frågorna uppenbarat sig, och då hade det varit lyckligt, att vi haft den slutna omröstningen. Ty, sade herr Hildebrand, då hade just genom denna slutna omröstning ett resultat vunnits. Och han frågade: »skulle detta resultat ernåtts, om icke den slutna omröstningen funnits?» Ja, jag spørjer verkligen kammaren: är det att ge ett riktigt betyg åt denna kammare att framkasta, att icke resultaten i de stora frågor, som blifvit afgjorda, skulle ha blifvit desamma, äfven om den öppna omröstningen hade funnits? Är det verkligen tillbörligt att försöka göra gällande, att det är på den grund, att vederbörande krupit bakom den slutna sedeln, som resultat

Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

*Ang.
inforande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

i de stora frågorna vunnits? För resten bör herr Hildebrand komma ihåg, att i de stora frågorna har, så vidt jag känner från min riksdagsmannabana — den är åtminstone icke kortare än herr Hildebrands — så vidt jag känner till, säger jag, har det alltid varit så, att i dessa frågor, har man röjt ett speciellt behof att liksom eliminera bort den slutna voteringen. Det brukar ju bli så i slutet af debatterna angående de stora frågorna, att man känner sig skyldig att inför kammaren och landet tillkännagifva sin ställning. Herr Hildebrand har väl icke så kort tid varit riksdagsman, att han icke erinrar sig ett gammalt riksdagsuttryck, att »öfverläggningen antog karaktären af öppen omröstning». Det sker just i de stora frågorna, och det visar väl bättre än annat, att dessa stora frågor icke afgöras genom slutna sedlars hjälp.

Herr Hildebrand gjorde slutligen gällande, att man icke skulle kunna införa öppen omröstning i Riksdagen, så länge man behöll den slutna omröstningen vid valen ute i landet. Herr Branting har redan bemött detta yttrande, och jag kan bara tillägga det, med hänvisande till hans yttrande i den delen i öfrigt, att det väl ändå är en oerhörd skillnad mellan de omständigheter, under hvilka en valman ofta befinner sig — om vi betänka, att det ofta är män i ringa samhällsställning, som gå till val af sina representanter — och de förhållanden, under hvilka de valda representanterna utöfva sitt af valmännen erhållna uppdrag. Det är både rätt och tillbörligt, att dessa ringa män i bygderna äga möjlighet och garantier för att kunna afgifva sitt votum, utan att utsättas för den påtryckning, som deras beroende ställning ofta medför, men det är också rätt och tillbörligt, att hvar och en, som går till ett sådant val, skall veta, på hvem han röstat, och veta, huru den, åt hvilken han skänkt sin röst, använder sitt representantskap. Och detta får han just veta genom den öppna omröstningen.

Herr Branting gjorde detta uttalande, att intetdera af de båda andra partierna skulle egentligen ha någon anledning att taga upp resonemang om händelserna i lördags kväll, och han gjorde det i den formen, att han för sin del ansåge, att intetdera partiet hade något egentligt skäl att uppträda som mentor mot det andra, vare sig det liberala partiet mot högern eller högern mot de liberala. Jag tror mycket väl, att herr Branting betraktar saken så. Men kanske skulle jag kunna tillägga för kompletterings skull, att icke heller det socialdemokratiska partiet har någon anledning att uppträda såsom mentor mot båda de andra partierna. Ty det lär väl vara ett allmänt känt faktum, att det socialdemokratiska partiet lika väl som de andra partierna, när det gäller votering i kammaren om kontraposition — och det är det enda fall då vi i det liberala partiet begära det — gör anspråk på, att partimedlemmarna få följa taktiska synpunkter, ja, att detta partis medlemmar härvid låta bestämma sig af en

synnerligt utvecklad känsla för hvad som är det taktiskt lämpliga för tillfället. Däremot vill jag gärna, om det kan på något vis lända till tröst efter lördagen, säga det, att jag aldrig sett det socialdemokratiska partiet i desperation rösta med högern, när det gällt reformfrågor, på samma sätt som högern röstat med socialdemokraterna i desperation för att hindra reformfrågor. I det fallet anser jag, att socialdemokraterna kunna hålla fram sitt handlingssätt i jämförelse med högerns i lördags.

Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

Af herr Nyströms nya uttalande skall jag endast upptaga en enda punkt till ett kort bemötande — det tjänar icke mycket till att förlänga diskussionen — den punkten nämligen, hvori herr Nyström återigen gjorde gällande, att, om man inför öppen omröstning, så skulle detta blifva ett första steg in på en bana, som skulle leda tillbaka till frihetstidens elände. Ha vi bara fått öppen omröstning, kom det på nytt med den starkaste betoning, så äro vi snart framme, mina herrar, icke blott vid frihetstiden utan vid den princip, som kallas principalatsprincipen.

Representanterna bli tvungna att följa valmännens order, då de gifvas under själfva Riksdagen. Herr Nyström får verkligen ursäktas mig, men är detta allvar? Först och främst: denna principalatsprincip — den blef ju inte ens af den förskräckliga frihetstiden godkänd — den blef tvärtom ögonblickligen afvisad och *aldrig* tillämpad? Hvarför skall den då spöka? Och vidare: är det verkligen sundt förnuft i att breda på i den stilen för att utmåla konsekvenserna af ett steg som detta — en reform, som nu varit gällande så godt som öfver hela Europa under det senaste århundradet, och som icke på *något* håll ledt till de konsekvenser, som herr Nyström här försökt draga fram. Såvidt jag förstår, har man från dessa andra länder endast den erfarenheten, att det betraktas som någonting fullkomligt själfklart, att den valde representanten både i sitt eget och i sina valmans intresse skall önska afgifva sitt votum öppet, så att det icke behöfver bli tvifvelsmål om, huru han röstar. Han röstar så, som han anser i hvarje fall vara rätt och lämpligt. När sedan nya val komma, näväl, då är det klart, att valmännen rätta sig därefter. Men jag tror, att den valde representanten i dessa länder hellre ställer sig med öppet visir vid valen och låter valmännen fälla utslaget, än han skulle krypa bakom den slutna voterings sedeln och låta valmännens utslag fällas mer eller mindre i blindo.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Herr Liljedahl: Jag skall med blicken på klockan endast tala en minut, herr talman, och på den minuten skall jag uppenbara den största tanke, som någonsin tänkts i mänsklighetens historia. Med anledning af herr Nyströms definition på samvetsfrihet ber jag att få framhålla, att frau och med Sokrates, hos

*Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kammrar.
(Forts.)*

hvilken samvetsfrihetens tanke för första gången bröt fram i mänsklighetens historia, ända fram till herr Nyström, under de årtusenden, som ligga däremellan, har det varit ett moraliskt faktum, att med samvetsfrihet menas just friheten, just modet att våga högt och fritt uttala sin öfvertygelse. Herr Nyström har velat gömna sin öfvertygelse i den slutna voteringsens hemlighetsfulla mörker, och detta innebär raka motsatsen till samvetsfrihetens innebörd.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hildebrand: Blott några få ord! — Herrarna mumla och begära proposition. Det tar dock längre tid, om herrarna hindra mig att börja. —

Gent emot herr Liljedahl ville jag endast säga, att om han kan ordna det så, att hvarje representant i denna kammare är en Sokrates, skall jag ge honom rätt, ty då behöfs icke något skydd för friheten att tänka och handla efter öfvertygelse.

Herr Edén har åter igen talat om kammarens värdighet och hvad som kan vara förenligt med densamma. Jag tror, att det är kammaren och Riksdagen värdigast att sörja för sådana anordningar i yttre måtto, som kunna underlätta vid kritiska tillfällen för den, som har en verklig öfvertygelse, att handla efter densamma, när han aflämnar sin röstsedel, äfven om denna är tvärt emot hvad partiledningen önskar. Det har förekommit fall inom Riksdagen utaf försök till partiförtryck, som varit upprörande, och den nya anordning, som de två regeringspartiernas ledare ha talat för, skulle utan minsta tvifvel — och det har äfven herr Branting erkänt — strama till partibanden och öka möjligheten af partiförtryck. Och detta, mina herrar, kan icke vara svenska Riksdagen värdigt.

Jag för min del har den uppfattningen, och jag har redan uttalat det, att när den valda representanten kommer till valmännen och blir tillfrågad på valmöten eller enskildt, hur han röstat i en viss fråga, då bör han ge ett ärligt och öppet svar på det, och jag sätter icke den riksdagsman högt, som nekar att ge svar, och jag tänker, att de flesta af oss också ge mycket bestämdt besked i sådana stycken. Men det är en skillnad, och det tillåter jag mig ånyo betona, mellan att just när en strid i de mest brännande riksdagsfrågorna slutat gå till öppen voting och att, när stridens vågor i någon mån hunnit lägga sig, gå till valmännen och säga, att så och så har jag röstat.

Herr Lundell: Jag skall icke säga många ord, men jag måste protestera mot ett yttrande af herr Edén, då han säger, att när högern röstat med socialdemokraterna, så har det skett af ironi och icke af öfvertygelse. Jag kan försäkra, herr Edén,

att jag både i utskottet och i Riksdagen en och annan gång röstat med socialisterna, men det har jag gjort af den allra fullaste öfvertygelse om, att de haft den rätta synen på statens bästa och de bästa ekonomiska förutsättningarna för riktigheten af hvad de påstått, och då har jag kunnat med full öfvertygelse följa dem och rösta med dem. Jag vill också säga, att om jag nu skulle välja mellan de åsikterna, som herr Edén anfört, och dem herr Branting framfört, så ansluter jag mig mycket hellre till de moderata åsikter, som herr Branting fört fram, än dem, som blifvit framhållna af herr Edén. Herr Branting har sett saken både från den ena och från den andra sidan — det har jag också gjort — men herr Edén är mycket ensidig och har i allra högsta grad framhållit fördelarna af den öppna voteringen, men det har icke i hans anförande kommit fram några af nackdelarna. Jag tror, att saken har både fördelar och nackdelar, såsom socialisten Branting framhållit, och att man icke bör se saken ensidigt. Men i slutomdömet öfverensstämmer jag icke med herr Branting.

*Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Herr Starbäck: Herr talman! Det är ju litet frestande att förlänga debatten, men jag skall icke göra det annat än med några få ord. I alla fall, då det nu här talats om en stor filosof, som heter Sokrates, så skulle jag kunna erinra om, huru som en person, som jag förmodar, att åtminstone herr Hildebrand anser som en stor statsman, en gång började sin statsmannabana med den förklaringen, att det gällde endast att skaffa 21 röster. Jag tror, att det hade varit krångligt nog att göra det vid en viktig vändpunkt i den svenska författningshistorien, om det då hade varit öppen omröstning.

Hvarför jag begärde ordet var egentligen till följd af ett yttrande af herr Hildebrand, då han sade, att det är en nyhet för säsongen, att man här kom fram med kraf på öppen omröstning. Ja, herr Hildebrands studier skulle mera än mina ge honom en viss anledning att känna till den öppna omröstningens historia inom den svenska representationen, och på grund af hans yttrande gick jag in i referensbiblioteket och tog reda på i registraturen, att mellan åren 1873 och 1899 hade frågan om öppen omröstning varit före, åren 1873, 1875, 1879, 1881, 1882, 1884, 1885, 1886, 1889, 1891, 1895, 1896 och 1899. Sedermera, efter 1900, har frågan, som vi alla veta, varit före flera gånger. Det roade mig att så där, mera ur högen, taga ner ett riksdagsprotokoll, och jag fann då ett anförande från Andra kammaren år 1891 — jag skall icke trötta herrarna med att uppläsa mera än en passus ur ett anförande, som i sista delen lyder sålunda: »Jag har alltid haft den uppfattningen, att den öppna omröstningen skall komma att verka icke blott till utbildande af bättre karaktärer utan äfven till frammanande

Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

af ett bättre politiskt lif, och jag tror, att det för representanterna själfva vore önskvärdt, om de vid hvarje frågas afgörande kunde frigöra sig från misstankar angående sitt handlingssätt. Under sådana förhållanden anhåller jag att få yrka bifall till motionen af herr Andersson i Högkil om införande af öppen omröstning.» I detta anförande af herr Andersson i Nöbbelöf instämde herr Ollas A. Ericsson.

På grund af de synpunkter, som i detta anförande blifvit framförda, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Jag skulle icke be-
svärat kammaren med något anförande, om jag icke förgäfves
väntat få höra några af herr Edén i hans första anförande ut-
talade satser upptagna till närmare granskning. Jag anser dem
nämligen vara af beskaffenhet, att de ej böra stå oemotsagda.
Han uppdelade riksdagsfrågorna, mina herrar, i två klasser, den
ena kallade han partifrågor, sådana, i hvilka man bundit sig
genom partiprogrammet genom ett löfte eller ett uttalande, och
såvidt jag förstod honom rätt, var det hans mening att säga,
att i de frågorna är också en representant skyldig att rösta efter
»partiöfvertygelse». Den andra klassen skulle vara sådana, i
hvilka partibanden medgifva en viss rörelsefrihet och där veder-
börande representant tillåtes rösta »efter sin öfvertygelse i all-
mänhet», som orden föllo, om jag icke hörde alltför illa.

Ja, nu vill jag fråga: hvilka äro partifrågorna, där repre-
sentanten enligt herr Edéns mening är skyldig följa partiöfver-
tygelsen, och hvilka äro de andra, där han får rösta efter sin
mening i allmänhet? Det lärer bero, gissar jag, på partibeslut,
hvilka frågor som skola upphöjas till partifrågor. Efter de lin-
jerna är då representanten skyldig att följa partiet i de frågor,
som genom partiets program eller beslut göras till partifrågor.
Men nu äro vi ju ense om, och jag vill i det fallet åberopa herr
Brantings uttalande, att den föreslagna öppna omröstningen
ganska skarpt åtstramar partibanden och sålunda minskar repre-
sentanternas frihet åtminstone beträffande partifrågorna. Men
det är enligt min uppfattning en oriktig ställning, som sålunda
anvisas representanten. Han skall och får enligt våra grund-
lagar icke bindas af något annat än sin öfvertygelse, och me-
ningen med förhandlingarna här är ju den, att en representant
skall på grund af den utredning och de öfverläggningar, som
här förekomma, bilda sig en öfvertygelse och sedan rösta efter
densamma. Men det blir klenst med möjligheten härtill, om han
på detta sätt tvingas att i alla frågor, där partiet så beslutar,
följa detsamma. Det är, som förut påpekats, en sak att i det
kritiska ögonblicket, då en fråga här afgöres, stiga fram och
mot partiet säga, att i denna punkt kan jag icke följa er, och
en annan sak att sedermera för valmännen redogöra för hvad

man gjort eller låtit. Hvad beträffar det senare, anser jag det otvifvelaktigt, att en representant icke skall tveka att, om så påfordras, redogöra för hvad han åtgjort och hur han röstat, men han har då ock tillfälle att påvisa de faktorer, från hvilka hans handlingssätt i Riksdagen härledt sig.

Det har framhållits, att valmännen skulle behöfva den öppna omröstningen som kontroll öfver hur deras representanter skött sig. Jag kan icke finna detta behof konstateradt, ty redan nu är det ju så, att hvarje representant gärna lämnar valmännen redogörelse för sitt handlande, och att han därvid skulle framställa det annorlunda, än det varit här i Riksdagen, har jag aldrig hört talas om.

Under dessa förhållanden kan jag icke annat än instämma i det slut, hvarvid mina meningsfränder stannat.

Herr Edén: Herr talman! Jag begärde ordet för en minuts replik till herr Hildebrand, och jag nödgas nu ägna äfven en minuts replik till herr Petersson i Lidingö villastad. Herr Petersson sökte göra gällande, att det skulle vara någon skillnad i fråga om en representants rätt att rösta efter sin öfvertygelse, då det gällde partifrågor och då det gällde andra angelägenheter, som man veterligen icke gjort till partifrågor. Och han sökte också framhålla, att det skulle bero på partiets beslut, hvilken angelägenhet i Riksdagen är af den ena eller den andra naturen. Gent emot detta vill jag endast svara, att en representant naturligtvis *alltid* måste handla efter sin öfvertygelse. Men i sådana frågor, som verkligen äro partifrågor, väntar man, och har man rätt att vänta, att han bildat sig en öfvertygelse, *innan* han på ett visst partiprogram väljes till riksdagsman. Ty detta måste väl förutsättas, om han ansluter sig till programmet. Och sedan väntar man också, att han skall följa denna inför valmännen tillkännagifna öfvertygelse. Det är icke partiets beslut, som afgör hvad som skall räknas till partifrågor; det afgöres genom partiets program och genom de valda representanternas förklaringar, när de uppställas såsom kandidater. Det är en så elementär sanning, att jag trodde, att den här icke behöfde framläggas.

Till herr Hildebrand ber jag att få säga några ord, som jag tyvärr glömde förra gången. Han yttrade i sitt första anförande, och han upprepade det i sitt andra, att han under sin korta riksdagsmannabana hade varit vittne till »en oerhörd påtryckning» från partiledningen, en påtryckning, under hvilken medlemmar af vederbörande parti rent af »våndats», och af hvilken han själf sålunda mottagit ett högst nedslående intryck. Jag får säga, att om herr Hildebrand varit vittne till sådana påtryckningar från någon partilednings sida, så kan jag inte förstå annat än att det måste ha varit från hans egen parti-

Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.

(Forts.)

Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

ledning. Åtminstone vet jag icke af, att något sådant har ifrågakommit inom det parti, som jag har äran att tillhöra.

Herr Hildebrand: Herr talman! Jag vill bestämdt säga, att jag varit i tillfälle att iakttaga ofantligt mycket mera valtryck från andra partiledningars sida än från den partiledning, under hvilken jag gått. Det går naturligtvis icke för sig att här komma med bestämda exempel, men jag ber herr Edén vara fullkomligt öfvertygad om, att jag skulle kunna anföra exempel och anföra *många* exempel, som skulle vara mycket belysande.

Jag vill endast tillägga, med anledning af hvad herr Edén nämnde om programmet, att jag icke visste, att i det liberala programmet, på hvilket representanterna här tillhörande det liberala partiet blifvit valda, stod någonting om, huru de skulle ställa sig till frågan om försäljning af Madridhotellet. Jag tager detta exempel, som ju de närvarande alla förstå, för att visa, att det är en massa frågor, som göras till partifrågor under en riksdags lopp, ehuru det är nya frågor, som icke ha förevarit under valstriden, och som det icke stått någonting på programmet om.

Herr Christierson: Jag begärde ordet, då jag hörde herr Hildebrand förklara, att han sett mera partiförtryck inom andra partier än inom sitt eget. Ja, kanske det är riktigt, men tror icke herr Hildebrand, att detta förhållande kan förklaras med den gamla regeln om grandet och bjälken.

Hvad sedan beträffar högerns frenetiska motstånd här mot den öppna omröstningen, så får väl det ses i sammanhang med högerns gamla ljusskygghet. Vi erinra oss, att det var icke så många år tillbaka, som högern förklarade, att den offentliga kandidaturen var det mest vidriga man kunde tänka sig. Högern samlade sig på den tiden i slutna kamrar och uppsatte där sina kandidater. Men det går icke längre för högern att på det gamla sättet stänga in sig. Det är ju förklarligt, att de, som äro ljusskygga och undvika dagern, de som lefva i halfdunkel och mörker, också äro rädda för att komma ut i fullt dagsljus.

Jag hoppas, att Andra kammaren bereder högern denna förman, fullt ljus, ty jag tror det är nyttigare för detta parti än att stanna kvar i dunkel.

Herr Rune: Jag måste också säga ett ord till herr Hildebrand, när herr Hildebrand påstår, att han känner så många exempel på, att andra partier utöfvat partitryck på ett fullständigt upprörande sätt. Men han vill dock icke säga, hvilka exempel det var. Det torde väl emellertid krävas andra vittnesmål än detta af herr Hildebrand afgifna, för att den saken skall

vara bevisad. Jag vill emellertid söka en förklaring till denna rätt märkvärdiga uppgift. Då herr Hildebrand sökt spionera på andra partiets förhållanden, så har han nog råkat ut för personer, som velat drifva med honom och därför inbillat honom detta.

*Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kammrar.
(Forts.)*

Herr Svensson i Skyllberg: Med anledning af herr Christiernsons uttalande, att högern är ljusskygg, så ber jag få meddela, att jag för min del var en varm vän af öppen omröstning, innan jag kom in i denna kammare. Men sedan jag sett, huru det går till här, så har jag fått en annan uppfattning om den öppna omröstningen. Och nu tror jag, att den slutna omröstningen är den, som gagnar vårt land mest. Och jag vill säga, att det är icke ljusskygghet, som gör, att jag har den uppfattningen, ty för egen del sticker jag aldrig under stol med den mening jag hyser.

Herr Andersson i Skifarp: Jag vill endast, då mitt namn nyss nämndes under diskussionen, tillkännagifva, att jag står på samma ståndpunkt nu som 1891 i fråga om den öppna omröstningen. Men då nu här uttalats från socialdemokratiskt håll, att högern är ljusskygg, så vill jag bara lämna ett exempel på, att det kan vara ljusskygghet på socialdemokratiskt håll också. Det är icke så värst länge sedan, kanske två eller tre år tillbaka, då det här i kammaren var fråga om kvinnans politiska rösträtt. En socialdemokrat frågade mig då här i korridoren, om kvinnan nu skulle få politisk rösträtt och valbarhet, hvartill jag svarade: »Antagligen skall hon väl det». »Nej», svarade han, »det bör hon icke få, det känna vi bäst till, huru det skulle kunna te sig.» Så sade han i korridoren, men sedan så nödgades han att instämma i fråga om bifall till kvinnans politiska rösträtt. Så är det med ljusskyggheten.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr vice talmannen i enlighet med de därunder gjorda yrkandena propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å berörda hemställan; och förklarade herr vice talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 24, röstar

Ja;

den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang.
införande af
öppen om-
röstning i
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 146 ja mot 55 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Herr vice talmannen yttrade: Jag får för kammaren meddela, att jag mottagit följande telegram:

»Djupt rörda öfver Riksdagens Andra kammares vänliga deltagande med anledning af den smärtsamma förlust, som drabbat oss, bedja vi Eder, herr vice talman, till kammarens ledamöter härför framföra våra varmaste tacksägelser.

Carl. Ingeborg.»

§ 9.

Ang. rätt för
landsting att
själf utse
ordförande.

Härefter förelåg till afgörande konstitutionsutskottets utlåtande, nr 25, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för landsting att själf utse ordförande.

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 180, hade herr *Säfstrand* hemställt, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i förordningen den 21 mars 1862 om landsting, att landstinget själf tinge välja sin ordförande.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet funnos emellertid fogade reservationer:

af herrar *Hellberg*, *Ericsson* i Vallsta, *Edén* och *Larsson* i Säby;

af herr *Larsson* i Västerås, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen; samt

af herrar *Wavrinsky*, *Branting* och *Waldén*, som instämt med herr Larsson i Västerås.

Sedan utskottets hemställan föredragits, lämnade herr vice talmannen på begäran ordet till

Herr Larsson i Västerås, som yttrade: Herr vice talman! Då motionären till sin motion fogat en ganska knapphändig motivering, och då jag jämte mina medreservanter på grund af

den stora brådska, som under den senaste tiden varit rådande inom konstitutionsutskottet, icke haft tillfälle att till det i reservationen gjorda yrkandet föga någon motivering, anhåller jag att här med några få ord få beröra den föreliggande frågan.

Ang. rätt för landsting att själf utse ordförande.
(Forts.)

Som herrarna finna af utskottets utlåtande, har denna fråga om rätt för landstingen att själfva utse sin ordförande varit föremål för åtskilliga föregående Riksdagars pröfning, utan att detta ländt till något resultat. Vid 1894 års riksdag vidtogs emellertid en liten begränsning i Kungl. Maj:ts rätt att utse landstingets ordförande, en begränsning, som innebar, att Kungl. Maj:t skulle utse ordföranden bland landstingets ordinarie ledamöter. Förut hade Kungl. Maj:t full frihet att utse ordförande äfven utom landstinget. Nu kan man ju tycka, att med denna begränsning, som vidtogs vid 1894 års riksdag, denna fråga skulle komma att ställa sig ganska enkel. Man skulle ju till exempel blott behöfva uppställa den frågan till besvarande, hvilkendera, Kungl. Maj:t eller landstingets egna ledamöter, som vore mest kompetent, att inom landstinget kora ordförande. För min del skulle jag obetingadt ställa mig på den ståndpunkten och förklara, att naturligtvis vore landstingets ledamöter de, som bäst skulle kunna utse lämplig ordförande, då det gällde att utse honom bland sig själfva. Det ligger för öfrigt i öppen dag, att det också skulle vara det riktiga.

Nu har emellertid konstitutionsutskottet i likhet med lagutskotten från tidigare riksdagar, då frågan behandlats, anført en del skäl af praktisk innebörd. De principiella skälen, som man tidigare sökt föra fram från motståndarna till denna reform, har man nu fullständigt lagt på hyllan, och det är ju uppenbart, att det är ganska svårt att försöka sig på att föra fram några principiella betänkligheter mot en reform, när inga sådana principiella betänkligheter kunna upptäckas. Men det är, som sagdt, de praktiska olägenheterna, som utskottet stöder sitt afstyrkande på. Ja, utskottet säger dessutom, att det har ju hittills icke kunnat påvisas några olägenheter af det sätt, som Kungl. Maj:t hittills begagnat sig af vid utseende af landstingens ordförande. Det är ju en sak, som icke är så lätt att bevisa, och som kanhända i vissa fall icke lämpar sig att offentligt föra fram. Ty då skulle man få lof att gå in på vissa detaljer och kanhända äfven beröra personligheter, och det vill jag för min del icke göra. Men jag kan ju här nämna, att från en del håll, där jag sökt göra mig derrättad härom, har det försports verkliga olägenheter af detta system, som nu är rådande, att Kungl. Maj:t skall utse landstingens ordförande. Det har nämligen i något fall bland annat inträffat, att Kungl. Maj:t har utsett en person till ordförande, som var, då han första gången korades till denna post, fullt lämplig, så att någon anmärkning icke förelåg mot honom. Men under årens lopp

Ang. rätt för
landsting att
själf utse
ordförande.
(Forts.)

har personen i fråga blifvit allt mer och mer olämplig på grund af ålder och sjukdom. Då han emellertid icke själf haft den takten att träda tillbaka, har Konungens befallningshafvande, som nu är närmast till hands, alltid ansett sig böra ånyo förordna nämnda person till ordförande, trots hans olämplighet. Och det har gjort, att inom det landstinget åtminstone uppstått ganska stort missnöje. Och jag föreställer mig, att något liknande kan inträffa äfven på andra håll.

Men nu till det hufvudsakliga skäl, som utskottet anfört för sitt afstyrkande af den föreliggande motionen. Utskottet framhåller, att det »är af synnerlig vikt och understundom ett oafvisligt kraf, att ordföranden äger tillfälle att före landstingets sammanträde, i den mån det kan ske, bereda de ärenden, som äro afsedda att föreläggas landstinget». Ja, det är egentligen det enda praktiska skäl, som utskottet kan andraga mot ifrågasvarande motion. Men jag vädjar i detta fall till herrarna, och ehuru det icke är så många närvarande i kammaren vid detta tillfälle efter den långa debatt, som nyss ägt rum, så tror jag ändå, att här skall finnas åtskilliga landstingsmän, som kunna med mig instämma däri, att detta skäl, som utskottet här anför, icke är af så synnerligen stor betydelse. Ty hvad är det egentligen för åliggande en landstingsordförande har att framför andra landstingsledamöter förbereda ärendena? Ja, det enda af någon betydelse är, att han skall kunna bedöma, i hvad mån ett ärende är af den beskaffenhet, att det af landstinget lagligen bör och kan behandlas. Men det är också någonting, som hvarje enskild landstingsman måste söka bilda sig ett omdöme om. Ty är det så, att tvist skulle uppstå om en sådan sak, så kan ordföranden visserligen säga, att hans mening är, att detta ärende icke skall behandlas, men om landstingets majoritet icke nöjer sig med den förklaringen utan är af annan mening, då är det denna majoritet, som bestämmer, huruvida ärendet skall behandlas. Därför har ju ärendenas beredning af ordföranden i det afseendet icke så synnerligen stor betydelse. Vidare få vi ju komma ihåg, att vid våra landsting ärendena icke beredas af ordföranden, utan landstingen utse särskilda utskott, som ha att bereda de ärenden, som föreligga.

Jag skall icke, herr vice talman, upptaga tiden längre med detta, då jag för min del här i korthet tror mig ha visat, att det praktiska skäl, som utskottet särskildt anfört mot denna reform, icke har så stor betydelse, som utskottet velat göra gällande. Då det dessutom icke kan anföras några principiella betänkligheter mot denna reform utan det tvärtom är så, att det är principiellt riktigt, att landstingen själfva få rätt att välja sin ordförande, och detta äfven står i samklang med den kommunala själfstyrelsen, så anhåller jag, herr vice talman, att få yrka bifall till den hemställan, som jag gjort i min reservation.

Härpå anförde:

Herr Lundell: Herr vice talman! Äfven om under nuvarande förhållanden landstingen icke få välja sina ordförande, så ha de dock ganska betydligt inflytande på, hvilken som skall bli ordförande. Ty det torde vara nära nog regel, att Kungl. Maj:t utnämner den till ordförande, som landstinget förut någon gång valt till vice ordförande. Sålunda gifva landstingen Kungl. Maj:t en viss handledning, som Kungl. Maj:t också vanligen följer.

I fråga om ärendenas förberedande, som landstingets ordförande har att handhafva, så är detta nog af mycket större vikt och betydelse, än den föregående talaren velat göra gällande, särskildt i fråga om motionernas och ärendenas remitterande till vederbörligt utskott. Och det är nog också af ganska stor vikt, att ordföranden redan före ärendenas behandling har tid på sig att gå igenom och se till åtskilliga saker, som skola handläggas. Ärendena torde nog bli bättre skötta, än om ordföranden komme till platsen alldeles oförberedd efter ett val.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag,

Herr Säfstrand: När man läser utskottets utlåtande, tycker man sig liksom igenkänna en gammal bekant, en bekant från alla de resonemang, där det gäller att framhålla den gamla goda tidens fördelar gentemot alla de nya, farliga tidsströmningar, som yrka på reformer. Nu säger utskottet i sin ingress: »Såvidt utskottet funnit, hafva några olägenheter af det sätt, på hvilket den Kungl. Maj:t tillerkända rätten att utse landstingsordförande hittills utöfvats, ej kunnat påpekas».

Så säger man alltid, när det är något man icke vill. Det har aldrig kunnat påvisas några olägenheter, och därför tycker man, att det är bra, såsom det är. Nu har här af den näst föregående talaren framhållits, att de praktiska olägenheter, som utskottet har talat om, icke varit af någon betydelse. Hvad beträffar den föregående talarens yttrande om, att förberedandet af dessa ärenden skulle vara så svårt och taga så lång tid, så vill jag säga, att jag haft ett samtal med sekreteraren i Sveriges största landsting, och han yttrade till mig, att det kunde taga en half timme eller en timme att jämte ordföranden förbereda dessa ärenden. Att den saken således skulle kunna förhindra, att landstinget själfvalt valde sin ordförande, tror jag icke.

Beträffande så lämpligheten måste väl, såsom förut nämnt, landstingen känna de sina bättre än Kungl. Maj:t, och huru skall väl Kungl. Maj:t gå till väga för att få reda på, hvem som lämpligen bör väljas? Jo, Kungl. Maj:t vänder sig till Konungens befallningshafvande, och således är det egentligen sistnämnda myndighet, som tillsätter ordförande i landstingen. Man skulle

*Ang. rätt för
landsting att
själf utse
ordförande.*

(Forts.)

Ang. rätt för
landsting att
själf utse
ordförande.
(Forts.)

ju vidare kunna säga, att om Kungl. Maj:t skulle finna, att en af Kungl. Maj:t tillsatt ordförande är olämplig, är det litet svårt att icke utnämna honom om igen. Det skulle innebära en ganska tydlig prickning. Däremot, om det skulle hända, att ett landsting icke omväljer sin ordförande, hör det ju till ordningen för dagen, att man icke blir omvald i den ena korporationen så väl som i den andra. Det måste sålunda vara en betydligt mindre prickning, än när Kungl. Maj:t icke utnämner honom ånyo.

Man skulle kunna tänka sig en fördel af, att en landstingsordförande är underkastad val. Man skulle nämligen kunna tänka sig, att han såvidt möjligt vill försöka få sitt mandat förnyadt så enhälligt, som ske kan. Nu kan man säga, att med den partibildning, vi hafva i landstingen, är det tydligt, att partien gå efter klara partilinjor. Så är fallet första gången, men sedan, när ordföranden en gång blifvit vald och partilinjerna äro klara, är det troligt, att partierna komma att omvälja samma person. Då ligger det i dennes intresse att icke sätta sig på spjörn alltför mycket mot minoriteten och såvidt möjligt få så många röster, som det går att erhålla. Många uttalanden från landstingens ordförande, som ibland kunnat komma att bli väl skarpt politiska, komma kanhända att hindras.

Jag vill också nämna, att i England, den kommunala själfstyrelsens hemland, få dessa county councils, de engelska grefskapsråden, som äro närmast jämförbara med våra landsting, själfva välja sina ordförande. Man har icke funnit några olägenheter däraf, oaktadt detta praktiserats sedan 1889.

Slutligen skulle jag vilja säga, att principen egentligen är erkänd af utskottet och aldrig varit förnekad. Några öfvervinneliga svårigheter för genomförandet af förslaget ha icke heller kunnat påvisas. Kammaren har i år redan gått fram på den kommunala själfstyrelsens väg, i det att kammaren har godkänt förslag, som gå ut på att ordförande i kyrkoråd och skolråd skola väljas å kyrkostämman. Jag anser det icke vara annat än ett rent korollarium däraf, att kammaren nu godkänner detta förslag, att landstingen själfva få välja sina ordförande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Nyström: Mina Herrar! Den siste ärade talaren, som är motionär i ämnet, sade, att utskottet egentligen hade stödt sig på den satsen, att det ej bevisats vara några olägenheter med det nuvarande systemet. Jag vill då säga, att jag tycker, att det är ett godt skäl att behålla det man har, om det icke har några olägenheter, i synnerhet då motionären icke kunnat i sin motion uppvisa några fördelar af det nya, som han vill införa. Det enda, han stöder sig på, är, att det skulle vara i större öfverensstämmelse med den kommunala själfstyrelsen. Skulle man nu reformera efter den principen, att man

skall göra förändringar öfverallt, där man kan få något, som till äfventyrs är lika bra, som det man har, men ej bättre, då kommer intet att blifva bestående, utan allt kommer att reformeras. Det blir väl ändå något för mycket.

Emellertid skall jag nu vända mig till de hufvudsakliga skäl, som tala för utskottets förslag i frågan och af hvilka det viktigaste icke är framfördt i utskottets motivering. Det är den synpunkten, att landstingen och följaktligen också landstingens ordförande ha en mycket vidsträckt och dock ganska litet markerad verkningssfär. Herrarna minnas kanhända, huru många och vidtomfattande de ämnen äro, som landstingen enligt § 1 af nuvarande landstingsförordning ha att syssla med. Dessa ärenden komma icke blott före under själfva landstingsmötena utan delvis under loppet af hela året. En del af hvad landstinget har att sköta skall mellan landstingsmötena skötas af förvaltningsutskottet, och dettas själfskrifna ordförande och ledare är då landstingets ordförande. På detta sätt blir landstingets ordförande något annat än t. ex. talmannen i en af Riksdagens kamrar. Han blir på sätt och vis också i någon mån en förvaltande ämbetsman och måste i allt sitt görande och låtande representera också någon annan än landstinget. Han måste nämligen representera den förvaltande maktens högsta organ, nämligen Kungl. Maj:t. I och med det att han utnämnes af Konungen, har han känslan af, att han också har förpliktelser mot honom; han måste se till, att hans makt och myndighet icke inkräktas af landstinget. Denna synpunkt är så viktig, att man i de flesta länder som ha landsting, af detta skäl låtit Konungen utse tingets ordförande; och det är till och med ännu skarpare än hos oss. Såväl i Norge som i Danmark är landshöfdingen, amtmannen, själfskrifven ordförande i dessa landsting, för att begagna det svenska namnet. I det land, hvarifrån vi fått landstingsinstitutionen, Nederländerna, där landstingen ha ännu större befogenhet än hos oss, äro de kungliga kommissarierna, det vill säga landshöfdingarna, själfskrifna ordförande i provinsialstaterna eller det landets landsting.

Uti England är det visserligen, som den förre talaren sade, icke så, men det landet får man icke taga med, då man talar om kommunala förhållanden, ty de äro i England så fullständigt olika allt hvad som finnes i andra länder, att till och med äfven landshöfdingen väljes af folket — sheriffen väljes för ett år i sänder, och han har icke någon aflöning. Jag undrar, om det är lämpligt att införa ett sådant förfaringssätt i Sverige. England är icke här jämförbart. I Österrike utnämner kejsaren ordförande i de olika kronlandens representation. I Preussen är landträdet, som kan jämföras med vår landshöfding, själfskrifven ordförande i kretsdagen, och så är det nästan öfverallt på det här området. Det är därför, att det måste finnas någon

Ang. rätt för landsting att själf utse ordförande.

(Forts.)

Ang. rätt för landsting att själf utse ordförande.
(Forts.)

förbindelse mellan förvaltningen och dess högsta ledning samt den gren af förvaltningen, som är lagd hos landstingen och deras ordförande. Detta motiv är för mig fullständigt afgörande i denna sak, och jag tror, att hvar och en, som har någon känsla af, att det bör finnas något sammanhang mellan högre och lägre instanser på samma område, skall ge mig rätt i, att enbart detta motiv gör det olämpligt, att landstingens ordförande skall väljas.

Därtill skulle man kunna lägga åtskilliga andra motiv. Det är alldeles klart, att om landstingen få välja sina ordförande, kommer partiståndpunkten att bli den bestämmande, men det är icke säkert att den person, som är, så att säga, chef för majoritetspartiet i landstinget, också är från andra synpunkter lämplig att vara ordförande i tinget och sköta de sysslor, som dessutom följa med den värdigheten. Det är sålunda äfven ur den synpunkten så godt, att Kungl. Maj:t får utnämna, helst som landstinget visst icke är utan inflytande på utnämningen, ty som herr Lundell riktigt anmärkte, är det regel, att den af landstinget valda vice ordföranden blir ordförande, om han under förvaltningen af sitt vice ordförandeskap visat sig därtill lämplig. Landstinget saknar sålunda icke allt inflytande på den här befattningens tillsättande.

Slutligen har utskottet framhållit hvad som redan sades af 1859 års kommunalkommitté, att det är nödvändigt, att en landstingsordförande finnes, innan tinget börjar, för att utföra vissa förberedande arbeten. Man kan väl tänka sig, att en vald ordförande också skall kunna göra detta, om han räknar på återval nästa gång. Men om han under årets lopp dör, då finns det ingen annan möjlighet för att åstadkomma kontinuitet i sysslan — och den måste finnas — än att sammankalla urtima landsting för att få en ny ordförande vald. Det är dyrbart och följaktligen olämpligare än att såsom nu lämna åt Konungen att utse ordförande. Då behöfs icke någon kostsam omgång — till förmån för våra debetsedlar. Jag kan sålunda icke inse, att man af rent principrytteri, nämligen att det skulle vara mera öfverensstämmande med den kommunala själfstyrelsen, vill se bort från alla dessa reella fördelar af den nuvarande ordningen, och jag får därför, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ericsson i Vallsta: Jag skall icke säga många ord. Herr Nyström har framhållit, att landstingsordföranden äfven mellan landstingsmötena har bra mycket att uträtta, och att det därför bör vara en fördel att hafva en af Konungen vald ordförande. Ja, det må vara sant, att han har ganska mycket att ombesörja äfven mellan landstingsmötena, men jag kan icke inse, hvarför icke den af landstinget valde ordföranden likaväl

som den kungavalde kan sköta om den saken. Det bör sålunda icke vara ett hinder för bifall till förslaget.

Det finnes emellertid i utskottets utlåtande en passus, som jag vill understryka. Det påpekas nämligen, att det är ett oafvisligt kraf, att landstingets ordförande före sammanträdet bereder de ärenden, som äro afsedda att föreläggas landstinget. Nu kan det hända, att den kungavalde landstingsordföranden icke blir omvald — hans mandat går ut kanske ett par, tre veckor innan landstinget sammanträder, och då skulle under den närmaste tiden före landstinget detta icke ha någon ordförande, som ordnar om och bereder, hvad som nödvändigt behöfves i och för landstingssammanträde. Men det hindrar icke, att jag i alla fall är med om förslaget. Men jag vill stryka under, att om det blir en riksdagsskrifvelse i föreslagen riktning, bör den här saken beaktas. Därvid kunde eventuellt kanske ordnas så, att den af landstinget valde ordföranden må erhålla rättighet att fungera, intill dess nästa landsting sammanträder, äfven om han icke blir omvald, sålunda att han kan få fungera äfven efter det mandatet gått ut.

Ang. rätt för landsting att själf utse ordförande.
(Forts.)

Med denna erinran ber jag att få yrka bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Edén* och *Larsson* i Säby.

Efter härmed slutad öfverläggning framställde herr vice talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå och bifall i stället till den af herr *Larsson* i Västerås afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr vice talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande, nr 25, bifaller den af herr *Larsson* i Västerås afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 115 ja mot 79 nej, vid hvilken utgång

kammaren således med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr Larsson i Västerås afgifna, vid utlåandet fogade reservationen.

§ 10.

Ang. ändrade bestämmelser om förlust af medborgare-rätt. Vidare föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 26, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om viss ändring i gällande lagstiftning angående förvärfvande och förlust af medborgarerätt; och yttrade därvid

Herr Lundström i Göteborg: Herr talman! Då den motion, som jag tagit mig friheten att väcka angående en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning om och eventuellt förslag till upphäfvande af den både för utlandssvenskarna och för hemlandet lika ödesdigra så kallade tioårslagen, nu lyckats att blifva tillstyrkt af ett enhälligt konstitutionsutskott, och då den dessutom redan är antagen af Första kammaren och, såsom jag hoppas, snart äfven af denna kammare, samt således en skrifvelse till Kungl. Maj:t kommer till stånd i enlighet med hvad som i motionen föreslagits, har jag nu ingenting annat att tillägga än att i otaliga utlandssvenskars namn uttrycka den varma förhoppningen, att, om det på något sätt är möjligt, regeringen måtte redan till nästa Riksdag inkomma med det förslag, som med anledning af denna skrifvelse kan komma i fråga. Det är verkligen så, att här är snar hjälp dubbel hjälp, och de ödesdigra följderna af ifrågavarande lag äro kanske minst lika stora för hemlandet som för utlandssvenskarna. Naturligtvis har jag, herr talman, intet annat att yrka än bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Ang. ersättning åt kommunala förtroendemän. Efter härfpå skedd föredragning af konstitutionsutskottets utlåtande, nr 27, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ersättning åt kommunala förtroendemän, anförde:

Herr Tengdahl: Herr talman, mina herrar! Utskottet har här mer eller mindre direkt sagt ifrån, att jag i min motion, hvilken utskottet för öfrigt icke tycks egentligen ha så mycket emot, uttryckt mig illa, och det är väl då antagligen äfven så, att jag gjort det. Jag skall nu icke besvära kammaren med något längre begrafningstal. Jag vill endast framhålla, att jag tror, att vi, utskottet och jag i grund och botten mena det-

samma, fastän jag måhända icke uttryckt mig på sådant sätt, att jag kunnat få utskottet med mig.

Utskottet säger här på ett ställe i sitt utlåtande: »Efter utskottets mening bör det emellertid icke utan vidare fastslås, att innehafvare af hvilka kommunala förtroendeuppdrag som helst skola få ersättning». Utskottet säger detta med anledning däraf, att det i motionen står, att kommunala förtroendemän borde kunna *berättigas* till ersättning. Emellertid har jag i min motion sagt något alldeles liknande det, som utskottet här uttalat, i det att där nämligen förekommer följande yttrande: »Och vare det långt ifrån oss att påyrka, att kommunalmän skulle ha betaldt för allt hvad de göra». Jag har alltid haft klart för mig, att de kommunala uppdragen äro af den oändligt skiftande beskaffenhet, att man naturligtvis icke kan begära, att alla innehafvare af sådana uppdrag skola för desamma ha ersättning, stor eller liten. Det är naturligtvis en väsentlig skillnad, om en person är så öfverhopad med diverse uppdrag, som jag råkar vara här i Stockholm, att man under loppet af ett år blir kallad till 207 sammanträden, hvilket hände mig förra året, eller om en person under en eller två dagar under ett helt år sitter såsom, låt mig säga, examensvittne vid en realskoleexamen eller dylikt. Jag har som sagdt fullkomligt klart för mig, att man naturligtvis icke kan begära, att alla kommunala förtroendemän skola ha ersättning för sina kommunala uppdrag, ty en del af dessa kunna vara så små, att det icke kan blifva tal om någon ersättning därför, äfven om vederbörande eftersätta något litet af sin egen arbetstid.

Jag inser, att det riktiga hade varit, om jag formulerat min hemställan på annat sätt, nämligen så — och då är det anledning att tro, det utskottet skulle ha blifvit enigt med mig härutinnan — att jag föreslagit, att i en ny lagstiftning *kommunerna skulle berättigas* att efter sig teende omständigheter i hvarje särskildt fall afgöra, huruvida för kommunalt förtroendeuppdrag någon ersättning borde lämnas. Denna form är naturligtvis den riktiga. Riksdagen kan ju icke ingå på alla enskildheter, som kunna förekomma. Det är äfven detta, som jag syftat på, då jag användt det uttrycket, att en kommunalman skulle berättigas att *enligt närmare bestämmelser* få något slags ersättning. Det var min mening, att dessa »närmare bestämmelser» skulle framgå af den utredning, som man nu skulle gifva Kungl. Maj:t i uppdrag att verkställa.

Jag har med detta endast velat klargöra, att jag tror, att det i sak icke är någon egentlig skillnad mellan utskottets och min uppfattning i detta fall. Jag vill bestämdt häfda, att det önskemål, som jag här gjort mig till tolk för, verkligen är af så behjärtansvärd beskaffenhet, att det icke går för sig, att man undanskjuter denna sak i det oändliga. Det är ju mycket godt

Ang. ersättning åt kommunala förtroendemän.

(Forts.)

*Ang. ersätt-
ning åt
kommunala
förtroende-
män.*

(Forts.)

och väl, att man nu fått bort den 100-gradiga skalan och i stället fått en annan, hvilken, det hoppas jag liffigt, äfven den skall falla, så att vi få en allmän, lika kommunal rösträtt för både män och kvinnor. Det skulle emellertid blifva en reform på papperet, om det skulle inträffa med den ena personen efter den andra, att han eller hon icke kunde åtaga sig det ena eller andra förtroendeuppdraget, därför att det vore förenadt med ekonomisk uppoffring. Af den statistik, som jag här för mitt vidkommande gjort angående de 207 sammanträden, till hvilka jag var kallad under loppet af förra året, framgår, att mer än hälften af desamma, eller 109, varit förlagda till en tid, som infallit på den ordinarie kontorstiden hos min arbetsgifvare, det vill säga tiden mellan kl. 9 f. m. och $\frac{1}{2}$ 5 e. m. Hvem som helst kan förstå, hvad detta betyder och att man icke kan stå ut i längden med att förlora en hel del penningar på detta sätt, som jag och många olyckliga stackare i likhet med mig måste göra, om det skall fortgå på samma sätt som hittills. Det måste här blifva en ändring därhän, att antingen kommunerna, jag tänker särskildt på de större, i större skala än hittills öfvergå till att låta en hel del af det, som nu är förtroendeuppdrag, blifva rena tjänstemannauppdrag, eller också måste — om man, såsom jag gör, anser, att en sådan utveckling icke uteslutande är af godo — kommunerna se till, att dessa stackars människor, som skola eftersätta sin egen arbetstid för att låta den stora kommunen få en del af sin kommunala administration gratis, såsom nu sker, i stället få någon ersättning. Äfven om de icke skulle kunna få allt ersatt, som de förlora, bör man ju alltid kunna se till, att de icke förlora alltför mycket, så att de blifva fullkomligt ruinerade på dessa förtroendeuppdrag, ty då kommer den ena efter den andra att säga, att dessa uppdrag kunna vi hellre mista än ha. Om emellertid någonting sådant är till fördel för den kommunala utvecklingen, det återstår att se.

Jag har icke något yrkande att här framställa, utan jag har endast velat framhålla dessa synpunkter i förhoppning om, att om jag eller någon annan motionär återkommer med denna sak en annan gång, motionen då måtte få samma välvilliga bemötande som det, hvilket i stort sedt här kommit min motion till del från konstitutionsutskottets sida, och att vi då måtte ha lyckats att skriva vår motion konstitutionsutskottet mera till lags, så att det blifver utskottet möjligt att då komma med en tillstyrkande hemställan i stället för den afstyrkande, som föreligger nu i år.

Herr Branting: Motionären gjorde här intet yrkande, och jag ber därför blott att i korthet få konstatera hvad som äfven han konstaterade, nämligen att de uttalanden, som utskottet gjort med anledning af den föreliggande motionen, äro synnerligen

välvilligt hållna emot åtskilliga af de tankar, som ligga bakom det i motionen framställda yrkandet. Utskottet har här uttryckligen sagt ifrån, att den gamla s. k. principen om oafönade kommunala uppdrag icke kan utan vidare upprätthållas, utan att man måste glida öfver på en annan väg. Resultatet har äfven blifvit, såsom synes, att några medlemmar från Första kammaren ha reserverat sig beträffande utskottets motivering. Jag tror således, att man måste gifva motionären rätt däri, att utskottet ställt sig förstående för hvad motionären här påpekat, nämligen att missförhållanden i detta afseende föreligga. Men å andra sidan var själfva motionens uppslag sådant, att det skulle ha kräft ett betydligt mera omfattande arbete, än som var för utskottet möjligt att ägna åt denna sak, för att med denna utgångspunkt kunna komma fram till något resultat. Det hade nog därtill behöfts ett annat yrkande och en annan utredning, än hvad motionärerna här presterat. Följden blef, att man inom utskottet icke kunde komma till någon annan kläm än den, att utskottet »för närvarande» icke kunde tillstyrka någon åtgärd i anledning af förslaget.

Jag ber att med denna förklaring få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 12.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 28, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om obligatoriskt utöfvande af rösträtten vid val till Riksdagens Andra kammare samt till landsting.

Ang. obligatoriskt utöfvande af rösträtten vid val till Riksdagens Andra kammare samt till landsting.

Sedan *punkten 1)* föredragits, begärdes ordet af

Herr Nydal, som yttrade: Herr talman! Jag skall icke blifva mångordig, och jag har så mycket mindre anledning därtill, som jag icke ämnar framställa något yrkande. Jag kan blott icke underlåta att i allra största korthet beröra de skäl, som konstitutionsutskottet anfört för sitt afstyrkande af de förevarande motionerna.

Utskottet menar — och det är dess första skäl — att röstplikten, om den infördes, icke skulle kunna blifva effektiv, emedan valmännen ju icke kunna förhindras att i rösturnorna nedlägga blanka sedlar. Denna anmärkning kan ju förefalla teoretiskt riktig, men att den praktiskt sedt saknar betydelse, därom torde vi alla kunna vara ense. Statistiken från de länder, där röstplikt blifvit införd, visar också, att antalet af de valmän,

Ang. obligatoriskt utförande af rösträtten vid val till Riksdagens Andra kammare samt till landsting. (Forts.)

som begagna sig af denna utväg för att undandraga sig röstplikten, är blott en mycket ringa procent. Sålunda utgjorde deras antal i Österrike ej mer än 14 på 1000, således icke fullt $1\frac{1}{2}$ %.

Vidare tror utskottet, att det skulle vara synnerligen svårt af utfinna en lämplig straffform för underlåtelse att rösta, och möjligen skulle det icke heller blifva någon så synnerligen lätt uppgift. Denna fråga är ju emellertid en af dem, som skulle göras till föremål för den begärda utredningen, och jag kan icke tänka mig, att problemet skulle komma att visa sig olösligt eller alltför svårt. Jag är äfven öfvertygad om, att redan tillvaron af lagstadgad röstplikt skulle, fränsetd straffbestämmelserna, kraftigt verka i den riktning, som motionärerna ha afsett, eller till att åstadkomma ett mera allmänt deltagande i riksdagsmannavalen.

Utskottet anför äfven en principiell synpunkt, i det att det sätter i fråga, om det verkligen kan vara samhällsnyttigt, att alla valberättigade, äfven de som sakna håg och intresse för de politiska frågorna, framtvingas till valurnorna. Utskottet har icke gjort något försök att besvara denna fråga, och icke heller jag skall göra det. Jag vill blott säga, att den, som har rösträtt, också är enligt mitt förmenande pliktig, moraliskt pliktig, att rösta, och jag kan icke tänka mig annat, än att det måste vara samhället till gagn, att denna liksom andra plikter mot samhället af medborgarna fullgöres så allmänt som möjligt. Herr Kjellén har äfven i sin motion framhållit, såsom mig synes med all rätt, att det är önskvärdt, att äfven andra valmän än sådana, som ha ett mycket starkt politiskt intresse, förmås att deltaga i riksdagsmannavalen, då det ju måste antagas, att därigenom partisinnets inflytande åtminstone i någon mån skall begränsas och försvagas.

Hvad slutligen beträffar det, som utskottet yttrar i näst sista stycket af sin motivering, eller att röstpliktsinstitutets upptagande hos oss på grund af vårt lands vidsträckthet och glest boende befolkning icke synes kunna ske, utan att billighetens kraf åsidosättas, vill jag endast säga, att införandet af den skriftliga voteringen, hvilket motionärerna förutsatt skulle äga rum i samband med röstplikten, torde, äfven för de norrländska kommunernas vidkommande, böra få anses som ett tillfyllestgörande botemedel härvidlag, allra helst som de mest vidsträckta af dessa kommuner ju kunna indelas i lämpligt stora valdistrikt.

För öfrigt ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att det enligt motionärernas förslag icke förutsattes, att rösträttens utöfning skall blifva obligatorisk utan alla undantag och inskränningar, utan att äfven den frågan skall undersökas, hvilka undantag som härvidlag af för handen varande omständigheter kunna finnas påkallade.

Jag kan sålunda, herr talman, icke finna mig öfvertygad af de skäl, som utskottet anfört för det slut, hvartill det kommit. Utskottet synes icke ha haft blick för den stora politiska idé, röstplikten, som det här gäller, och därför har utskottet äfven lagt alltför små synpunkter på en både principiellt och praktiskt sedt mycket betydelsefull fråga. Utskottet har tydligt icke haft tillräcklig tid på sig för att så att säga smälta de tankar, som herr Kjellén framlagt i sin motion; och då detsamma i än högre grad torde vara fallet med denna kammare, vore det ju ändamålslost att nu yrka bifall till motionen, hvilket jag, såsom jag redan sagt, icke heller skall göra, utan skall jag åtnöja mig med att ha yttrat dessa ord.

Ang. obligatoriskt utöfvande af rösträtten vid val till Riksdagens Andra kammare samt till landsting.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan blef af kammaren bifallen.

Punkten 2.)

Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 13.

Vidare föredrogos hvart efter annat statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 87, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;

nr 90, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understödjande af folkbiblioteksväsendet jämte i ärendet väckta motioner;

nr 91, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande af vissa parallellklasser vid folkskoleseminarierna i Uppsala, Strängnäs och Kalmar;

nr 92, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa af svenska lifräddningssällskapet anordnade kurser;

nr 93, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af naturhistoriska riksmuseets byggnadsfond för genomförande af vissa förändringar i planen för museets portvaktshus vid Djurgårds-Frescati;

nr 94, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af en asylbyggnad å allmänna barnbördshusets tomt å kungl. Djurgården;

nr 95, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till August Abrahamssons stiftelse å Näs m. m.;

nr 96, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af öfverskott i den s. k. Djurgårdskassan till vissa reparationsarbeten vid Ulriksdals slott samt för anordnande af fullständig värmeledning inom Drottningholms slott; och

nr 97, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggs pension åt skrifbitrådet hos generaltullstyrelsen Blenda Amanda Lindström.

Utskottets i nämnda memorial och utlåtanden gjorda framställningar blefvo af kammaren bifallna.

§ 14.

Ang. upphäfvande af tullen å cement.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfördt bevillningsutskottets betänkande, nr 32, i anledning af väckt motion om upphäfvande af tullen å cement.

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 15, hade herr *Eriksson* i Grängesberg föreslagit, att Riksdagen måtte besluta borttaga tullen å cement.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Olausson, som yttrade: Herr Eriksson i Grängesberg har vid denna riksdag väckt tvenne tullmotioner. I den ena af dessa motioner har han äskat borttagandet af tullen å fläsk, och i den andra, den motion, som nu föreligger, har han hemställt om borttagande af tullen å cement. Såvidt jag förstår, har han med dessa sina båda motioner velat skipa en viss rättvisa mellan de tullar, som afse skydd å landtmannaprodukter, och de tullar, som afse att skydda industrien. Nu har ju, såsom herrarna veta, bevillningsutskottet tillstyrkt och Riksdagen bifallit en nedsättning i fläsktullen, men i fråga om denna tull har bevillningsutskottet ställt sig på en annan ståndpunkt och afstyrkt hvarje nedsättning eller borttagande af densamma. Utskottet erkänner dock, att det med hänsyn till våra bostadsförhållanden skulle vara till stort gagn, om vi kunde få ett billigare cement, men det säger också, att det icke tror, att vår cementindustri skall kunna reda sig utan detta tullskydd. Utskottet har slutat med att afstyrka motionen, och såsom hufvudsakligt skäl därför har utskottet anfört den omständigheten, att cementtrusten i vårt land lofvat att nedsätta priset å cement med 30 öre per fat, och därmed har utskottet ansett, att all rättfärdighet vore upp-

fyllt. Jag tror dock icke, att denna utlofvade nedsättning är af den beskaffenhet, att den kan vara afgörande för kammaren, då den nu går att besluta om, huruvida vi skola borttaga tullen å cement eller icke. Ty det är väl alldeles uppenbart, att om denna cementtrust skulle nedsätta priset å cement med 30 öre per fat, så skulle det samtidigt komma att ordnas så, att det inom hvarje län skulle finnas vissa personer, som skulle handhafva försäljningen, vissa grossörer alltså, hvilka sedan i sin ordning skulle vara afnämare till detaljhandlarna, och man kan då vara öfvertygad om, att denna nedsättning af 30 öre icke skulle komma den cementförbrukande allmänheten till godo. Den skulle icke få billigare cement än hittills, utan det skulle blifva mellanhänderna, som komme att förtjäna. Däremot tror jag, att om Riksdagen nu ginge med på borttagande af den nuvarande tullen å cement, hvilken är en krona per fat, skulle den fria konkurrensen därigenom stärkas, och följden därpå skulle blifva, att cementprisen i någon mån komme att falla. Om man jämför de priser, som äro rådande på cement i Sverige, med dem, som gälla i utlandet, så måste man verkligen förvåna sig öfver, huru cementrusten förmått hålla priserna på cement i Sverige så höga, som den gjort. Jag är också öfvertygad om, att på alla de områden inom industrien, där sammanslutningar till truster kommit till stånd, man visat sig äga förmåga att utnyttja det sista öret af tullskyddet, hvarför jag anser, att Riksdagen bör söka att genom borttagande af tullarna hindra bildandet af dylika truster. Jag tror, att, då man vet, att denna cement är så behöflig för vår byggnadsindustri, och då Riksdagen beviljat stora lån till åstadkommande af egna hem, det icke är skäligen att genom tull på denna vara fördyra den för byggnadsindustrien.

Jag vill icke längre uppehålla tiden i denna sena timma utan skall endast, herr talman, be att få yrka bifall till herr Erikssons föreliggande motion och afslag på utskottets hemställan.

Vidare anförde

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr vice talman! Jag kan icke underlåta att med några ord besvara den siste talarens yttrande, och jag gör det naturligtvis därför, att jag med min röst bidragit till det slut, hvartill utskottet för sin del kommit. Den siste ärade talaren ger mig det erkännandet som motionär, att jag velat skapa rättvisa, då jag föreslagit borttagande af fläsktullen och af cementtullen: jag ville lätta på såväl lifsmedelstullarna som industritullarna. Nu tycks det enligt hans förmenande, som om man beträffande cementpriset icke skulle ha vunnit någonting. Ja, att man ingenting vunnit, syues mig icke

Ang. upphäfvande af tullen å cement.
(Forts.)

*Ang. upphäfvande af tull-
len å cement.*
(Forts.)

vara klart, men att man icke vunnit så mycket som man velat vinna, därom är jag enig med den siste talaren. Jag hade velat gå längre. Hade det varit utsikt att få igenom ett beslut af Riksdagen i öfverensstämmelse med den motion, som jag väckt och som åsyftade hela tullens borttagande, så hade han och jag varit eniga. Men i utskottet fick jag den lifliga känslan, att detta icke läte sig göra, utan att man måste nöja sig med en liten nedsättning, icke ens en nedsättning i proportion till hvad fläsktullen nedsatts. Hvad är då skillnaden mellan en nedsättning af fläsktullen och cementtullen med ungefär liknande belopp? Jo, den förra kommer konsumenterna — hvarvid jag särskildt tänker på norrlandsarbetarna — direkt till godo, men beträffande den senare kan man icke alls vara säker på, att denna lilla nedsättning kommer konsumenterna till godo. Och hvarför? Jo, därför att tillverkarna af cement äro sammanslutna i försäljningskartell, och detta icke endast här i landet utan äfven med konkurrenterna i våra grannländer, Norge, Danmark och Tyskland. Under sådana omständigheter blir frågan, huruvida en nedsättning af tullen har den åsyftade verkan. Det kan vara så, att prisöfverenskommelserna hålla, och då kan kartellen fastställa priserna, oberoende af tullnedsättningen. Under sådana förhållanden har det förefallit mig vara klokare att gå den väg, som utskottet gjort.

Jag skall nu be att få säga några ord om kartellens priser. Cementbolaget har dels på grund af en tidningskampanj i fjol och dels på grund af motionen vidtagit en prisnedsättning af 50 öre och nu förbundit sig till en nedsättning af ytterligare 30 öre, det vill säga tillsammans 80 öre per fat. Om det icke blifvit någon utfästelse från bolagets sida, att denna prissättning skulle blifva bestående, så kan man ha anledning antaga, att med en liten tullnedsättning man snart skulle komma tillbaka till de gamla priserna. Man har all anledning att göra detta antagande, ty internationella och nationella karteller kunna behandla konsumenterna på annat sätt än de producenter, som icke äro sammanslutna. Nu kan man visserligen säga, att den nedsättning, som skulle komma till stånd, icke komme konsumenterna till godo, och den siste talaren har uttalat farhågor, att mellanhänderna skulle taga denna vinst. Ja, men det har af bolagen gjorts den utfästelsen, att man skall se till, att den kommer konsumenterna till godo.

Sedan är det en annan sak, om man vill tro bolagens försäkringar eller icke, nämligen att denna utfästelse är gjord i en sådan form, att man kan anse, att den kommer att följas. Det torde vara lämpligt, att jag föredrager den utfästelse, som bolagen gjort; den är offentlig handling, hvarför jag icke anser det vara någon indiskretion att föredraga den. Den lyder sålunda:

»Herr ordföranden i Riksdagens bevillningsutskott.

Vördsamt åberopande min förut muntligen gjorda framställning afser jag att härmed bekräfta min å de svenska cementbolagens vägnar gifna utfästelse, att, under förutsättning att nu gällande tullsats å cement bibehålles, deras försäljningspris för denna vara skall sänkas med 30 öre pr normalfat om 170 kg., hvilken sänkning skall vidtagas, så snart normala förhållanden åter inträdt i stenkolsmarknaden, och senast från ingången af år 1913. Tillika försäkrar jag det vara bolagens afsikt att framdeles, i den mån förbrukningen af cement inom landet afsevärdt ökas och nu oförutsedda omständigheter icke lägga hinder i vägen därför, tillämpa ännu lägre försäljningspris, dock att kommande prissänkningar icke kunna göras med enahanda belopp öfver hela landet.

Ang. upphäfvande af tullen å cement.
(Forts.)

Bolagen förbinda sig afvenledes tillse, att ifrågavarande prissänkningar verkligen komma den cementförbrukande allmänheten till godo, samt dessutom öfva sådan kontroll öfver cementhandeln i allmänna marknaden, att cementen icke genom oskäligen vinst åt mellanhänder onödigtvis fördyras, utan att afven härutinnan en ytterligare prissänkning vinnes.

Till kännedom om nu gällande prisnoteringar bifogar jag ett utdrag ur försäljningsbolagets prisbok.

Med utmärkt högaktning,

E. Wehtje,

Ordförande i styrelsen för svenska cementförsäljningsaktiebolaget.»

Det förefaller mig, att den utfästelse, som bolagen här gjort, verkligen från deras sida är bindande.

Jag är afven af ett annat skäl intresserad för den väg, som man har försökt. Det är möjligt, att man tagit fel, men det förefaller mig, att man borde göra någonting i denna riktning. Detta är ett första trefvande försök från statsmakternas sida att verkligen få till stånd en kontroll öfver trustar och karteller. Här i landet har börjat uppstå en del trustar och karteller, som drifvit en hänsynslös pris- och försäljningspolitik, och därför böra statsmakterna på olika sätt försöka reglera deras verksamhet dels genom direkt kontroll och dels genom tullnedsättningar eller borttagande af tullen. Det förefaller mig, att alla tänkbara åtgärder böra vidtagas, för att dessa trustar och karteller icke skola blifva en öfvermäktig makt i samhället. Det är odisputabelt, att cementkartellen hållit för höga priser; detta har den ju själf erkänt genom att sätta ned priserna och genom den förbindelse, som den lämnat att ytterligare sänka priserna.

Man kan tvista om, hvilken väg man bör gå för att klippa klorna på trusterna, men det är tydligt, att ett rättsinstitut bör skapas för att ordna dessa förhållanden, och här föreligger, som jag redan påpekat, ett första trefvande försök åt det hållet.

Ang. upphäfvande af tullen å cement. Äfven om man sålunda skulle velat vinna mera, så synes mig, att detta är värdt att försöka.

(Forts.)

Jag skall icke längre uppehålla tiden, utan har med detta mitt yttrande endast velat klargöra, hvarför jag för min del kunnat gå med på utskottets hemställan, och när jag det gjort, måste jag också, herr vice talman, nu yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lömke: Herr talman! Då jag är representant för en provins och en ort, som är kanske den allra förnämsta platsen för vår cementindustri, har jag tänkt, att det icke skulle vara olämpligt, att jag i denna fråga sade några ord. Nu är det så, att mina åsikter om cementtullen ligga på ett annat plan än den siste talarens, och när utskottet gått med på ett sådant afslag på den väckta motionen, som det gjort, så skulle det ju kunna tyckas, att jag borde vara nöjd därmed och icke hafva någonting att säga. Men om man läser utskottets betänkande, så finner man däraf, att bolagen tydligen ställts inför ett antingen eller och att det kommit till en fullständig kapitulation från bolagens sida, och jag är tveksam, om denna kapitulation från bolagens sida varit så klok, i all synnerhet som man ser af utskottets betänkande, huru det ställes i utsikt, att Riksdagen när som helst, t. ex. ett annat år, kan fatta ett annat beslut, hvaraf man kan förstå, att bolagens kapitulation icke kan vara till bestående fördel för cementindustrien.

Jag önskar få betona, att cementindustrien är en svensk industri, en äktsvensk industri: råvaran tages ifrån den svenska jorden, och det är svenska händer, som bearbeta den. Jag är likaledes öfvertygad om, att detta är en industri, som icke tål vid att icke vara skyddad. Jag skulle kunna anföra många skäl för detta mitt påstående. Om denna fråga skulle jag kunna hålla ett långt föredrag, om icke tiden vore så långt framskriden, och om icke herrarna vore tröttade af andra debatter. Därför skall jag be att få framhålla endast ett par synpunkter.

Det förhåller sig nämligen så, att den tekniska fulländningen på detta tillverkningsområde har gått så hastigt under senare årtionden, att dessa fabriker måste bygga om sina anläggningar och ugnar inom korta perioder, och dess ugnar och anläggningar äro därjämte af den beskaffenhet, att det blir icke mycket kvar af de gamla, och de måste därför öfver hufvud helt afskrivas, för att det hela skall kunna hållas ekonomiskt uppe. Detta är en sak, som gör, att denna industri har svårt att hålla sig ekonomiskt stark.

En annan sak är denna »dumping» från utlandet på grund af öfverproduktionen där, som är så betänklig, särskildt när det gäller från Belgien kommande dålig cement. Härmed kommer

jag in på kvalitetsfrågan, och då måste jag beröra en sak, som är af teknisk art, och som har betydelse för denna fråga.

Ang. upphäfvande af tul-len å cement.
(Forts.)

Under senare tider har öfverallt, äfven i Sverige, för en stor mängd nya byggnader börjat användas armerad betong, som består af betong med inlägg af järn. Betongen har förut endast kunnat användas för grundläggningsarbeten, där den varit utsatt allenast för tryckpåkänningar, men genom uppfinningen af armerad betong, har betongen fått en vida större användning och detta äfven för sådana byggnadskonstruktioner, som äro utsatta för böjningspåkänningar. Men för att konstruktörerna skola kunna utföra byggnader af armerad beton, som äro tillförlitliga och hållbara, så fordra de, och det fordras *ovillkorligen*, att cementen är af *prima* beskaffenhet. Det har ofta af svenska konstruktörer gjorts den fordran, att den cement, som användes till armerad betong, skall vara svensk och icke utländsk, men framför allt icke belgisk. Det har nämligen inträffat, att svåra ras uppstått på grund af användningen af belgisk cement.

Då förhållandet alltså är sådant, att armerad betong får större och större användning och börjar undantränga annat byggnadsmaterial, t. o. m. järnet, som ju rostar och förändrar sin struktur, och då den svenska cementen haft ett så utomordentligt renommé, bör och måste man ju gifvetvis göra allt, hvad man kan, genom bibehållande af ett skäligt prisläge, för att det svenska fabrikatet ur kvalitetssynpunkt skall hålla sig på den höga nivå, som det haft, så att den svenska armerade betongen kommer att visa sig fullt tillförlitlig vid användningen, och att äfven vid export den svenska cementen skall kunna hålla sig främst såsom ett i allo tillförlitligt byggnadsmaterial.

Det skulle i denna fråga kunna anföras mycket mera för tullskyddets bibehållande, men jag vill icke upptaga tiden längre, och på grund af de åsikter, jag har, och hvad jag anfört i frågan, har jag, herr talman, naturligen intet annat yrkande nu än bifall till utskottets förslag.

Herr Rune: Herr vice talman! Jag begärde egentligen ordet, då den siste ärade talaren gjorde sig till målsman för cementindustrien och beklagade den utgång ärendet fått. Jag får säga, att den person, som inför utskottet fört cementindustriens talan och som äfven varit befogad att göra detta, nog vetat, hvad han gjorde, då han afgaf den förbindelse, som nyss upplästes. För min del kan jag icke anse annat än att den siste talaren gjorde sig skyldig i viss mån till ovederhäftighet, då han, som inte har befogenhet att tala å cementbolagets vägnar, syntes vilja klandra hvad utskottet i samråd med bolagets förtroendeman gjort. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. upphäfvande af tullen å cement.

(Forts.)

Herr Molin i Dombäcksmark: Herr vice talman! Jag ber med anledning af herr Erikssons i Grängesberg yttrande, att han förmodade, att den behandling, denna fråga fått i utskottet, var ett första trefvande försök från Riksdagens sida att kontrollera trusterna, att få framhålla, att enligt mitt förmenande det i stället är *trusternas första trefvande, för att icke säga lyckade, försök att kontrollera Riksdagen*. Jag tror, att det är *en mycket farlig väg*, som utskottet här beträddt, då det börjat underhandla med cementtrusten. Om det är sant, som utskottet säger, att det kan ifrågasättas, om syftet skulle uppnås genom sänkning eller borttagande af tullen, hvarför i all världens dagar har då icke utskottet lika gärna kunnat föreslå Riksdagen att borttaga tullen, då det i alla händelser icke skulle verka något? Då har det åtminstone för utomstående sett bättre ut. Om man ser på detta utskottets utlåtande, ser det ut, som om utskottet dragit det kortaste strået. Cementtrustens löften äro så kringgårdade af villkor, att jag icke ser någon möjlighet, att löftena kunna infrias. Jag kan i allt väsentligt instämma i herr Olaussons yttrande och ber att få yrka bifall till motionen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr vice talmannen i enlighet med de därunder gjorda yrkandena framställt propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 15.

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.

Härpå upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande nr 33, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående en allsidig utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 151, hade herr *Eriksson* i Grängesberg hemställt, att Riksdagen måtte besluta

att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta skyndsamt verkställa en möjligast allsidig utredning rörande tullsystemets verkningar samt lämpligheten af dess afskrifning eller modifiering, hvarvid särskildt borde beaktas, i hvad mån lifsmedelstullarna till skada för befolkningens breda lager och till förfång för vårt lands konkurrenskraft på världsmarknaden verkade till fördyring af lefnadskostnaderna, samt för Riksdagen framlägga de förslag, denna utredning kunde föranleda; äfvensom

att likaledes hos Kungl. Maj:t anhålla, att, i samband med denna utredning, måtte uppgöras en plan för att, dels genom

besparingar och dels genom beredande af andra inkomstkällor för staten, ordna frågans statsfinansiella sida, därest Riksdagen funne sig böra, sedan utredningen föreläge, besluta lifsmedeltullarnas fullständiga afskaffande samt däremot svarande eller eljest påkalladt borttagande af eller nedsättning i öfriga tullsatser.

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar
m. m.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Häremot hade herrar *Bäckström, Christierson, Palmstierna* och *Rundgren* reserverat sig.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Palmstierna: Herr vice talman, mina herrar! Som kammarens ledamöter behagade finna, föreligger nu till behandling den socialdemokratiska riksdagsgruppens motion i tullfrågan, och det förefaller då måhända kammarens ledamöter något egendomligt, ifall jag inleder denna debatt med den slutreplik, som Erik Gustaf Boström använde, när tullfrågan slutligen afgjordes på 1880-talet. Men jag tror, att det vore nyttigt att återföra i kammarens minne och icke minst i vissa af de protektionisters, som tillhöra det liberala partiet, minne de ord, som Boström uttalade vid detta tillfälle. »Vi protektionister» sade han, »anse, att näringslivets former måste ändras efter förhållandena, som växla om icke för dagen, så dock ofta nog. Vi kunna därför om en ekonomisk åtgärd icke säga, att den är för all tid den rätta, utan endast att den är för tillfället gagnelig och den, som vi för tillfället mest tillråda.» Nå, enligt denna tankegång är det alldeles gifvet, att man icke kan anse sig hafva infört ett fixt och stelt system, som skall bestå tiderna igenom, utan i stället måste den tankegången leda därtill, att man noggrant öfvervakar och följer det hela och verkligen ser till, att produktionen blir till en tjänande faktor för konsumtionen och icke blir en öfverväldigande makt i samhället; att produktionen med andra ord helt och hållet följer sitt syfte och att den ekonomiska politiken icke åstadkommer en maktförskjutning, som är skadlig för konsumenterna i landet. Det är detta uppmärksamma öfvervakande och vidtagande af nödiga åtgärder, som är oafvisligt enligt mitt förmenande; och denna tanke ligger främst i den motion, vi afgifvit.

Man måste nämligen börja fråga sig: Ha de lysande löftena från 80-talets slut verkligen infriats eller ej? Ja, i andra länder har man uppmärksamt sökt följa, huru verkningarna af det ekonomiska systemet framträd. Jag vill hänvisa till England, jag vill hänvisa till Tyskland. Men jag vill fråga er, mina herrar: hvad har skett i *detta* land? Herrarna kunna läsa några

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.
(Forts.)

sidor i tulltaxekommitténs betänkande, det är allt. Det synes ha varit så, att man alldeles velat slå döförat till för de fordringar på undersökning och revision, som gång på gång framställts. Och likväl måste det framstå alldeles klart, att det är absolut nödvändigt för oss att, äfven om inga som helst nya omständigheter tillkommit under den sista halfva mansåldern, likväl öfvervaka, hurudana verkningarna af tullsystemet ha varit.

Tänker jag då först på, hur tullsystemet verkat beträffande *industrien*, så hvad veta vi i själfva verket därom? Vi ha läst i tulltaxekommitténs betänkande om det uppsving, som industrien tagit. Jag vill säga, att mellan åren 1892 och 1907 ha vi lefvat i en högkonjunktur nästan oafbrutet, och den högkonjunkturen ha vi haft gemensamt med andra länder i världen. Men i hvad mån *tullarna* bidragit därtill eller icke, därom ha vi svårt att fälla ett afgörande omdöme, därför att brist på material föreligger. Men ännu mer skulle jag vilja säga, att det vore af allra största betydelse att se till, huruvida också detta tullsystem bidragit till en *sådan fördelning* af kapital och arbete inom landet, att man får det ekonomiskt bästa utbytet. Jag har för min del sökt framalstra så att säga en liten industrispegel, som skulle kunna i någon mån gifva en bild af hur utvecklingen rört sig. Jag vill icke säga, att denna ger en klar bild af hur förhållandena verkligen äro, ty så grof är nog denna spegel. Men om jag å denna räknar ut för olika näringsgrenar, hur stora de till bevillning upptaxerade beloppen äro, och dividerar dessa med antalet arbetare inom respektive näringsgren och jämför dessa kvoter med hvarandra för olika näringsgrenar för åren 1896, 1905, 1907 och 1909, så visar en grafisk framställning af saken, att de näringar, som bort vara de mest blomstrande i vårt land, där den bevillingstaxerade inkomsten dividerad med arbetarnas antal skulle ha ökats undan för undan, i själfva verket stagnerat eller snarare gått nedåt. Ett *symptom* är detta åtminstone, ett symptom, som bör beaktas af oss alla, ett symptom af den beskaffenhet, att det i hvarje fall torde påkräffa en *undersökning* från alla deras sida, som äro intresserade af en sund utveckling af vårt ekonomiska lif. Om jag så äfven beräknar den procentuella ökningen af nämnda kvoter, visar sig den parasitära läggningen hos de *speciellt tullskyddade* näringarna. För dem är denna stegring störst, och denna stegring är rent abnorm. Men så är icke stegringen för den öfriga delen af industrien. Detta är synpunkter, som åtminstone icke helt och hållet kunna skjutas åsido, men som för hvar och en, som *tänker* öfver dessa frågor, tillsammans böra utgöra att memento, som i sin mån bidrager till att han vill deltaga uti den undersökning vi påkalla.

Jag vill så fråga er, herrar jordbrukare: hur ha tullarna verkat för jordbruket? 1888 års bevillningsutskott menade, att det var »klart, att jordbruksnäringens uppblomstring skall till

jordbruket åter draga många af de arbetskrafter, som detsamma under dess tryckta läge icke kunnat använda». Men hvad ha vi erfarit under den tid, som gått sedan dess? Vi få jämt och ständigt i kammaren diskutera och genomföra kraftiga statsåtgärder för att binda fast det folk, som vill draga bort från landet till städerna och annan produktion än jordbruket. Denna omständighet visar, att det är ett elementärt faktum, att man icke uppnått just *det*, som afsågs på 1880-talet; syftet har förfelats. Ja, jag skulle för min del vilja säga, att det gått så långt, att vår egnahemspolitik, sådan den nu är beskaffad, rent af måst nalkas välgörenhet för att kvarhålla folket på landet. Hvad man främst väntade sig af spannmålstullarna på 1880-talet har man tydligen icke kunnat vinna.

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.

(Forts.)

Jag skulle äfven vilja uppställa den frågan: är det satt »utom allt tvifvel», att arbetarna gagnats af tullpolitiken, såsom bevillningsutskottet förklarade år 1888. Jag har för min del, såsom kammarens ledamöter torde erinra sig, framhållit, hur enormt stark prisstegringen varit under den gångna tiden. Under åren 1896—1906 stego markegångsprisen å hvete, råg, ärter, smör, fläsk, torrt kött, ägg, strömming, torsk och torr fisk med 33 procent i medeltal. Under åren 1898—1908 var prisstegringen i medeltal för de väsentliga lifsmedlen plus hyran i våra städer 30 procent. Denna stegring af prisnivån, som delvis äfven förorsakats af lifsmedelstullarna, bidrar till belysning af hela denna fråga, och då må man spörja: har denna stegring af priserna skett snabbare än den *nominella* lönestegringen, eller med andra ord: ha *reallönerna* stigit eller sjunkit under denna tid. Ja, också därom ha olika meningar förefunnits. Jag vill icke upptaga kammarens tid med att söka uppdaga i hvad mån den ena eller den andra uppfattningen kan vara berättigad. Så mycket vill jag dock säga, att det skulle vara ett bländande af sig själf, om det svenska folket icke ville gå in på en verklig undersökning af denna sak. Vi *måste* taga reda på, om prisnivån är högre eller lägre hos oss än i andra länder. Icke minst industriens framtid i vårt land är beroende på den saken.

Men om allt detta nämnes icke ett ord i utskottets betänkande. Icke med en enda rad ger man tillkänna sin beredvillighet att gå till mötes begäran om en sådan undersökning. Jag anser mig emellertid böra påminna herrarna om, att föregående år, då motion väcktes i denna fråga, motiverades ett undanskjutande af densamma med hänsynen till pågående traktatsunderhandlingar. Man sade: kom igen ett annat år, och vi skola se till, om icke motionen kan leda till något resultat. Nej, icke någon förhoppning om fyllande af dessa utfästelser finna vi nu i detta högprotektionistiska betänkande, som ett enigt utskott, fränsedt socialdemokraterna, afgifvit. Jag vill uttala ett beklagande häraf, något som äfven förstärkes därför, att *inom*

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.
(Forts.)

utskottet yttrades från flera af det liberala partiets representanter, att de för sin del åtminstone gärna skulle vara med på en *utredning* i frågan. Icke så mycket som en hviskning härom förefinnes likväl i utskottets betänkande. Ja, det förefaller mig verkligen, som om detta i sin mån visade, huru farligt det är, när liberalerna »gå under främmande ok med de otrogna».

Jag nämnde att, äfven om inga nya omständigheter tillkommit, är det dock nationalekonomiskt nödvändigt att uppmärksamma tullpolitikens utveckling. Men här ha vi dock under en half mansålder förnummit verkningarna af *nya omständigheter*, som tillkommit och som i och för sig absolut påkalla, att vi med större uppmärksamhet än någonsin följa det tullsystem, som här är infördt.

Förutsättningen för detta var ju i själfva verket, att den *inhemska marknaden* skulle vara fri, men numera är marknaden i hufvudsak organiserad. Vi se ju truster och karteller uppväxa undan för undan, bindande näringsfriheten i landet, hvilken man från högerhåll ofta brukar säga vara all frihets urkälla. Näväl, när nu denna urkälla genom organisationssträfvandena börjat upphöra att vara till, är det då ej af betydelse att se till, i hvad mån just *detta* påkallar reformer och granskning af det rådande ekonomiska systemet? När vi vidare hafva en viss industri kartellerad och en annan industri icke kartellerad, såsom det exempelvis är inom metallindustrien, är det då ej riktigt att tullpolitiskt afväga förhållandet mellan den organiserade och den andra industrien? Eller när vi finna åtskilliga inhemska industrier *dumpa* på den utländska marknaden och taga högre priser af svenskar än af utlänningar, skall det då i Sverige vara så, att där intressera vi oss icke för att upptaga *detta* problem till allvarligt studium och behandling.

Jag har förut en gång i en debatt gentemot herr Vennersten här i kammaren i år berört den *utländska dumpingen*. Jag frågar: behöfvas några särskilda skyddsåtgärder däremot, och i så fall, huru skola de vara beskaffade; skall det vara såsom förut, att vid bestämmande af de ordinarie tullsatserna *äfven* taga hänsyn till dumpningen, eller skall någon ändring härutinnan göras — allt spörsmål, som här komma upp, och som det synes mig vara oafvisligt att klargöra. Nyss har kammaren behandlat ett ärende, som enligt mitt förmenande vidgar en ny horisont för oss beträffande föreliggande spörsmål; ett ärende, där vi första gången behandlat en internationell kartell i Riksdagen på ett sätt, som indikerar, i hvad riktning den ekonomiska politiken delvis kommer att gå i framtiden. För att behärska prissättningen måste staten småningom utforma ett särskildt organ med särskild befogenhet att vidtaga åtgärder, enär tullen måhända till följd af den internationella kartelleringen delvis blifvit satt ur funktion. Skall icke heller detta påkalla

en utredning? Eller ett annat exempel: när det nu visar sig, att om man icke med varorna kan komma *öfver* tullmuren, så glider man, tränger sig med kapitalet i stället *under* tullmuren, köper fabriker och förlamar med utländskt kapital den inhemska företagsamheten i landet — äfven därmed sättes tullen delvis ur funktion — skall då icke de politiskt ansvariga följa äfven detta med uppmärksamhet och se till, huruvida äfven detta förhållande kan påkalla någon ändring i vår tullpolitik.

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.

(Forts.)

Ja, som kammarens ledamöter väl förstå af hvad jag nu anfört, sätter jag upp frågeställningar, frågeställningar hvilka påvisa, att det icke längre går an för oss att använda den gamla politiken och bara skjuta allt åt sidan, utan att vi måste ånyo taga upp denna fråga i hela dess vidd.

Emellertid vill jag omedelbart tillägga, att härunder kan man icke förbigå spörsmålet om *lifsmedelstullarnas* vara eller icke vara.

Här hafva vi ju sett, att landet under denna tid öfvergått till förädlingsindustri beträffande jordbruket. Men trots det, att vi hafva spannmålstullar, har den årliga skörden af de fyra hufvudsädena sjunkit i kilogram per invånare, från 434 under 5-årsperioden 1891—1895 till 415 under perioden 1896—1900 och till 385 under perioden 1901—1905; således ett ständigt relativt sjunkande. Importen och exporten ställa sig ju äfven så, att under åren 1906—1910 hafva i medeltal af omalet hvete importerats 190,152 ton och exporterats 181 ton och af omalen råg importerats 59,040 ton och exporterats 2,191 ton. De som känna till, hur förhållandena förr varit, se ju här af, hvilken omkastning som skett i siffrorna; och följer man utvecklingen af importen och exporten af smör, så finner man att, i miljoner kilogram räknadt, importen har sjunkit från 2,323 under femårsperioden 1886—1890 till 0,334 under femårsperioden 1906—1910, medan däremot exporten, alltjämt i millioner kilogram, har ökats ifrån 14,095 under den förstnämnda perioden till 18,532 under den senare. Samtidigt finna vi, hurusom hvetetullen utnyttjas nästan fullständigt och rågtullen merendels. Således, tullarna stå nu i väsentlig mån ofvanpå världsmarknadspriset. Detta är i själfva verket förhållanden, som *måste* påkalla uppmärksamhet äfven på detta område.

Jag vill dessutom angifva några siffror, som ytterligare tala för att vi här måste rikta in ljuset på förhållandena. Om jag jämför de svenska markegångspriserna med de danska kapitel-taksterne — jag tar hvete — så är det icke nog med att en betydande skillnad i pris funnits, men *prisdifferensen* har ökats år ifrån år. Under åren 1873—87 var prisdifferensen kr. 0,46.

Sedan steg den och utgjorde under

åren 1888—91	kr.	1,46
» 1892—94	»	1,54

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar
m. m.
(Forts.)

åren 1895—1902 kr. 2,51
» 1903—05 » 3,40

Detta är ytterligare ett *memento*, som gör, att vi måste tillse, huruvida icke nya omständigheter hafva tillkommit, som påkalla, att hela detta spörsmål om lifsmedelstullarna tages upp igen.

Nu är det också af största vikt att tillse, hur tullarna verka uti *olika delar af landet*. Hvad har till exempel *Norrland* för behof af spannmålstullar? Ja, Norrlands årliga behof af råg och hvete är ungefär 1,510,000 deciton. Men hur stor är skörden? Jo, 86,366 deciton råg och 148 deciton hvete. Med andra ord, praktiskt taget tar *Norrland hela* sitt sädesbehof från de andra landsdelarna. För *Norrlands del* är det således nu, liksom förut, af betydelse att slå in på en helt annan politik än den, som hittills förts i denna fråga.

Nu är det dessutom af vikt att tillse, hur tullarna verka på *olika slag af jord*. Erfarenheten tyckes verkligen peka i den riktningen, att den feta jorden, den goda jorden, skyddas af spannmålstullarna, men den jord, som *borde* skyddas, den fattiga jorden, den som är aflägsset belägen, har ingen glädje af spannmålstullarna. Detta är också en sak, som är värd att undersöka. Det går icke att lefva på instinkt, man måste lefva af tankar och kunskap, hafva ett underlag för alla sina åsikter och icke bara flyta med strömmen. Om ett lands ekonomiska politik icke är fotad på en klar uppfattning af förhållanden och fakta, då är det fara värdt, att den politiken kan gå vilse.

Gamle Anderson i Hasselbol sade 1888, att »icke ens 10 % af jordbrukarna få nytta af tullarna». Nå, är detta sant eller icke? det spörsmålet kan man uppställa. Ja, år 1900 hade vi cirka 800,000 stycken torpare med kvinnor och barn, jämte backstugusittare och inhysesmän med biträden. Det var inalles 30 % af den jordbruksidkande befolkningen. Man skulle nästan kunna uppställa den frågan: hur mycken *skada* hafva dessa haft af tullarna? År 1910 var det 24,9 % af landets samtliga 356,956 brukningsdelar, som voro under 4 tunnland, och 64,8 %, som voro under 40 tunnland; men då äro de år 1910 till ett antal af 144,947 stycken uppgående jordtorpen icke häri inberäknade. Om man lägger ihop jordtorpen med brukningsdelar under 4 tunnland och tager detta i procent af samtliga brukningsdelar och torp, så kommer man upp till ett relativitetstal af 44,5 %.

Jag ber kammaren emellertid icke fästa större afseende vid dessa siffror, än att de i sin mån påkalla en *utredning*, angående i hvad mån de *olika lagren af befolkningen* inom jordbruket hafva glädje eller nytta af tullarna. Man kan nämligen ej längre såsom ett axiom framkasta det påståendet, att *alla* hafva *lika* stor nytta af dessa tullar. Om jag till exempel tager *Kristianstads läns* 39 premierade småbruk och undersöker, i hvad mån de hafva haft säd till afsalu — siffrorna afse år 1911 — så visar

det sig, att för 18 af dessa icke angifvits någon säd till afsalu; 10 stycken sälja säd, dock i genomsnitt blott för 54 kronor, och för de öfriga, således 11 stycken, är sädesförsäljningen upptagen tillsammans med potatis eller sockerbeter och kan därför icke utredas. Men detta visar i sin mån, att just den delen af jordbruket, som vi för närvarande ägna den allra största uppmärksamheten, icke gagnas af dessa tullar, utan att det snarare är på det viset, att de skulle hafva fördel af en nedskrifning af dem.

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.
(Forts.)

Så vill jag uppställa ytterligare ett spörsmål: i hvad mån hafva de *olika generationerna på landsbygden* nytta af tullarna? Jag ber då kammaren erinra sig, hur jorden blifvit mobiliserad, gjord rörlig under den gångna tiden. Det är så, att saluvärdet af den lagfarna fasta egendomen å landet utgjorde, i procent af det genomsnittliga taxeringsvärdet, under femårsperioden 1901—1905 36 %, medan densamma under femårsperioden 1861—1865 var 20 %. Om jag nu skulle anse, att taxeringsvärdet vore så lågt som endast halfva saluvärdet, skulle tydligen, teoretiskt betraktadt, en omsättning af all jord ske på 25 års tid. Nu sker icke omsättningen så, därför att vissa egendomar ofta gå i marknaden, medan andra icke alls säljas. Det anförda förhållandet visar i alla fall, att, så snabbt som omsättningen i vår tid försiggår, man mera nu än tillföre kan ha fog att säga, att det är endast den *levvande* generationen, som kan hafva glädje af den verkan tullarna för tiden kunna utöfva. Den följande generationen får ersätta detta genom stegradt fastighetsvärde. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att en successiv minskning af spannmålstullarna icke skulle behöfva rubba det nuvarande jordvärdet på landsbygden, utan status quo kunde bibehållas; ty nu skrufvas världsmarknadspriset upp undan för undan, och följaktligen skulle, om man i samma mån nedskrefve tullarna, någon rubbning af jordvärdena på landsbygden icke därigenom behöfva ske.

Ja, jag har här för kammarens ledamöter försökt att »*ställa problemet*» så, som det synes från vårt håll, ställa det på ett sådant sätt, att det förefaller mig, att man icke gärna kan, om man verkligen är starkt intresserad af att öfvervaka utvecklingen af vår ekonomiska politik, afvisa alltihop såsom något, som icke hör oss till, något, som vi skola afföra från den politiska dagordningen. Jag tillåter mig rikta en särskild vädjan till det liberala partiet att väl betänka, att de kraf, som här uppställas, och som ökas år ifrån år, höra till dem, som, därför att förhållandenas egen makt, hela den ekonomiska utvecklingen i världen, tvinga dem fram i förgrunden, vi icke kunna lämna obeaktade, och låta vara att upptaga till utredning.

På grund häraf och med stöd af de synpunkter, som jag fram-

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m. hållit, vill jag för min del, herr vice talman, yrka bifall till den af den socialdemokratiska gruppen framlagda motionen.

(Forts.) I detta anförande instämde herrar *Branting, Söderberg* i Stockholm, *Borg, Kropp, Sjöblom, Bärq* i Katrineholm, *Johansson* i Uppmälby, *Persson* i Norrköping, *Widlund, Sterne, Borggren, Berg* i Munkfors, *Rundgren, Lindley, Sävström, Svensson* i Skönsberg, *Edbom, Hage, Tysk, Bengtsson* i Göteborg och *Kloo*.

Herr Jönsson i Refvinge: Herr vice talman, mina herrar! Då jag har deltagit i bevillningsutskottets behandling af ifråga-varande ärende, vill jag yttra några ord till försvar för utskottets utlåtande.

Den föregående ärade talaren beklagade sig bittert öfver, att utskottet icke med ett enda ord uttryckt sin sympati för den utredning, som föreslagits. Detta kommer sig af den omständigheten, att utskottet icke velat vara med om en utredning med så ensidigt syfte som den af motionärerna föreslagna. Det framgår ju alldeles tydligt af motionärernas såväl motivering som kläm, att det är jordbrukstillarna man i första hand vill åt. Det är på deras borttagande man syftar. Det är det primära i denna motion och det sekundära den utlofvade compensationen i form af nedsatta industritullar.

Det är ju alldeles klart, att en sådan ensidig lösning af tullfrågan kunna landets jordbrukare icke gå med på. Jag har talat med många jordbrukare om denna sak, och deras tullprogam har varit synnerligen enkelt; det lyder: »Ingen afskrifning af jordbrukstillarna, därest icke industritullarna följa med». Jag tror, att det logiskt rättmätiga i detta kraf att jämväl industritullarna skola borttagas, om man skall taga bort jordbrukstillarne, är ofrånkomligt.

Jag skall då först yttra några ord om jordbrukstillarne. Den föregående ärade talaren har alldeles rätt, då han säger, att tullarna höjt jordvärdet, men denna ökning framkallades af tullsystemets införande 1888, och för det beslutet ha vi, som i dag bära ansvaret, icke något ansvar. Vi kunna helt enkelt icke rå för den omständigheten, vi ha endast att nu räkna med de faktiska förhållandena, sådana de föreligga, och då vill jag säga, att jag tror, och den föregående talarens egna partikamrater ifrån Skåne skola kunna bestyrka min uppgift, att skulle man verkligen slopa jordbrukstillarna, så skulle den åtgärden i landets mest utvecklade jordbruksdistrikt framkalla en kris, en krasch, som nog skulle beröra äfven öfriga näringsgrenar här i landet. Jag tror sålunda icke, att man kan gå så brådstörtadt fram på den vägen. När man gör upp tullsystemets debet och kredit, och det är ju alldeles klart, att detta system liksom hvarje annat system icke haft hvarken enbart goda eller enbart skadliga följ-

det, tror jag, att man i första hand får räkna med, att de högre priserna åstadkommit en ökad brödsädsproduktion. Jag vill i motsats mot hvad den föregående talaren framhöll, nämligen att brödsädsproduktionen icke skulle ha ökats, anföra, att i Skåne denna brödsädsproduktion har, ja man kan nästan säga, fördubblats. Utvecklingen i den riktningen har oafbrutet pågått. Hur det ställer sig i landets öfriga jordbruksdistrikt vet jag icke, men jag är öfvertygad om, att sedan man genom en rationell utdikning gjort jorden lämplig härför, vintersåden skall alltmer äfven här intaga vårsådens plats, och det anser jag vara en mycket stor fördel för jordbruket och äfven för landet, ty det har väl sin stora betydelse att vi producera så mycket som möjligt af vårt behof.

Vidare, när man talar om en afskrifning af jordbrukstullarna, får man jämväl komma ihåg, att Tyskland i närvarande stund faktiskt har ett slags exportpremier. Det är nämligen så, att den tyske jordbrukaren, som vill exportera sin spannmål, erhåller af de tyska tullmyndigheterna ett slags certifikat på hela tullens belopp, och detta certifikat kan han sedermera lämna i tullen såsom likvid för införda tullpliktiga varor af andra slag. Den tyske jordbrukaren kan sålunda utnyttja den tyska tullen med hela sitt belopp, det vill säga 4,50 kronor per 100 kg., och det är klart att man på det sättet kan mycket skarpt konkurrera i våra hamnar, då sjöfrakterna alltid äro billigare än järnvägsfrakterna.

Hvad Danmark beträffar ha de tyska exportpremierna och jättekvarnarna faktiskt åstadkommit, att man kan så godt som säga, att den danska kvarnindustrin ödelagts. Hvad har följden blifvit? Jo, densamma som den säkerligen blifver öfverallt, när den inhemska industrien slagits till jorden, att man får förhöjda priser. Under denna vinter — jag har uppgiften från fullt säkert håll — har sålunda det danska mjölpriset endast varit cirka 1 krona högre än mjölpriset i Skåne, under det att samtidigt skillnaden i fråga om priset på spannmål varit 2,50 kronor à 3 kronor. Det visar sig sålunda, att de tyska kvarnarna, sedan Danmark icke har någon kvarnindustri eller åtminstone endast en obetydlig sådan, funnit med sin fördel förenligt att höja sina priser.

Så talar man ju om den kompensation, som jordbruket skulle behålla i form af nedsatta eller borttagna industritullar, men jag undrar egentligen, om vi skola kunna erhålla någon sådan kompensation. Det är ju alldeles tydligt, att då de stora industriländerna med sina jättefabriker draga fördelen af en mycket stor och starkt tullskyddad hemmarknad, de skola inom vårt land kunna underbjuda våra industrier, taga upp en mördande konkurrens och kanske ta död på hela vår industri. Jag är öfvertygad, att om ett borttagande af industritullarna före-

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.

(Forts.)

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.

(Forts.)

sloges, dessa industriens arbetare skulle förena sig med industriedkarna om en protest mot en sådan åtgärd, och då skulle det bli mycket svårt för den lagstiftande församlingen att lämna en sådan protest obeaktad. Hur ginge det då med den compensation, som man utlofvat i fråga om jordbruket?

Jag tror, att den verkliga compensationen för arbetarna, som få betala dessa högre mjölpriser — det är ju ett faktum, att de få betala sitt mjöl 2,50—3 kronor högre än de annars skulle få göra — få taga ut af industrien i form af höjda arbetslöner hvad de sålunda få betala. Hvad beträffar jordbruket, som ju aflönar sina arbetare till god del in natura, spelar det ganska liten roll egentligen, om mjölpriset är 1 eller 2 kronor högre eller lägre per säck.

Vidare tror jag, att man skulle kunna gå den vägen, att man för dessa distrikt i Norrland, som har mycket starkt behof af att importera lifsmedel från öfriga delar af landet, skulle kunna sänka järnvägsfrakterna och på det sättet bereda dem en smula lättnad, jag är med på att gå ganska långt i den vägen, och man skulle därigenom icke vålla någon rubbning af jordbrukarnas förhållanden i öfriga delar af landet. Ty, såsom förut sagts, jag är absolut öfvertygad om att tullarnas borttagande skulle vålla en jordbrukskrasch, och det är väl högst få i kammaren, som skulle vilja vara med om att framkalla en sådan.

Herr Palmstierna nämnde något om, att tullen nu verkade med hela sitt belopp i vida högre kretsar än förut och jämförde den danska markegångstaxan med den svenska, men jag vet icke, om man egentligen kan bygga på en sådan jämförelse, ty man vet ju icke alls, för hvilket ändamål eller på hvad sätt den danska markegångstaxan sättes. Alldeles säkert är, att åtminstone markegångstaxan i Skåne icke är något noggrant uttryck för de verkliga priserna. Den saken är alldeles klar.

Jag tror sålunda, att när man nu icke har någon utsikt eller åtminstone har ytterst ringa utsikt att vinna någon nedläggning af industritullarna, och då härtill kommer, att motionärerna i sin motion så godt som uteslutande vända sig mot jordbrukstillarna, kammaren gör klokast i att bifalla utskottets förslag och afslå den föreliggande motionen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Sandin: Herr vice talman! Jag hade icke tänkt uppträda i någon tullfråga, men som situationen nu blifvit, kan jag icke uraktlåta att uttala några tankar, som jag fått under de dagar, som gått.

Jag tror, om icke mitt minne sviker mig alltför mycket, att industritullarna genomfördes med lifsmedelstullarnas hjälp. Nu ha ju visserligen alla tullar öfvergått, kan man säga, från att vara skyddstillar till att blifva finanstullar, och man skulle

kanske kunna resonera som så, att det går icke alls att rubba desamma, ty hela statsbudgeten hvilar på dem. Nu har emellertid genom en votering, som skedde i går, en af de mycket viktiga lifsmedelstullarna för böndernas eller småbrukarnas vidkommande rubbats. Jag menar tullen å fläsk. Efter min uppfattning — den kan ju vara felaktig, men jag står för den för min egen del — tror jag, att en stor del af våra landtbor, jag menar nu icke speciellt bönder, genom denna rubbning af tullen kommer att få minskade inkomster. Allt hvad landtbon skall köpa är dyrt, och han behöfver köpa mycket till sitt lifs uppehälle. Det är icke endast rågmjöl, råg och hvete, som han köper, utan det är många andra saker, som landtmannen måste köpa för att kunna existera. Jag pekar t. ex. på kaffe. Hvilken enorm mängd sådant åtgår icke i vårt land, men det är tull därpå, vidare alla kryddor, alla sydfruktar, allt sådant är det tull på; och skola vi köpa dessa varor, så måste det bli dyrare än hvad det skulle bli, om det icke vore tull. Det står uti utskottets betänkande, att man icke kan rubba lifsmedelstullarna utan att berättigade kraf framkomma på att äfven andra tullar skola nedsättas. Då synes det mig att, när det nu i själfva verket dock har rubbats något på lifsmedelstullarna, med fog kan krävas, att det tillses, huruvida man icke möjligen skulle kunna ytterligare nedsätta tullarna för att göra lefnadsförhållandena dragligare för folket ute på landsbygden. Då den föregående ärade talaren påstod, att motionen i detta ämne var för snävt hållen och att utskottet på den grund icke kunnat gå med på det syfte, som motionärerna önskat nå, så frågar jag, om icke bevillningsutskottet har motionsrätt och om utskottet sålunda icke, om det verkligen velat, kunnat komma med en annan hemställan. Det ser ut för mig, som om bevillningsutskottet här skulle vilja pruta på en del, men icke se till, om det kan prutas äfven på det öfriga.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till motionen.

Med herr Sandin förenade sig herrar *Karlsson* i Fjäl, *Molin* i Dombäcksmark och *Lundgren* i Björna.

Herr Eriksson i Grängesberg: Jag vill icke i denna sena timme länge uppehålla tiden, men då jag icke deltagit i utskottets behandling af denna motion och sålunda icke heller står antecknad såsom reservant, har jag begärt ordet för att till undvikande af missförstånd meddela, att jag naturligtvis instämmer med reservanterna.

Jag kan icke neka till, att detta utskottsutlåtande i ganska hög grad väckt min förvåning. Om det varit skrifvet endast af protektionisterna inom utskottet, så hade utlåtandets affattning

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.
(Forts.)

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.

(Forts.)

varit helt naturlig, men att de medlemmar af utskottet, som ha frihandelsvänliga åsikter eller åtminstone i det föregående haft sådana, kunnat biträda utlåtandet, det förstår jag sannerligen icke.

Nu har den näst föregående ärade talaren framfört en del skäl, hvarför han för sin del icke kunnat biträda motionen. Hans förnämsta skäl var, att vi begära en så ensidig utredning. Ja, är det så, att han och hans kamrater inom utskottet ansett den begärda utredningen ensidig, så hade de väl kunnat skriva om klämmen och fått utredningen lagd på en annan efter deras åsikt lämpligare bas. Det hade varit en positiv åtgärd. Nu ha de i stället gått en annan väg och valt den negativa åtgärden att i motiveringen uttala sig för tullskyddssystemet och afstyrka motionen i klämmen.

Medan jag talar om utskottets betänkande, skall jag be att få påpeka ett par saker. Det säges, att genom tullskyddssystemet näringarna i vårt land kommit i ett visst läge och att det icke är lämpligt att rubba tullskyddet, emedan näringarna däri- genom skulle bringas ur detta läge. Nu har det alltid sagts från protektionistiskt håll, att tullarna äro till för att skydda svaga industrier. Nu ha vi haft tullar så pass länge, att jag tycker att industrien, däri inbegripet storjordbruket, borde ha kommit i ett sådant läge, att det är tid att se efter, om icke detta skydd tål jämkning. Om det är någon mening i det tal, som gjorts gällande, att tullskyddet är till för de svaga industriernas skyddande, så är tiden nu inne att undersöka, om vi icke kunde börja att borttaga eller att nedsätta tullarna.

Vidare har utskottet längre fram talat om att i våra konkurrentländer råder en stor trustbildning, som gör att dessa länder ha lättare att få öfvertaget. Jag undrar, om vi icke i vårt land ha en trustbildning, som kanske täflar med alla andra länders i omfattning, om också icke trusterna äro så stora som i en del andra länder. Vi ha nyss i ett föregående ärende talat om en sådan trust, vi ha äfven en hel serie andra trustar, karteller och prissammanslutningar. Man har gjort sig all möjlig möda inom dessa sammanslutningar att fullt utnyttja det tullskydd, som finnes, ja kanske mer ändå, och det är på hög tid att se till, om det icke är nödigt att beskära deras tullskydd.

Nu ha vi i motionen blott begärt en utredning, och jag ber att få på det kraftigaste understryka detta.

Så har det sagts, att vi i första hand vända oss mot jordbrukstullarna. Ja, det kan hända att det förefaller så, när man läser motionen, men vi ha dock begärt utredning om alla tullar, såväl industritullar som jordbrukstullar. Jag antar, att den näst föregående talaren, som talade å utskottsmajoritetens vägnar, ändå icke vill gå så långt som att begära, att vi skulle företaga en utredning om industritullarnas afskaffande men lämna åsido

jordbrukstullarna. Man kan icke gå den vägen utan måste taga hela systemet, både industritullar och lifsmedelstullar, på en gång under utredning och sedan se till, hvilka resultat utredningen lämnar.

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.

(Forts.)

Huru är nu förhållandet? Ja! en allt starkare folkmening, åtminstone i norra Sverige, har börjat vända sig emot hela tullsystemet. Nu kommer det kraf på kraf, att den ena tullsatsen efter den andra skall sättas ned. Det blir ryckningar än hit och än dit. Det vill icke Riksdagen vara med om, och det kan ifrågasättas, om det är lämpligt med sådana partiella ändringar, då det ju måste vara system i det hela. Därmed vill jag icke ha sagt, att den tulltaxa, som vi ha för närvarande, är väl afvägd, så att den ena tullsatsen står i lämpligt förhållande till den andra. Långt därifrån, men det förefaller mig dock, att man måste se på det hela och såvidt möjligt söka få en nedskrifning öfver hela linjen. En sådan torde icke kunna försiggå annat än efter en utredning och en utredning, som visar, hur nedskrifningarna skola kunna åstadkommas.

Jag har nu i korthet anfört några skäl utöfver dem, som den förste ärade talaren framlagt, och ber på dessa grunder, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Sandler* och *Torgén*.

Herr Vennersten: Herr talman, mina herrar! Det är förmodligen så, att kammaren icke önskar under några timmar framåt gå in på en riktigt utförlig debatt i den föreliggande frågan, och jag skall därför icke taga mig friheten att söka ingående bemöta, hvad den förste ärade talaren i dag i saken anfört. Vi ha förut vid skilda tillfällen här i kammaren haft tullspörsmålen före, och jag är nästan öfvertygad om, att kammarens ledamöter i allmänhet ha sin ställning klar och icke kunna nämnvärdt påverkas af de nya skäl eller upprepade gamla, som här kunde förebringas. Såsom ledamot af utskottet har jag dock icke kunnat underlåta att med ett par ord bemöta hvad som här sagts.

Om man ser sig omkring i världen, så finner man, att tullsystemen med alla deras olägenheter och alla deras mindre goda sidor dock fortfarande häfda sin plats såsom ett medel för nationerna att kunna i viss mån bestämma öfver det nationella arbetets art och omfång. Man kan icke undgå att se, att äfven i vårt land tullsystemet haft en betydelsefull uppgift att fylla, och om vi nu skola hålla oss i främsta rummet till jordbruket, så får man väl dock medgifva, att man får söka ganska långt för att finna maken till en så storartad utveckling, som det svenska jordbruket uppvisat under tullskyddsperioden. Om man vet, att den svenska skörden går upp till 800 millioner kronor

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.
(Forts.)

årligen, om man vet, att de animala produkter, vårt jordbruk frambringar, gå upp till mer än ett par hundra millioner, och att man sålunda har något öfver en milliard, som alstras till stor del i produkter, som äro mer eller mindre, direkt eller indirekt, tullskyddade, om man vidare vet, att Sverige exporterar för 60 millioner jordbruksprodukter af skilda slag och importerar för 90 millioner, hvarigenom uppkommer ett importöfverskott af 30 millioner, så finner man, att såsom resultat af hela det svenska jordbrukets produktion fortfarande kvarstår denna häpnadsväckande summa af en milliard. Och hvad visar detta? Jo, att det svenska jordbruket förser icke blott oss svenskar med största delen af hvad vi utaf jordbruksalster behöfva utan äfven, såsom jag nyss påpekade, kan förse en del andra länder med betydande kvantiteter jordbruksalster. Om vi sålunda under tullskyddet kunna komma därhän, att vi kunna sälja smör, fläsk, kött och andra produkter till utlandet och detta såväl till frihandelsländer som andra länder, så synes detta mig vara ett påtagligt bevis för att vi, trots tullskyddet eller tack vare detta, i vissa afseenden ha det bättre ställt än frihandelsländerna, som måste köpa våra produkter till dyrare pris än hvad de här betinga.

Jag skulle kunna till belysande af denna sak framdraga siffror, men jag skall inskränka mig till att nämna en enda. I England, där man köper mycket jordbruksprodukter från andra håll, måste man också finna sig i att därför betala de pris, som de producerande länderna kräfvat, plus omkostnader af olika slag. Icke ens en så stor nödvändighetsartikel som mjölken kan England skaffa sig till ett efter våra förhållanden något så när normalt pris. Vår landtbrukskonsulent i England skref till mig i ett bref af den 12 mars, att det dåvarande priset på mjölk i England var 33,3 öre per kilogram, låt oss säga i rundt tal 35 öre per liter. Detta pris skulle emellertid icke bli bestående längre än till den 1 april, då det skulle gå ned till 26,6 öre per kilogram, säg 28 öre per liter. Jag skulle kunna här draga fram en massa andra siffror, som visa, att tullarna för en mängd produkter icke inverka fördyrande, som mången föreställer sig, utan tvärtom medfört god tillgång och billiga priser och möjliggjort för vårt jordbruk att utveckla sig på ett i stort sedt synnerligen glädjande sätt.

För öfrigt vill jag gentemot den förste ärade talaren påpeka den omständigheten, att äfven råvarorna i mycket stor utsträckning hafva stigit i pris. Dessa råvaror äro i allmänhet tullfria, vare sig det gäller bomull, hudar, skinn, kautschuk, hampa, lin, jute eller annat, men för dem alla märker man en stegring i priserna, som naturligtvis icke uppkommit af vare sig vårt lands eller något annat lands tullsystem.

Det lilla frihandelslandet Belgien började nyligen köpa kött från Skåne. Till Tyskland går numera också svenskt kött i

icke obetydlig omfattning. Man säger, att detta icke beror blott därpå, att dessa länder icke kunna få kött på närmare håll, utan också därpå, att den svenska varan icke betingar mer än hälften af det pris, som gäller därnere. Intill Belgien ligger frihandels- och jordbrukslandet Holland. Det oaktadt kunna vi konkurrera med Holland i Belgien.

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.
(Forts.)

Jag har af alla de undersökningar, som jag varit i tillfälle att göra, fått det intrycket, att det skulle vara en olycklig stund, när svenska Riksdagen beslöte att undandraga vårt jordbruk det skydd, som det hittills haft och som det i stort sedt använt på ett sätt, som de svenska konsumenterna kunna vara nöjda med. Vi ha därigenom åt oss bevarat en köpkraftig publik på landet för vår industri och kunna å ömse sidor stödja hvarandra, jag tror till fördel icke i främsta rummet för producenten, utan för det hela.

Och gå vi till besvarandet af den frågan, huru de ha realiserats dessa löften om att tullskyddet skulle draga folket tillbaka till landet eller åtminstone hålla det kvar där, så tror jag, att herrar landtmän i kammaren kunna besvara den frågan på ett för dem själfva ganska tillfredsställande sätt. Men vill man se, hvart frihandeln *kan* bringa ett land i detta afseende, så bör man gå till England och se till, huruvida närmelsevis så goda förhållanden i fråga om befolkningens fördelning i yrken råda där som hos oss. Nej, jag är öfvertygad, att hade vi icke under de gångna 20 å 30 åren haft vårt tullsystem, så hade vi icke haft så mycket folk på landet som vi ha, men väl haft en stor del af befolkningen såväl från stad som från landsbygd på andra sidan Atlanten. Jag är fullt förvissad, att det skulle vara synnerligen olyckligt, såväl ur denna synpunkt som ur yttre handelspolitiska och andra synpunkter, om svenska Riksdagen nu ginge att fatta beslut om en utredning, som dock, efter hvad här tydligt blifvit tillkännagifvet, i främsta rummet afser lifsmedelstullarnas afskaffande.

Jag skall icke ingå på att bemöta hvad som senast anfördes från denna plats, då däri hufvudsakligen ingingo betraktelser öfver våra finanstillar, hvilka tydligt icke höra till det nu närmast föreliggande ämnet.

Med hvad jag nu sagt, herr talman, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Isaksson* instämde med herr Vennersten.

Herr Palmstierna: Ja, herr talman, jag vill börja min replik med en lyckönskan till herr Vennersten för den angenäma position, hvori han befinner sig i dag. Att döma af det tonfall han anlade, af kortheten i hela hans anförande och af bristen på argument i detsamma synes han äfven finna själf, hur

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.
(Forts.)

angenämt det är att bli besvarad af herr Jönsson i Refvinge på sin egen skans.

Jag kan icke neka till, att då jag hörde herr Jönssons i Refvinge anförande, den tanken flög genom mitt hufvud: Hvart i alla tider skall det liberala partiet glida hän? Det var ju den fullödiga protektionismen, han förkunnade, och den tonen genomgår också utskottets betänkande, där det heter, att det »bör emellertid icke förbises, att lifsmedelstullarna stå i så nära förhållande till industritullarna, att nedsättning eller afskaffande af de förra säkerligen icke kan företagas, utan att samtidigt med fog komma att framställas enahanda kraf beträffande de sistnämnda». Ja, detta har det *liberala* partiets ledamöter — det vill säga de, som deltagit i bevillningsutskottet — underskrifvit utan några som helst reservationer. Emellertid, de dystra tankar som jag fick, då jag hörde herr Jönsson i Refvinge, ha dock icke alldeles kvarstannat, ty det eko af talet från Skåne, som kom från Värmland, gaf en annan ton, och det är med glädje jag konstaterar, att liberalerna i norra delen af Sverige icke ännu gå på samma vägar som Skånes bönder tyckas utpeka.

Nu vill jag emellertid endast med ett par ord försvara en del af de synpunkter, jag förut antyd.

Jag vill då först säga herr Jönsson i Refvinge några ord. Det var två saker han berörde här, nämligen först och främst nödvändigheten af en hopkoppling af jordbrukstullar och industritullar. Det låg därvid som en underton i hans anförande, att så skola ni göra, i annat fall begå ni en *orättvisa* mot landsbygdens folk. Jag vill då säga herr Jönsson i Refvinge, att från vårt parti ha vi minst lika stort intresse af att ingen orättvisa sker mot jordbrukets idkare. Äfven vi äro besjälade af den uppfattningen, att alla bör vederfaras rättvisa, och man får icke förebära, att vi ej lika starkt som andra vilja häfda detta. Men i detta fall grunda vi våra sträfvanden på den uppfattningen, att här icke *behöfver* ske någon hopkoppling. Ty det är *olika saker* vi här tala om. Vill man anlägga en sådan politiskt-taktisk syn på tingen, som herr Jönsson i Refvinge gör, nämligen att man för att bibehålla det förmenta skyddet för skånebönderna borde lämna industritullarna orubade och därför fastläsa dem vid hvarandra, kan jag förstå honom. Men vill man se till *saken*, uteslutande till *saken*, då vill jag säga herr Jönsson: Här äro skilda ting, industritullar å ena sidan och jordbrukstullar å den andra; och man kan icke sakligt hopkoppla dem. Detta är min åsikt, och på den bygger jag mina sträfvanden. Jag har nyss visat med siffror, att olika lager af befolkningen på landsbygden ha alldeles skilda intressen i frågan, och däraf framgår ju, huru litet man i själfva verket har rätt att hopkoppla dessa frågor. Spörsmålet ställer sig ju i själfva verket så, att dessa spannmålstullar icke äro till någon som helst

glädje, men väl till en ganska afsevärd skada för de små på landsbygden. Hvarför då hafva dem kvar, när kanske en öfvervägande del af hela befolkningen har men af dem?

Nu vill jag äfven säga herr Jönsson i Refvinge, när han talar om den *kris*, som skulle uppstå beträffande värdet på jordbruksjorden, om en sådan här afskrifning af tullarna skulle äga rum, att det har varit en fortgående stark stegring af taxeringsvärdena från 1862 till 1875. Siffrorna voro 1862—1865 kr. 1,779,784,982 till kr. 2,456,949,411 år 1901—1905. Så stor har i själfva verket denna stegring varit, hvarför någon kris ej är att befara, äfven om man tar i betraktande, att den in-tecknade gälden vuxit på landsbygden från 36 % år 1881 till 48,3 % år 1907, räknadt på taxeringsvärdet och i medeltal.

Jag har dock icke, som herr Jönsson i Refvinge velat påstå, föreslagit ett *fullständigt slopande utan vidare* af spannmålstullarna. Ty detta skulle måhända kunna förorsaka en kris. Hvad jag har sagt det är, att om en successiv afskrifning af dessa tullar äger rum, komma jordbruksvärdena att kunna hållas stabila, därför att världsmarknadspriset fortfar att vara i stegring.

Nu har herr Vennersten icke anfört några egentliga fakta utan med stora, starka ord försökt att få känslorna att vibrera. Hur skulle det vara, sade han, om vi icke haft dessa tullar? Och så målade han upp skräckbilder om flykten öfver Atlanten. Ja, herr Vennersten, tyvärr har denna skräckbild redan länge varit en verklighet, och det är det partis sträfvan, som jag tillhör, att binda fast folket vid vårt eget land. Men med påståenden allena vinner man ingenting, det vill jag säga herr Vennersten. Här gäller det fakta, och när här talas stora ord om huru jordbruket i vår tid skall skyddas, så vill jag erinra herr Vennersten om hvad en af våra bästa ekonomiska tänkare, Gustav Sundbärg, skrifver i sina broschyrer just om emigrationen; han framhåller, huru efterblifvet vårt svenska jordbruk är, särskildt om man jämför det med Danmarks eller Tysklands. Tager man t. ex. smörexporten, som herr Vennersten berörde, så skall man finna, att denna export har gått ned. Den utgjorde under perioden 1906—1910 18,562 ton, men under perioden 1901—1905 19,377 ton. Smörexporten har i själfva verket sjunkit, såsom framgår af dessa siffror. Taga vi produktionen af hvete och råg per invånare, så framgår det, att denna under tiden 1901—1905 var 0,32 hl. hvete och 1,22 hl. råg. Under perioden 1906—1910 hade stegringen endast utgjort 1,1 för hvetet och 0,9 hl. för rågen. Det är alltså en ganska obetydlig stegring, som ägt rum. Det är sorgligt, det måste man medge, och herr Vennersten har följaktligen icke fog att måla med så starka färger, hur lyckosamt tullarna verkat, när han vill söka visa, huru utveckligen gått framåt. Snarare visar detta, att man bör gå in på en undersökning af förhållandena, och, herr vice tal-

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar
m. m.

(Forts.)

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.

(Forts.)

man, jag vågar dock tro, att flertalet af kammarens ledamöter icke vilja ha skyggglappar för ögonen, då det gäller att bedöma denna fråga, utan helst se, att det får spridas ett klart ljus öfver hithörande förhållanden.

Herr Röing: Då denna fråga behandlades i bevillningsutskottet, var jag förhindrad att deltaga i utskottsarbetet. Hade jag varit närvarande, skulle jag som gammal frihandlare icke kunnat vara med om den synnerligen protektionistiska motivering, som utskottet bestått denna motion, utan skulle jag ha reserverat mig mot densamma. Dock skulle jag icke ha gifvit min röst till förmån för den föreliggande motionen, i det skick i hvilket den kommit fram, men gärna skulle jag varit med om en hemställan, som gått ut på en allsidig och förutsättningslös utredning rörande tullsystemets verkningar. — Jag har velat hafva detta, herr vice talman, antecknad till protokollet.

Herr Andersson i Knäppinge: Jag skall icke hålla något längre tal, utan jag har endast velat framföra några reflexioner, som jag gjort rörande den stora erfarenhet och sakkunskap, som herr Palmstierna synes besitta beträffande oss jordbrukare och vår ställning i samhället. Det skulle vara mig en glädje att få utbyta min ställning mot hans under någon tid, för att göra oss närmare bekanta i detta hänseende.

Beträffande motionen säges det i början, att det skulle vara en allsidig utredning om tullsystemets verkningar. Såvidt jag kunde uppfatta honom, sade han — eller kanske det icke var han, utan utskottet, som sade det —, att lifsmedelstullarna i första hand skulle komma i fråga att afskrivas, innan industritullarna skulle komma med. Han framkastade också i sitt förra anförande den frågan: ha tullarna gjort någon nytta? Ja, det torde den allmänna utvecklingen på jordbruksområdet i vårt land ha gifvit oss fullständig erfarenhet om. Jag skall vara så kortfattad som möjligt, och därför skall det icke bli någon längre utläggning. Det vill jag dock säga, att hade vi icke haft jordbrukstullarna, vi små jordägare, som herr Palmstierna så ofta synes vilja hafva ett varmt hjärta för, så vet jag icke, hur det skulle hafva gått för oss i det hänseendet. Ty annars hade det varit fara värdt, att det icke blifvit någon ersättning för arbetet i jordbruket. Lika väl som tjänstemännen ha sin anställning, arbetaren sitt arbete och industriidkaren sina industrialster, som gör det möjligt för dem alla att i det moderna samhället skaffa de medel, som behövas för att uppehålla sig själfva och sina familjer, likaväl behöfva vi hafva jordbrukstullarna. Jag undrar, om det icke är rättvist, att äfven jordbrukarna få ha något skydd för sin ställning. Ty jag tror icke någon kan komma

och påstå, att deras ställning i samhället är bättre än öfriga samhällsmedlemmars.

Jag vill härmed icke säga, att de andra ha för mycket, men jag har den uppfattningen, att om jordbrukarna icke få något skydd, så att deras inkomster och utgifter någorlunda kunna gå ihop, så kommer detta att återverka äfven på öfriga invånare i riket.

I herr Palmstiernas första resonemang här tycktes han vilja ställa saken så, att det endast skulle vara de, som stå under denna låga gräns af 4 hektar eller något dylikt, dessa småbrukare och egnahemslånetagare, hvilka icke hade någon nytta af tullarna. Jag tror alldeles tvärtom, att de ha lika mycken nytta som alla de andra, om icke direkt, så åtminstone indirekt. Men antag, att herr Palmstierna icke vill veta af några andra jordbrukare än sådana, som hafva ett så litet jordbruk. Jag undrar, hvart det skulle taga vägen, om det icke skulle finnas vanliga bönder, som dock, det måste man säga, i allmänhet ha nytta äfven af att ha detta skydd gentemot mera lyckligt lottade jordbrukare inom andra länder, som ha lättare att producera hektolitern brödsäd än vi, och som, såsom äfven här upplysts, hafva lätt att konkurrera med oss. Om deras inkomst skulle nedsättas på sådant sätt, att de icke skulle ha något skydd, hur skulle det då gå? Jo, naturligtvis därhän, att de skulle få inskränka sig helt enkelt, och att de icke skulle bry sig om att vara producerande jordbrukare längre. Då funnes den fördelen, att vi alla blefve småbrukare, som använde brödsäden själfva för eget behof. Ja, hur skulle det då gå med alla dem, som icke vore jordbrukare, ty alla kunde ju inte bli det. Det förmodar jag säkert.

Hvad beträffar uppgiften om att lifsmedelstullarna stigit, så håller det icke fullkomligt stånd, om man skall se till förhållandena, sådana de äro. Jag skall icke angifva några siffror, men jag har i minnet, att för ett 20-tal år tillbaka gällde spannmålen betydligt mera än nu, men andra produkter ha varit i stadigt stigande och arbetslönerna ha stigit under denna tiden i motsvarande grad. Så länge jag minnes, har det varit en oupphörlig stegring af arbetslönerna, som jag icke ser något ondt i, men hvad har stegringen varit på jordbruksområdet. Jo, där har stegringen gått till på det sättet, att jordbrukaren fått arbeta allt intensivare och upparbeta sin jord, så att han på det sättet skulle kunna öka sin inkomst. Jordbrukarna ha icke kunnat öka sin inkomst genom ökad ersättning utan tvärtom med arbete och omtanke. Och det är den vägen vi böra komma. Men skall på det sätt som skett deras arbete mer och mer försvåras, så att de icke få något skydd, vill jag tro, att det går den vägen, att jordbrukarna tacka, om de få göra ett utbyte med dessa herrar, som vilja dem så väl i ord men icke i handling.

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.

(Forts.)

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar
m. m.
(Forts.)

Jag skall icke uppehålla kammaren längre utan ber med detta att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jönsson i Refvinge: Herr vice talman! Jag vill endast, med hänsyn till den långt framskridna tiden, svara min vän herr Palmstierna med ett par ord. Han opponerade sig mot, att jag skulle sagt, att han skulle vilja jordbrukstullarnas fullständiga afskrifvande med ens. Det har jag aldrig sagt, men det står ganska tydligt i den socialdemokratiska motionen. Där föreslås, att Riksdagen måtte besluta, att »hos Kungl. Maj:t anhålla, att, i samband med den utredning», hvarom i ett föregående moment i motionen är taladt, »måtte uppgöras en plan för att, dels genom besparingar och dels genom beredande af andra inkomstkällor för staten, ordna frågans statsfinansiella sida, därest Riksdagen finner sig böra, sedan utredningen föreligger, besluta lifsmedelstullarnas fullständiga afskaffande samt däremot svarande eller eljest påkalladt borttagande af eller nedsättning i öfriga tullsatser.»

Vidare påstod min ärade vän, att det icke skulle finnas något samband mellan lifsmedelstullarna och industritullarna. Den uppfattningen finner jag synnerligen märkvärdig, ty det är tydligt, att om man skulle taga bort jordbrukstullarna, och jordbrukarna fortfarande betala de högre priser, som tullarna skulle förorsaka på industrialster såsom kläder, maskiner o. s. v., så skulle de blifva lidande, såvidt jag kan se.

Vidare nämnde han om ett stegradt jordvärde. Jag har förut sagt, att det framkallades, när tullarna infördes, men att vi icke bära ansvaret för den åtgärden. De siffror, han nämnde, i fråga om den intecknade gälden, tala åtminstone för mitt påstående, att man skulle kunna befara en kris, om man afskrefve jordbrukstullarna, i all synnerhet om man icke samtidigt kunde göra någon afsevärd nedsättning i fråga om industritullarna.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Jeansson i Kalmar: Herr vice talman! Då jag vid denna sena timma begär ordet, vill jag vara mycket kort, men det var ett par uttalanden af herr Palmstierna, som jag måste bemöta. Herr Palmstierna nämnde både i sitt första och sitt sista anförande dessa ord, att jordbrukarna behöfva icke ängslas för någon rubbning i jordvärdena på grund af tullnedsättning, ty spannmålspriserna befunno sig i motsvarande stegring. Jag skulle vilja råda de jordbrukare, som sätta sin förtröstan till detta yttrande af herr Palmstierna, att taga skriftligt af honom därpå och be att få garanti. Jag tror icke, att han kan lämna någon sådan garanti. Hans yttrande stämmer icke med fakta. Jag har framför mig en officiell statistik — utgifven i Berlin — som visar, hur litet det stämmer. Taga vi rågriset, ha vi föl-

jande genomsnittspriser: år 1907 132 mark, 1908 144, 1909 131, 1910 103 och 1911 110. Sålunda se vi, att det år 1908 var 144 riksmark, under det att vi år 1911 hade 110. Det är väl icke någon stigande tendens?

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.

(Forts.)

Gå vi så till hvetepriserna, ha vi år 1909 173 riksmark, under det vi år 1911 ha 146. Det är således fallande priser. Jag skulle kunna visa herr Palmstierna en statistik öfver hvetepriser, sedan midten af förra århundradet. Och herr Palmstierna skulle häraf finna, att vi under vissa perioder haft priser långt utöfver de närvarande och att tendensen varit fallande. Vidare nämnde herr Palmstierna, huru tullarna verkat i Sverige, och han framhöll därvid, att det på senare åren här ägt rum ett fullt utnyttjande af tullarna ofvanpå världsmarknadsprisen. Denna uppgift stämmer icke riktigt med verkligheten. Jag vill bara hänvisa till våren 1907, då rågtullen icke verkade något alls. I maj månad 1907 hade vi samma priser i Sverige på råg som i Köpenhamn; ja, det sades, att det exporterades råg från Sverige till Danmark, detta beroende på den rikliga skörd, Sverige hade år 1906. Detta visar, att när landet har riklig skörd, så att det kan fylla invånarnas behof, verkar tullen icke, och att, ju mer tillgång på inhemsk säd finnes, ju mindre verkar tullen. Vi ha särskildt belysande exempel på detta i de franska hvetepriserna, som i allmänhet äro lägre än de tyska trots den högre franska tullen, enär Frankrike producerar tillräckligt med hvete för befolkningens behof, när skörden ej slår fel. Jag ber få anföra några exempel. År 1909, då Frankrike hade god skörd, gällde hvetepriset där i genomsnitt 197 mark emot motsvarande 233 mark i Berlin. Däremot hade Frankrike efter missväxten 1910 ett pris af 212 riksmark mot det tyska priset 211 och 1911 ett genomsnittspris på 211 mark emot Tysklands 204!

Jag har härmed velat visa, att, när ett land odlar brödsäd till sådan myckenhet, att det föder sin befolkning, verkar tullen knappast något, ty då reglerar den inhemska tillgången prisen, men ju större importbehovet blir, desto mera mera fördyrar tullen. Låt oss slå fast detta, herr Palmstierna och öfriga frihandlare, och understödja det svenska jordbruket genom skyddstullar och därigenom föranleda jordbrukarna att mer och mer öka brödsädsproduktionen, så att vi komma därefter, att tullen icke verkar fullt, och att vi på så sätt kunna få en tullreduktion! Se på Frankrike, och låt oss i denna sak sedan taga dess exempel till föredöme!

Herr vice talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Palmstierna: Jag är skyldig att svara något rörande de siffror, som angifvits.

Jag säger, att år 1894 var markegångspriset på hvete 7,71

Ang. utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.
(Forts.)

och stegrades oafbrutet, så att det år 1909 uppgick till 12,07, och att rågpriset var år 1894 6,41 men år 1909 9,54.

Äfven vill jag säga herr Jeansson, att jag aldrig sagt, att både rågtull och hvetetull hela tiden verkat fullt. Hvetetullen anser jag gör det, men rågtullen endast delvis.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Herr vice talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr vice talmannen sig anse den senare propositionen hafva flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å bevilningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 33, bifaller den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 87 ja, men 89 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 16.

Bevilningsutskottets härpå föredragna betänkanden:

nr 34, i anledning af väckta motioner om upphäfvande af stämpelskatten å inrikes växlar;

nr 35, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående beskattning af socker, som under december månad år 1912 efter anmälan af svenska sockerfabriksaktiebolaget utlämnas till fritt bruk; och

nr 36, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition i anledning af ifrågasatt förlängning af den å internationell konferens i Bryssel den 5 mars 1902 antagna konventionen angående beskattning af socker m. m.,

blefvo af kammaren godkända.

§ 17.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 34, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i staten för folkskollärarnas pensionsinrättning; och yttrade därvid

Herr Wijk: Herr vice talman, mina herrar! Utskottets hemställan hvilar på den förutsättningen, att Riksdagen skulle godkänna en af Kungl. Maj:t framlagd proposition om pensionering af distriktsveterinärerna. Sedermera har Andra kammaren afslagit den kungl. propositionen, och då således grundvalen för ifrågavarande utlåtande till väsentlig del är rubbad, får jag alltså, herr vice talman, yrka, att kammaren ville återremittera ärendet till bankoutskottet.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt återremittera detta ärende till utskottet för ny behandling.

§ 18.

Vidare föredrogs hvart för sig bankoutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning af vissa framställningar rörande pensioner och understöd å allmänna indragningsstaten;

nr 37, angående förslag till ändringar i aflöningsstaten och reglementet för riksbanken;

nr 38, i anledning af väckt förslag om tillbyggnad och förändring af riksbankens byggnader i Halmstad och Kalmar; och

nr 39, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i lagen om bankrörelse.

Utskottets i nämnda utlåtanden gjorda framställningar blefvo af kammaren bifallna.

§ 19.

Till afgörande förelåg härpå lagutskottets utlåtande, nr 53, *Ang. ändring i värnpliktslagen m. m.* i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen samt till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd), dels ock en i anledning däraf väckt motion.

Genom en den 1 april 1912 dagtecknad proposition, hvilken af båda kamrarna hänvisats till lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagda utdrag af statsråds-

Ang. ändring i värnpliktslagen m. m. protokollet öfver landtförsvarsärenden, föreslagit Riksdagen att antaga i propositionen intagna förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen samt till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd).
(Forts.)

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft en i anledning af nämnda proposition i Andra kammaren af herr Christiernson väckt motion, nr 297.

Utskottet hemställde

1:o att Riksdagen måtte, med bifall i denna del till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, antaga i punkten intaget förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen; och

2:o att Riksdagen, med förklaring, att Kungl. Maj:ts genom förevarande proposition i ämnet framlagda författningsförslag icke kunnat oförändradt bifallas, måtte, i anledning af samma proposition samt herr Christiernsons ofvan berörda motion, för sin del antaga i punkten intaget förslag till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd).

Punkten 1:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 2:o).

I det utaf Kungl. Maj:t framlagda förslaget till förordning om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd) hade stadgats, att förordningen skulle träda i kraft den 1 januari 1913.

Utskottets förslag skiljde sig från Kungl. Maj:ts förslag endast däri, att utskottet, i anslutning till hvad herr Christiernson föreslagit i sin ofvanberörda motion, hemställt att förordningen skulle träda i kraft genast efter utfärdandet.

Vid punkten var emellertid fogad reservation af herrarna *Widén, Håkanson, Gustaf Andersson, af Ekenstam, Gezelius* och *Pettersson* i Bjälbo, som ansett, att, i afseende på tiden för förordningens trädande i kraft, Kungl. Maj:ts proposition bort oförändrad bifallas.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Widén: Som herrarna finna har undertecknad reserverat sig i denna punkt. Reservationen gäller dock endast tidpunkten för denna författnings trädande i kraft. Som herrarna finna, har Kungl. Maj:t bestämt, att den skall träda i kraft den 1 januari 1913, men utskottet har föreslagit, att den skall träda i kraft *genast*. Anledningen till att jag nu icke velat gå med på detta, är till en början den omständigheten, att det icke är begärdt något anslag af Kungl. Maj:t för innevarande år till detta ändamål utan allenast för nästa år, och denna anslagsbegäran har redan pröfvats af Riksdagen, som beviljat anslaget för nästa år. Nu har visserligen motionären i en särskild motion hemställt, att Kungl. Maj:t skulle medgifvas rätt att till bestridande af de kostnader, som äro förenade med ikraftträdande redan innevarande år af förordningen om familjeunderstöd få använda tillgängliga medel. Men det synes mig i alla fall oegentligt att besluta på det sättet. Detta är nu det ena skälet.

Ang. ändring
i värnplikts-
lagen m. m.
(Forts.)

Det andra skälet är, att — såsom herrarna finna af de föreskrifter, som äro föreslagna att meddelas i afseende på utbetalningen af detta anslag — det icke är meningen, att vederbörande familjeförsörjare skola få efter öfningstidens slut uppbära understödet, som således för dem skulle utgöra en ersättning för att de varit ute och öfvats; utan understödet skall utgå *till familjen* under den tid, som försörjarna äro utgå till förskottsvis. Departementschefen har i detta hänseende anslutit sig till generalintendentens förslag, som framhållit, att denna hjälp bör lämnas förskottsvis och månatligen. Därför skall också ansökan därom göras strax efter öfningarnas början, redan inom tre dagar och pröfvas så skyndsamt som möjligt, på det man må hafva tillfälle att utbetala understödet direkt till familjen under försörjarens bortovaro. Det är meningen. — Nu är det så, att för detta år hafva öfningarna redan börjat; några närmare bestämmelser om understödet äro ej meddelade. Det är sålunda icke gärna tänkbart, att författningen kan träda i kraft alldeles med detsamma, utan det *måste* alltid dröja någon tid innan detta kan ske. Skulle alltså understödet beräknas för dem, som i år öfvas — och det är väl meningen i motionen, som utskottet bifallit — så skulle detsamma få lof att komma efter samt helt och hållet förlora den natur, som afses. Det kan visserligen föreligga ömmande omständigheter, och jag skulle ingenting hafva emot att vederbörande kunde få rätt till understöd så snart som möjligt. Men det har icke utgått något sådant under de förflutna åren; och då har det syntts mig tillräckligt, att det kunde utgå från nästa år.

Nu tillkommer än ytterligare ett lämplighetsskäl; och det är det, att Första kammaren har antagit reservationen, det vill säga Kungl. Maj:ts proposition. Om vi här skulle antaga utskottets förslag, blefve det sålunda en sammanjämningsfråga, och

Ang. ändring
i värnplikts-
lagen m. m.
(Forts.)

vi kunna icke riktigt veta, huru den kan komma att ställa sig. Det är möjligt, att det icke kan blifva annat resultat, än att Andra kammaren återigen får biträda Första kammarens beslut; och då är det bara onödigt besvär man här skaffar sig. På grund häraf ber jag att få yrka bifall till reservationen, det vill säga Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Christiernson: Den föregående talaren har ju yrkat bifall till reservationen, och kammarens ledamöter hafva hört, att det skett endast af formella skäl. För min del får jag säga, att jag har stor respekt för formella skäl, men jag anser dock, att man i denna fråga icke alls borde tala om formella skäl. Det är nämligen så, att staten genom värnpliktslagen inkallar äfven familjeförsörjare till fullgörande af sin värnplikt. Under den relativt långa tid, som dessa familjeförsörjare äro ifrån sin familj, äro ju dessa beröfvade det stöd, som de under andra förhållanden haft, och det är gifvet, att därigenom försätts många familjer i en synnerligen olycklig belägenhet. Att min motion, uti hvilken jag yrkat, att förordningen skulle träda i kraft genast, haft skäl för sig är tydligt, hvarför jag vill förorda bifall till motionen i utskottets formulering.

Nu är det olyckligt, att Första kammaren afslagit utskottets hemställan och bifallit reservationen, men för att någon hjälp skall kunna åstadkommas, hemställer jag till kammaren, huruvida icke kammaren dock kunde biträda utskottets hemställan. Därigenom kunde ju åstadkommas en sammanjämkning, och den kan göra åtminstone, att de familjer, hvilkas försörjare detta år äro inkallade, erhålla statsunderstöd under *en del* af tjänstgöringstiden. Den föregående ärade talaren sade, att det ju icke är meningen, att detta understöd skall utgå efteråt. Nej, men ett bifall till utskottets hemställan innebär ju precis i praktiken detsamma som reservationen, eller att man kan beräkna understöd till dessa familjeförsörjare från den dag, förordningen är utfärdad. Att lämna understöd retroaktivt, det vill säga före förordningens ikraftträdande, har ingen ifrågasatt. Jag vädjar till kammaren, om icke detta förhållande, att familjeförsörjare icke få något understöd till de sina, i hög grad bidrager till att väcka ovilja mot värnpliktstjänstgöringen. Jag vädjar också till de närvarande, om det icke finnes skäl att undanröja denna orsak. Och jag frågar: hvad skola de familjer, hvilkas försörjare äro inkallade att tjänstgöra och lida nöd, tänka, när de få veta, att Riksdagen beslutar, att dylika familjeförsörjare skola hafva ett visst understöd, men att Riksdagen af formella skäl bestämt, att det icke skall träda i kraft förr än den 1 januari nästa år, och jag är öfvertygad om, att detta hos dessa familjer kommer att skapa en bitterhet mot hela vårt försvarsväsende, som jag tror icke denna kammare har anledning att bidraga till.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställen i denna punkt.

*Ang. ändring
i värnplikts-
lagen m. m.*

(Forts.)

Häruti instämde herr *Rehn*.

Vidare anfördes ej. Efter af herr vice talmannen gifna propositioner å dels bifall till utskottets hemställen, dels ock bifall till det af herr Widén under öfverläggningen framställda yrkandet biföll kammaren utskottets hemställen.

§ 20.

Lagutskottets nu föredragna utlåtanden:

nr 54, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 34 värnpliktslagen;

nr 55, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 80 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar och lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura;

nr 56, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa nya bestämmelser i afseende å mått och vikt; samt

nr 58, i anledning af återremiss af lagutskottets utlåtande nr 41 beträffande Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 9, 24 och 38 §§ rättegångsbalken,

blefvo af kammaren godkända.

§ 21.

Efter föredragning härpå af jordbruksutskottets utlåtande, nr 71, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 3 § 1 mom. i lagen om rätt till fiske begärdes ordet af

*Ang. ändring
i lagen om
rätt till fiske.*

Herr Molin i Dombäcksmark, som yttrade: Herr vice talman! Jag ber att såsom motionär få till protokollet antecknad, att jag är synnerligen belåten med det resultat, hvartill utskottet kommit, då utskottet i sitt utlåtande fastslår, hvad vi motionärer velat göra gällande, nämligen att skötar skola räknas såsom rörlig redskap. Det var den bland Norrlands fiskarebefolkning gängse osäkerheten rörande denna sak, som föranledt oss att motionera. Då således utskottets utlåtande ger vid handen, att tvister och strider om, till hvad slags kategori af redskap skötar äro att hänföra, hädanefter skola omöjliggöras, och då utskottets afslagsyrkande för oss motionärer realiter innebär ett bifall till

Ang. ändring i lagen om rätt till fiske. den tankegång, för hvilken vi gjort oss till förespråkare, ber jag med nöje att få yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr *Lundgren* i Björna instämde häruti.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 22.

Ang. viss kronojords upplåtande till småbruk m. m.

Å föredragningslistan fanns vidare uppfördt jordbruksutskottets utlåtande, nr 72, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upplåtande till småbruk af viss kronans jordegendomar och de ecklesiastika boställena tillhörande jord.

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet remitterad motion, nr 134, hade herr *Åkerlund* hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida icke den odlade och för odling tjänliga marken å alla de kronans jordegendomar, hvilka ej i anledning af särskildt dyrbara byggnader, omedelbart grannskap till större städer eller af annan särskild orsak pröfvades böra bibehållas i statens hand, samt å de ecklesiastika boställena skulle bereda landet vida större gagn än nu, därest desamma jämte för ändamålet erforderlig skogs- och betesmark, där sådan funnes tillgänglig, i mån dessa egendomar blefve lediga från nuvarande arrendatorer och innehafvare, uppdelades i småbruk samt mot billigt pris och på lämpliga villkor försåldes till mindre bemedlade personer, hvilka önskade ägna sig åt jordbruk och befunes lämpliga därför, men i saknad af nödiga medel ej såge sig i stånd därtill, och att, om Kungl. Maj:t efter verkställd utredning funne så vara fallet, Kungl. Maj:t äfven täcktes låta uppgöra förslag för en tid af minst tio år i sänder för ifrågavarande kronojords upplåtande till mindre jordbruk och förelägga Riksdagen detsamma, samt att Kungl. Maj:t ock täcktes vidtaga erforderliga åtgärder, för att inägojorden jämte nödig skog och betesmark å de ecklesiastika boställena, innan dessa af församlingarna hunne förses med dyrbar åbyggnad, måtte utan vidlyftiga omgångar blifva uppdelade och försålda till lämpliga småbruk.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl afgifvits af herrar *Linders*, *Nilsson* i Tånga, *E. A. Lindblad* och *Hellström*, som inom utskottet yrkat, att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, måtte hos

Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, i hvilken omfattning upplåtelse af jord till småbruk och bostadslägenheter från kronans egendomar lämpligen kunde äga rum.

Ang. viss kronojords upplåtande till småbruk m. m.
(Forts.)

Efter det utskottets hemställan föredragits, erhöles ordet af

Herr Åkerlund, som yttrade: Jag är däremot icke belåten med utskottets hemställan i denna fråga. Förliket år biföll kam-maren detta förslag i hvad det rörde jordbrukslägenheter. I år har Första kammaren biträdt den vid utskottets betänkande fo-gade reservationen. De af herrarna, som satt sig in i dessa förhållanden, torde finna, att orsaken, hvarför jag väckt denna fråga till lif, är, att jag anser den är så synnerligen angelägen. Det är nämligen så, som känt är, att på en massa håll finnes det synnerligen stora svårigheter för den del af befolkningen, som önskar ägna sig åt jordbruk och begagna sig af detta egnahems-institutet, att erhålla jord till rimligt pris. Särskildt de herrar, som haft att göra med egnahemsnämnderna, torde ju känna till huru som man understundom måste tillbakavisa en begäran om erhållande af lån ur egnahemslånefonden, därför att jordprisen äro så oskäligt höga. Hvem är då närmast att reglera dessa för-hållanden, om icke staten? Statens inkomster af dess jord lära väl icke vara så märkvärdigt stora, att icke staten skulle hafva vida större välsignelse, om denna jord kunde sättas i marknad för rimligt pris åt dessa småbrukare, som önska erhålla egnahem. Nu har utskottet visserligen sagt genom de beslut, som fattats angående upplåtelse af lägenheter från kronans domäner under arrendetiden, att man skall likaså kunna framställa förslag om att sälja jord från de ecklesiastika boställena, hvarigenom be-hofvet skulle vara tämligen fyllt. Men jag kan icke inse detta. Jag har begärt i fråga om kronans boställen, att det skulle ske en utredning i förväg beträffande ett visst antal för att veta, hvilka finnas till försäljning och det ungefärliga priset på samma jord. Och det skulld naturligtvis åstadkomma, att egnahems-nämnderna, då personer kommo och önskade lån för att kunna skaffa sig sina ställen och betalade för mycket för dem, kunde säga åt dem: »låt bli att köpa dessa ställen, ni kunna icke reda er med dem och betala igen pengarna. Vänta ett eller annat år, så finns det tomter tillgängliga på statens mark för billiga och rimliga priser. Då kunna ni reda er och ha lycka och glädje af denna institution».

Det är dit, jag önskar komma, och jag tror sannerligen icke, som sagdt, att hvad utskottet talar om och föreslår hjälper upp denna fråga.

Hvad beträffar prästgårdarna i vårt land, känna herrarna till, att de i en mycket stor del af landet äro synnerligen uselt byggda. Nu är det meningen, att kommunerna skola arrendera

Ang. viss
kronojords
upplåtande
till småbruk
m. m.

(Forts.)

ut dem och dra gagn utaf arrendena. Men skulle dessa prästgårdar, som i allmänhet äro utmärkt väl belägna och ofta inneha den bästa jorden i kommunerna, bebyggas tidsenligt, finge man — det kunna väl de af herrarna, som äro jordbrukare, inse — ytterst sällan större arrende än räntan på moderna husbyggnader. Därför har jag också ifrågasatt, att de skulle kunna delas upp och säljas för hyggligt och rimligt pris. Man har visserligen invändt, att ingen vet, hvem som är ägare till prästgårdarna, men därför har jag vidare sagt, att de penningar, som inflyta för dessa, må fonderas, tills denna sak är utredd. Då får kommunen sin andel, om den skall ha någon.

Som sagdt, herr talman, tiden är synnerligen långt framskriden, men frågan är af mycket stor vikt. Nu är det visserligen så, att det kommer det ena året efter det andra en framställning om expropriation af jord för dylika ändamål, hvilket gärna må ske för mig, om det är nödvändigt, men ett bifall till en sådan framställning kan låta vänta på sig länge, och då jag är öfvertygad om, att den åtgärd, som jag föreslår, i hög grad skall underlätta ernäendet af en lösning af egnahemsfrågan i den riktning vi önska, anhåller jag, att åtminstone få yrka bifall till den vid utskottsbetänkandet fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Johansson* i Uppmälby och *Andersson* i Raklösen.

Vidare anförde:

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Inom utskottet har det icke rådt mer än en mening därom, att statsmakterna böra göra allt, som göras kan, för att befrämja egnahemsrörelsen. Det är sålunda icke någon ovilja mot den saken, som gjort sig gällande inom utskottet, utan utskottet har ju anfört skäl, hvarför utskottet icke ansett sig kunna hemställa om bifall till motionärens framställning. Riksdagen har nu skrivit till Kungl. Maj:t och begärt, att man äfven under arrendetiden skulle kunna få upplåtelser från kronans domäner, och Riksdagen har likaledes skrivit beträffande de ecklesiastika boställena och begärt en utredning äfven i det afseendet, att man under arrendetiden skulle kunna få upplåtelser från dessa boställen, i den mån detta är möjligt, på grund af stadgandet i 62 § i gällande boställsförordning.

Nu vill ju motionären egentligen ha ett register eller en statistik öfver sådana egendomar, som kunna vara lämpliga till ifrågavarande ändamål, och motionären har också liksom reservanterna tänkt sig, att ett sådant register skulle utfärdas t. ex. hvart tionde år. För min del är jag icke öfvertygad om att vi skulle

göra vederbörande någon egentlig tjänst med upprättandet af ett sådant tioårsregister eller låt oss säga bara fem års, utan som herrarna väl veta är det successivt, som dessa egendomar bli arrendelediga, och jag vill i detta afseende hänvisa till en mycket fullständig statistik, som nyss blifvit öfverlämnad till Riksdagen genom jordbruksutskottets memorial nr 28. Där är upptagen hvarenda egendom, som är utarrenderad, arrendekontraktets datum, angifvande tiden såväl när arrendet börjar som när arrendetiden utgår, egendomens areal och arrendesummans storlek, och man kan utaf detta register sålunda vinna mycket tillfredsställande upplysningar om dessa egendomar. Jag tror sålunda, att den föreslagna anordningen icke är så starkt af behofvet pakallad.

Men den statistik, som motionären önskar, skulle för öfrigt bli mycket vilseledande. Man skulle nöja sig med att endast ha denna statistik, men under tiden är det gifvet, att hvarje år skulle komma nya hemman till, som blefve arrendelediga och kunde styckas och säljas. Jag tror sålunda, att det skulle vara mera upplysande, om vederbörande i respektive län vände sig till respektive domänintendent, ty han har mycket väl reda på dessa saker.

Jag tror sålunda icke, att något stort behof, knappast något behof alls föreligger i detta hänseende. För öfrigt skall jag be att få fästa uppmärksamheten på en sak, som innehålles i motionärens framställning — nu har han visserligen icke yrkat bifall till sin motion, men jag tillåter mig beröra den ändå. I motiveringen till sin motion säger motionären nämligen, att »gifvetvis bör väl kronan ej allenast behålla alla större skogskomplex, utan äfven öfvertaga sådana å de ecklesiastika boställena». Jag skulle vilja säga, att motionären där har kommit in på en mycket farlig väg. Det var ju fråga om i de förslag, som framlades inför Riksdagen till ecklesiastik boställsordning, såväl 1908 som 1909, att dessa ecklesiastika boställsskogar skulle dragas in till staten på det sätt, att skogsmedlen skulle gå till kyrkofonden och att sålunda församlingarna skulle beröfvas sin rätt till dem. På grund af en af mig väckt motion godkände Riksdagen en annan åtgärd, nämligen den, att afkastningen af dessa boställsskogar skulle i stället tillfalla församlingarna. Detta godkändes äfven af kyrkomötet. Vore det nu lämpligt att upprifva detta beslut och fränkänna församlingen denna stora förmån? Nu vill jag visserligen erkänna, att dit leder icke reservationen, men på grund af de tendenser, som funnit sig uttryck i motionen, ha vi funnit nödvändigt att mycket försiktigt behandla denna motion. Då jag icke heller funnit någon anledning föreligga att yrka bifall till reservationen, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. viss
kronojords
upplåtande
till småbruk
m. m.
(Forts.)*

Ang. viss
kronojords
upplåtande
till småbruk
m. m.

(Forts.)

Herr Åkerlund: Herr talman! Hvad beträffar utskottets ordförandes yttrande, att jag talat om, att de ecklesiastika skogarna borde öfvertagas af staten, har jag visserligen gjort detta. Men det hindrar icke, att de medel, staten skulle betala för dem, skulle tillfalla just de ifrågavarande fonderna. Jag har därmed sålunda icke velat beröfva kommunerna det ringaste grand af hvad de skola ha. Men nog är det alldeles riktigt, att de allmänna skogarna borde förvaltas mera enhetligt än som nu sker.

Hvad beträffar herr Perssons påpekande om att jag fått en uppgift om, när statens egendomar bli arrendelediga, så är det mycket riktigt. Men därför veta vi ingenting om, huru stora lägenheter vi skulle kunna sälja ifrån dem, eller hur stort värde det skulle vara på dessa områden. Det är just denna uppdelning och denna uppgift, som jag anser synnerligen viktig för att egnahemsnämnderna skola kunna fungera till välsignelse och nytta för småbrukarna.

Beträffande de ecklesiastika boställena vet jag, att utskottets ordförande beklagat sig öfver att han icke fått hjälp, när den frågan var före, och han föreslog att de skulle försäljas. Men jag vill säga, att det kanske var en välsignelse att det icke inträffade då, ty då hade de försålts i klump och skulle ha blifvit föremål för skogssköfling kanhända. Nu finnas de kvar för det ändamål, som jag och litet hvar för öfrigt finner dem lämpliga till.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de därunder förekomna yrkandena framställde herr vice talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå och bifall i stället till den af herr Linders m. fl. afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr vice talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl af herr Åkerlund, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 72, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den af herr Linders m. fl. afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 69 ja, men 85 nej; och hade kammaren således, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den af herr Linders m. fl. afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 23.

Andra särskilda utskottets utlåtande nr 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag dels till lag om ändrad lydelse af 13 § i lagen angående medling i arbetstvister den 31 december 1906 och dels till lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag den 20 november 1909, föredrogs nu; och blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 24.

Vidare föredrogs hvart för sig

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, i anledning af herr V. Rydén's motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för oäkta barn att erhålla vetskap om sina föräldrar; och

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående öfverlämnande till Riksdagen att besluta om de till upprätthållande af lots- och fyrinrättningen med lifräddningsanstalterna erforderliga utgifter m. m.

Utskottens i dessa utlåtanden gjorda framställningar blefvo af kammaren bifallna; och skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen nämnda beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första kammaren.

§ 25.

Efter härpå skedd föredragning af bevillningsutskottets memorial, nr 40, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 28, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om provianteringsfrilager, dels ock i ämnet väckta motioner, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 26.

Bevillningsutskottets memorial, nr 41, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande

nr 29, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordningar om frilager och ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen om frihamn, dels ock i ämnet väckta motioner, som nu föredrogs, lades till handlingarna.

§ 27.

Justerades protokollsutdrag.

§ 28.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrade grunder för rösträtten vid å kyrkostämma förrättade val af folkskollärare;

nr 31, i anledning af väckt motion om ändring i 16 § riksdagsordningen;

nr 32, i anledning af väckta motioner angående ändrade bestämmelser i fråga om den politiska rösträtten för män;

nr 33, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen jämte inom Riksdagen i ämnet väckta motioner;

nr 34, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af allmän och lika kommunal rösträtt för såväl män som kvinnor m. m.; och

nr 35, i anledning af väckt motion angående införande af enkammersystem m. m.;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 98, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvärfvande åt kronan af vissa jordområden för anläggande af en skjutbana för Älfsborgs regemente m. m. samt en i ämnet väckt motion;

nr 99, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tilldelande af ett andra ålderstillägg å 500 kronor åt fortifikationskassören och förrådsförvaltaren å Älfsborgs fästning C. G. R. Granlind;

nr 100, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffande af afståndsmätninginstrument;

nr 101, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående

anvisande af särskildt rekryteringsbidrag för fyllande af 1913 års stater;

nr 102, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg åt vaktmästaren vid krigsbögskolan J. E. Söderlund;

nr 103, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vidtagande af eldsäkerhetsanordningar i vissa krigsarkivets lokaler;

nr 104, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande af kostnader för ökade arbetskrafter inom landtförsvarsdepartementet;

nr 105, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till landtförsvaret af kungsgården Noret i Kopparbergs län m. m.;

nr 106, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anställande af extra läkare vid Sätters och Västerviks hospital och hospitalsläkare vid Stockholms hospital;

nr 107, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utgifvande af en ny upplaga af handboken »Sveriges land och folk» jämte i ämnet väckta motioner;

nr 108, i anledning af Kungl. Maj:ts uti statsverkspropositionen under sjunde hufvudtiteln gjorda framställning angående kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet;

nr 109, i anledning af väckt motion angående anslag till förvärfvande genom expropriation i vissa fall af marken till lägenheter å ofri grund;

nr 110, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för år 1913 till fortsättande af utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna m. m. samt en i ämnet väckt motion;

nr 111, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af anslag till vissa byggnader och anläggningar vid Järfva och Mjölby stationer m. m.;

nr 112, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvärfvande för statsverkets räkning af Södertälje kanal m. m.;

nr 113, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i aflöningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar;

nr 114, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af vissa områden i Sorsele och Dorotea socknar för nomadlapparnas behof af renbete m. m.;

nr 115, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående

anslag till om- och tillbyggnad af posthuset vid Lilla Nygatan i Stockholm;

nr 116, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare bidrag åt föreningen för bistånd åt vanföra inom Skåne till bestridande af kostnaderna för en nybyggnad för ortopedisk poliklinik och sjukafdelning i Hälsingborg; och

nr 117, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående lönerreglering för nationalmuseum m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

nr 42, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af vissa delar af gällande förordning med tulltaxa för inkommande varor, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 43, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af § 3 mom. 6 i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrifning, dels ock en i ämnet väckt motion;

nr 44, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tullrestitution i vissa fall vid återutförelse af utländsk vara, dels ock en i ämnet väckt motion; och

nr 45, angående ändringar i tullbehandlingen af vissa varor;

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skogsaccis och om virkestaxering samt en i ämnet väckt motion;

lagutskottets utlåtanden:

nr 60, i anledning af väckt motion om meddelande af särskild bestämmelse i fråga om inteckningshafvares förmånsrätt till ränta;

nr 61, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till en svensk utvandringslag;

nr 62, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för oäkta barn att ärfva fader och fädernefränder; och

nr 63, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring af 12 kap. 3 § rättegångsbalken;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 93, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående

bestämmelser för användningen af kronans område å viss del af Växön, jämte två i ämnet väckta motioner;

nr 94, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af områden från förra korpralsbostället Åsby nr 1 i Östergötlands län jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 95, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra fänriksbostället Hålfredstorp nr 1 i Kalmar län;

första särskilda utskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning af väckt motion i fråga om ändringar i lagen om förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag m. m.; och

nr 3, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande ändring i vissa delar af lagen den 5 juni 1909 om förbud mot handels idkande å söckendag utöfver viss tid;

andra särskilda utskottets memorial, nr 3, angående aflöning åt dess kanslipersonal och vaktmästare; samt

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 10, i anledning af dels herr Winbergs m. fl. motion nr 226 och dels herrar Kronlunds och Röings motion nr 240; och

nr 11, i anledning af herr Åkerlunds m. fl. motion, nr 138, om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om en undersökning angående reglering på augifvet sätt af Mälarens vattenstånd.

§ 29.

Ordet lämnades härefter till

Herr Widén, som anförde: Jag anhåller att få föreslå, att på föredragningslistan för nästa arbetsplenum uppföras först bland två gånger bordlagda ärenden sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning af dels Kungl. Maj:ts propositioner angående utförande under senare hälften af år 1912 eller förra hälften af år 1913 af en försöksmobilisering och därmed sammanhängande öfningar m. m. och därefter sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande förbud i visst fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete, och där-

Andra kammarens protokoll 1912. Nr 47.

efter öfriga ärenden i den ordning, hvori de finnas uppförda å dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls af kammaren.

§ 30.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Fornander* under 2 dagar fr. o. m. den 17 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.21 på natten.

In fidem
Per Cronvall.